

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra statistiky

Diplomová práce

Statistická analýza kriminality v ČR

Jana Matějková

© 2024 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Jana Matějková

Ekonomika a management

Název práce

Statistická analýza kriminality v ČR

Název anglicky

Statistical analysis of crime in the Czech Republic

Cíle práce

Cílem práce je rozbor a posouzení vývoje a struktury kriminality za posledních několik desítek let. V teoretické části budou charakterizovány základní kriminologické pojmy, metody a teorie v souvislosti s jejich aplikacemi v praxi. Dále zde bude rozebrána metodologie rozdělení trestných činů podle Policie ČR. V praktické části autor porovnává kriminalitu podle pohlaví, jednotlivých druhů trestných činů, teritoriality a podobně. V návaznosti na teorii sociální dezorganizace následně porovnává korelaci mezi indexem kriminality a nezaměstnaností, hustotou osídlení, migrací, průměrnou mzdou a dalšími vhodnými aspekty. V závěru práce bude proveden krátkodobý odhad budoucího vývoje počtu trestných činů pomocí modelů časových řad.

Metodika

Kvalitativní údaje a potřebná kvantitativní data budou čerpána především ze zdrojů Policie ČR a Českého statistického úřadu. K jejich zpracování budou užity prvky popisné statistiky, statistické testy a metody z oblasti časových řad.

Doporučený rozsah práce

60-80

Klíčová slova

kriminalita v ČR, časové řady, korelační analýza

Doporučené zdroje informací

- ARLT, Josef; ARLTOVÁ, Markéta. *Ekonomické časové řady*. Praha: Professional Publishing, 2009. ISBN 978-80-86946-85-6.
- FRYŠTÁK, Marek. *Hospodářská kriminalita z pohledu teorie a praxe*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2007. 205 s. ISBN 978-80-87071-18-2.
- HINDLS, Richard. *Statistika pro ekonomy*. Praha: Professional Publishing, 2004. ISBN 80-86419-59-2.
- KÁBA, Bohumil; SVATOŠOVÁ, Libuše; ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE. PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA. *Statistika*. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2001. ISBN 80-213-0746-3.
- MOŠNA, František. *Základní statistické metody*. V Praze: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2017. ISBN 978-80-7290-972-8.
- SCHEINOST, Miroslav et al. *Kriminalita očima kriminologů*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. 238 s. ISBN 978-80-7338-096-0.
- SVATOŠ, Roman. *Kriminalita a možnosti jejího poznání a ovlivňování*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2013. 170 s. Studia. ISBN 978-80-87472-64-4.

Předběžný termín obhajoby

2023/24 LS – PEF

Vedoucí práce

RNDr. František Mošna, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra statistiky

Elektronicky schváleno dne 9. 11. 2023

Ing. Tomáš Hlavsa, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 10. 11. 2023

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

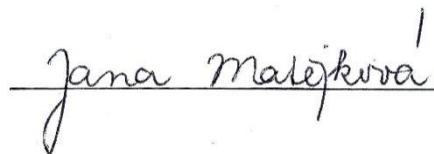
Děkan

V Praze dne 06. 02. 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Statistická analýza kriminality v ČR" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31. března 2024

A handwritten signature in cursive script, reading "Jana Malájková", is written over a horizontal line.

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala panu RNDr. Františkovi Mošnovi, PhD., vedoucímu práce, za rady, připomínky, podnětné komentáře a za věnovaný čas.

Statistická analýza kriminality v ČR

Abstrakt

Diplomová práce analyzuje kriminalitu v ČR mezi léty 2000-2023. Soustředí se na vývoj, strukturu kriminality a její míru objasněnosti. Kriminalitu dále analyzuje v závislosti na vybraných ukazatelích (hustota zalidnění, příjem, HDP, atd.). Cílem práce je zmapování vývoje kriminality v České republice po roce 2000. Dále na základě dat o vývoji kriminality zhodnotit závislost mezi kriminalitou a faktory, které na výši kriminality mají vliv. Práce se rovněž zabývá rozdělením kriminality z hlediska teritoriality a z hlediska pohlaví. Součástí je i určení prognózy kriminality na následující období. Práce čtenáři přiblíží pojmy s kriminalitou spojené, rozdělí kriminalitu do různých kategorií a uvede faktory a události, které ovlivnily kriminalitu po roce 2000. Metodická část je věnována stručnému popisu metod analýzy (regresní a korelační analýza, časové řady) a datům, jež jsou analyzována v praktické části práce. Závěrem je shrnutí poznatků.

Klíčová slova: kriminalita v ČR, časové řady, korelační analýza

Statistical analysis of crime in the Czech Republic

Abstract

The diploma thesis analyzes crime in the Czech Republic between 2000-2023. It focuses on the evolution, structure of crime and its level of clarification. It further analyzes crime depending on selected indicators (population density, income, GDP, etc.). The aim of the thesis is to map the evolution of crime in the Czech Republic after 2000. Furthermore, based on data on the development of crime, to evaluate the dependence between crime and factors that influence the volume of crime. The thesis also deals with the distribution of crime in terms of territoriality and gender. It also includes determining the crime forecast for the following period. The study will introduce readers to the terms associated with crime, divide crime into different categories and list factors and events that influenced crime after 2000. The methodological part is devoted to a brief description of analysis methods (regression and correlation analysis, time series) and data that are analyzed in practical part of the study. The conclusion part includes summary of findings.

Keywords: crime in the CZ, time series, correlation analysis

Obsah

1 Úvod.....	12
2 Cíl práce a metodika	14
2.1 Cíl práce	14
2.2 Metodika	14
3 Teoretická východiska	19
3.1 Definice kriminologie a historie.....	19
3.2 Stav, struktura a vývoj kriminality.....	21
3.2.1 Stav kriminality.....	21
3.2.2 Úroveň kriminality.....	21
3.2.3 Struktura kriminality	22
3.2.4 Vývoj kriminality.....	23
3.3 Kriminalita skutečná, registrovaná a latentní.....	23
3.4 Druhy kriminality a jejich specifika.....	25
3.4.1 Násilná kriminalita.....	25
3.4.2 Mravnostní kriminalita	26
3.4.3 Majetková kriminalita.....	28
3.4.4 Hospodářská kriminalita	28
3.4.5 Zbývající kriminalita.....	30
3.4.6 Ostatní kriminalita	30
3.5 Informace o registrované kriminalitě v ČR.....	30
3.6 Faktory zkreslující kriminální statistiky.....	31
3.6.1 Legislativní změny v oblasti trestního práva	33
3.6.2 Amnestijní rozhodnutí prezidenta republiky	35
3.6.2.1 Amnestie v roce 1990	35
3.6.2.2 Amnestie v letech 1993 a 1998	36
3.6.2.3 Amnestie v roce 2013	36
3.7 Faktory působící na kriminalitu	37
3.7.1 Kvalitativní faktory	37
3.7.2 Kvantitativní faktory	37
3.7.2.1 Migrace a kriminalita	38
3.7.2.2 Kriminální recidivita	38
4 Vlastní práce.....	39
4.1 Vývoj a struktura kriminality	39
4.1.1 Vývoj celkové kriminality	39
4.1.2 Kriminalita podle teritoriality	42

4.1.3	Kriminalita podle pohlaví	43
4.1.4	Struktura kriminality	44
4.1.4.1	Násilná kriminalita.....	44
4.1.4.2	Mravnostní kriminalita	46
4.1.4.3	Majetková kriminalita.....	47
4.1.4.4	Hospodářská kriminalita	49
4.1.4.5	Zbývající kriminalita	51
4.1.4.6	Ostatní kriminalita	53
4.1.4.7	Celková kriminalita	54
4.1.5	Míra objasněnosti.....	57
4.2	Regresní a korelační analýza.....	59
4.2.1	Závislost mezi kriminalitou a nezaměstnaností	60
4.2.2	Závislost mezi kriminalitou a hustotou zalidnění	61
4.2.3	Závislost mezi kriminalitou a migrací	63
4.2.4	Závislost mezi kriminalitou a průměrnou měsíční mzdou.....	64
4.2.5	Závislost mezi kriminalitou a HDP.....	65
4.2.6	Závislost mezi kriminalitou a počtem propuštěných osob z vězení.....	67
4.3	Časové řady	68
4.3.1	Celková kriminalita.....	68
4.3.2	Kriminalita v krajích	69
5	Zhodnocení výsledků.....	71
5.1	Zhodnocení vývoje a struktury kriminality	71
5.2	Zhodnocení analýzy ukazatelů	72
5.3	Zhodnocení analýzy časových řad	72
6	Závěr.....	74
7	Seznam použitých zdrojů.....	77
8	Seznam tabulek a grafů	84
8.1	Seznam obrázků	84
8.2	Seznam tabulek.....	84
8.3	Seznam grafů.....	85
Přílohy	86	
Příloha 1:	Celková kriminalita a indexy kriminality pro ČR	87
Příloha 2:	Vývoj kriminality v jednotlivých krajích mezi lety 2000-2023	88
Příloha 3:	Vývoj kriminality v krajích přepočtené na 100 obyvatel daného kraje.....	89
Příloha 4:	Vývoj kriminality v krajích přepočtené na km ² daného kraje	90
Příloha 5:	Počet trestných činů spáchanými muži mezi lety 2011-2022.....	91

Příloha 6: Počet trestných činů spáchanými ženami mezi lety 2011-2022.....	92
Příloha 7: Vývoj struktury kriminality mezi lety 2000-2007.....	93
Příloha 8: Vývoj struktury kriminality mezi lety 2008-2015.....	94
Příloha 9: Vývoj struktury kriminality mezi lety 2016-2023.....	95
Příloha 10: Míra objasněnosti (násilné, mravnostní, majetkové kriminality).....	96
Příloha 11: Míra objasněnosti (hospodářské, ostatní, zbývající kriminality).....	97
Příloha 12: Přehled faktorů ovlivňujících kriminalitu (pro statistickou analýzu).....	98
Příloha 13: Predikce celkové kriminality v jednotlivých krajích.....	99

1 Úvod

Kriminalita a téma zločinu budí zájem u široké veřejnosti, ke které se podle výzkumů dostávají informace ohledně kriminálního chování v naprosté většině skrze média. Ta si do svých zpráv pochopitelně vybírají ty trestné činy, které upoutají pozornost, a tak je zřejmé, že je představa lidí o kriminalitě kvůli obrazu, který poskytují média, značně zkreslená. Kriminologické studie často poukazují na disproporci mezi mediálními obsahy a skutečnými kriminálními statistikami. Zpravodajská média ve srovnání s realitou významně nadhodnocují některé trestné činy a jiné naopak opomíjí. Pro reálný pohled na kriminalitu v České republice je nutné sledovat statistiky Policie ČR nebo jiných institucí, které se tématu kriminologie věnují. O osvětlení situace ohledně vývoje kriminality v ČR se snaží právě tato diplomová práce.

Kriminalita je neustále se vyvíjejícím jevem a její analýza je nezbytná pro formulaci účinných politik a opatření na ochranu občanů a zlepšení bezpečnosti ve společnosti. Tato diplomová práce přispívá k této snaze prostřednictvím hlubšího pochopení kriminality v České republice prostřednictvím statistické analýzy a vyhodnocení klíčových faktorů ovlivňujících její vývoj.

Cílem práce je rozbor a posouzení vývoje a struktury kriminality na území České republiky v letech 2000-2023. Tato práce se zaměřuje nejen na vývoj celkové kriminality, ale i na vývoj kriminality podle druhu trestné činnosti, na teritoriální rozdělení kriminality a hodnotí kriminalitu z hlediska pohlaví pachatele. Data o kriminalitě byla čerpána od Policie České republiky, Vězeňské služby ČR a Institutu pro kriminologii a sociální prevenci. Regresní a korelační analýza splňuje další z cílů této práce, a to nalezení a zhodnocení závislosti mezi kriminalitou a vybranými ukazateli. Pomocí časových řad byla provedena krátkodobá predikce vývoje kriminality celkové a kriminality v krajích České republiky, a tím byl naplněn i poslední cíl práce.

Tato diplomová práce je rozdělena do dvou hlavních částí. První z nich, teoretická, poskytuje základní rámec daného tématu. Zprvu tato část uvedla samotnou definici kriminologie a podívala se do její historie. Dále definovala pojmy s kriminalitou související a rozdělila kriminalitu na registrovanou a latentní. Byly zde popsány druhy kriminality z hlediska druhu trestné činnosti a uvedeny trestné činy do jednotlivých druhů spadajících. Čtenář se může v literární rešerši dozvědět, kde lze získat data a informace o kriminalitě

v České republice. Práce se také zaměřuje na faktory zkreslující kriminální statistiky a na další faktory, které na kriminalitu působí.

Druhou hlavní částí diplomové práce je vlastní analýza dat, jedná se o praktickou část. V této části jsou splněny cíle diplomové práce pomocí popisné statistiky, regresní a korelační analýzy a analýzy časových řad. Nejdříve je věnován prostor vývoji celkové kriminality, kriminalitě v jednotlivých krajích České republiky a kriminalitě z hlediska pohlaví, které trestný čin spáchalo. Dále je kriminalita a její vývoj analyzována podle druhu trestné činnosti. Pozornost je věnována i míře objasněnosti kriminality. Následně je provedena regresní a korelační analýza, která odhaluje závislost mezi kriminalitou a vybranými ukazateli (jako např. nezaměstnaností, migrací, příjmem, hustotou zalidnění apod.). Kapitola Časové řady splňuje poslední cíl práce – krátkodobou predikci kriminality, kde je nejen propočítán vývoj celkové kriminality, ale je představen i rozdíl mezi jednotlivými kraji ČR. Závěr práce shrnuje nabyté poznatky o vývoji kriminality, vlivu vybraných ukazatelů na počet spáchaných trestných činů a předpovídané výši kriminality v následujícím období.

2 Cíl práce a metodika

Tato část práce v první kapitole představuje cíle, které diplomová práce za pomoci statistických metod postupně plní. Druhá kapitola dopodrobna vysvětluje metody, které byly v práci použity.

2.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je rozbor a posouzení vývoje a struktury kriminality na území České republiky v letech 2000-2023. Tato práce se zaměřuje nejen na vývoj celkové kriminality, ale i na vývoj kriminality podle druhu trestné činnosti, na teritoriální rozdělení kriminality a hodnotí kriminalitu z hlediska pohlaví pachatele. Dalším cílem je identifikace závislosti mezi výší kriminality a kvantifikovatelnými faktory, které by měly kriminalitu ovlivňovat. Tento cíl práce je naplněn pomocí regresní a korelační analýzy, která určuje nejen provázanost mezi těmito proměnnými, ale i její sílu. V závěru práce je proveden krátkodobý odhad budoucího vývoje počtu trestných činů pomocí modelu časových řad.

2.2 Metodika

Tato práce analyzuje kriminalitu České republiky v letech 2000-2023. Pro získání dat byly využity spolehlivé zdroje: Český statistický úřad, Policie České republiky, Vězeňská služba ČR a Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Ke zpracování a následné analýze dat byl využit tabulkový procesor Microsoft Excel společně s programem Statistica 13.

V následující praktické části je statisticky analyzována kriminalita celková, kriminalita v jednotlivých krajích České republiky, kriminalita podle pohlaví i podle druhů trestné činnosti. Výše kriminality je sledována prostřednictvím evidovaných trestných činů nebo skrze index kriminality. Index kriminality přepočítává počet trestných činů na počet obyvatel, žijících ve sledovaném období na příslušném území. Pro výpočet se tak používá tento vzorec:

$$\text{index kriminality} = \frac{\text{počet trestných činů}}{\text{počet obyvatel na daném území}} \times 10\,000 \quad (1)$$

Index kriminality je dále možné rozdělit na čistý a hrubý, kdy hrubý index bere v úvahu všechny obyvatele příslušného území, zatímco čistý index počítá pouze s obyvateli staršími patnácti let. Pro tuto práci byl zvolen přesnější z těchto indexů, a to čistý index kriminality.

V kapitole Regresní a korelační analýza je spočten vztah mezi kriminalitou a vybranými ukazateli. Kriminalitu zde reprezentuje již definovaný čistý index kriminality. U některých ukazatelů bylo třeba nalezené údaje dopočítat:

- hustota zalidnění: počet obyvatel ČR vydělen rozlohou České republiky;
- čistá migrace spočtena jako rozdíl mezi přistěhovalými a vystěhovalými.

Před samotnou prezentací výsledků analýz je vhodné nejprve představit metody, které byly k analýze použity. Diplomová práce využívá popisnou statistiku, regresní a korelační analýzu a dále pak analýzu časových řad.

Jeden z cílů diplomové práce, nalezení závislosti mezi kriminalitou a vybranými faktory ovlivňujícími kriminalitu, byl naplněn pomocí regrese a korelace. Nejdůležitějším úkolem regresní a korelační analýzy je přispět k poznání příčinných vztahů mezi statistickými znaky (Hindls, 2004). Regresní analýza zjišťuje průběh závislosti mezi kvantitativními znaky pomocí regresní funkce. Korelační analýza zkoumá vztahy proměnných graficky a pomocí měr závislosti, které nazýváme korelační koeficienty (Hendl, 2015), určuje tedy stupeň (sílu) závislosti mezi statistickými znaky.

Práce se zabývá nejvýznamnější formou vzájemných vztahů a souvislostí mezi dvěma číselnými jevy (znaky), kterou je příčinná (kauzální) závislost¹. Příčina je nazvána nezávisle (tzv. vysvětlující) proměnnou a označena písmenem x , následek je nazván jako závisle (tzv. vysvětlovaná) proměnná a označena písmenem y (Blatná, 2009).

Závislost mezi dvěma jevy lze znázornit graficky korelačním diagramem, v němž se v pravoúhlé soustavě souřadnic znázorňuje bodem každá dvojice hodnot x_i , y_i . Blatná (2009) uvádí, že z korelačního diagramu lze posoudit:

- průběh závislosti – lineární/nelineární, kladná/záporná;
- sílu závislosti – tj. stupeň kolísání hodnot kolem čáry vyjadřující průběh závislosti.

Výše zmíněná „čára vyjadřující průběh závislosti“ se nazývá regresní přímka. Běžně je zapisována ve tvaru $y_i = a + bx_i$, kde a je absolutním členem dané funkce a b vystihuje směrnici přímky a jedná se o tzv. regresní koeficient. Na základě regresní funkce lze odhadovat průměrné hodnoty závisle proměnné při zvolených hodnotách nezávisle proměnné. Regresní funkce plně odpovídá údajům, ze kterých byla konstruována (Hindls,

¹ Příčinnou závislostí se rozumí situace, kdy výskyt jednoho jevu, který označujeme jako příčina, má za následek (účinek) výskyt jiného jevu (Blatná, 2009).

2004). Blatná (2009) definuje regresní koeficient (ozn. b_{yx}) jako průměrnou změnu závisle proměnné y při jednotkové změně nezávisle proměnné x . Je-li hodnota regresního koeficientu kladná, jedná se o kladnou (přímou) závislost mezi y a x , tj. s růstem hodnot x mají hodnoty závisle proměnné y rostoucí tendenci. Je-li hodnota regresního koeficientu záporná, jedná se o zápornou (nepřímou) závislost (Blatná, 2009). Výpočet parametru b_{yx} z neuspořádaných údajů je i bez použití speciálního statistického programu poměrně jednoduchý, lze s výhodou využít i jakýkoliv tabulkový kalkulátor, neboť stačí spočítat výrazy Σx_i , Σy_i , Σx_i^2 , $\Sigma x_i y_i$. Blatná (2009) uvádí pro výpočet parametru b_{yx} následující vztah:

$$b_{yx} = \frac{n\Sigma y_i x_i - \Sigma x_i \Sigma y_i}{n\Sigma x_i^2 - (\Sigma x_i)^2} \quad (2)$$

$x, y \dots$ hodnoty proměnných
 $n \dots$ velikost souboru

Pro parametr b_{xy} (parametr sdružené regresní přímky²) uvádí Blatná (2009) tento vzorec:

$$b_{xy} = \frac{n\Sigma y_i x_i - \Sigma x_i \Sigma y_i}{n\Sigma y_i^2 - (\Sigma y_i)^2} \quad (3)$$

Pro zjištění absolutního členu z regresní přímky se používá vzorec:

$$a_{yx} = \bar{y} - b_{yx} \cdot \bar{x} \quad (4)$$

Absolutní člen sdružené regresní přímky se pak vypočítá jako:

$$a_{xy} = \bar{x} - b_{xy} \cdot \bar{y} \quad (5)$$

Základní mírou síly (těsnosti) lineární závislosti dvou proměnných je korelační koeficient r_{yx} (Blatná, 2009), ten je možné spočítat různými způsoby. Pro tuto práci byl zvolen zdánlivě nejjednodušší způsob. Pokud jsou známy rovnice obou sdružených regresních přímek, postačí pro výpočet jejich regresní koeficienty:

$$r_{yx} = r_{xy} = \pm \sqrt{b_{yx} b_{xy}} \quad (6)$$

Korelační koeficient může nabývat hodnot v intervalu $< -1; 1 >$. Znaménko korelačního koeficientu vyjadřuje směr závislosti:

$r_{yx} > 0$ kladná závislost	$r_{yx} = 1$ pevná přímá lineární závislost
$r_{xy} < 0$ záporná závislost	$r_{xy} = -1$ pevná nepřímá lineární závislost.

Zvláštní případ představuje hodnota korelačního koeficientu $r_{yx} = 0$, označující lineární nezávislost (Blatná, 2009).

² Sdružená regresní přímka je kolmá k regresní přímce.

Podle Blatné (2009) měří korelační koeficient těsnost lineární závislosti. Proto:

- je-li r_{yx} blízký ± 1 , jedná se o silnou lineární závislost mezi proměnnými;
- blíží-li se r_{yx} nule, znamená to, že sledované proměnné jsou lineárně slabě korelované.

Čtverec korelačního koeficientu nazývá Blatná (2009) koeficient determinace r^2 . Ten udává, z kolika % jsou změny závisle proměnné y vysvětlitelné (způsobené) změnami nezávisle proměnné x . Vysoká hodnota korelačního koeficientu však ještě nemusí znamenat silnou závislost, neboť může být zkreslena náhodností výběru, zejména v případě malých výběrů. Významnost korelačního koeficientu se ověřuje testem nezávislosti, který testuje hypotézu o nulové hodnotě korelačního koeficientu:

$$H_0 : \rho_{yx} = 0 \quad (7)$$

Hypotéza předpokládá, že korelace neexistuje, tzn. že veličiny jsou nezávislé. Testové kritérium t_r se spočítá podle vzorce (Blatná, 2009):

$$t_r = \frac{r_{yx}\sqrt{n-2}}{\sqrt{1-r_{yx}^2}} \quad (8)$$

a má Studentovo rozdělení t_{n-2} o $n-2$ stupních volnosti.

H_0 se zamítá, pokud je testové kritérium t_r v absolutní hodnotě větší než t_α , kde t_α znamená kritickou hodnotu Studentova rozdělení t_{n-2} na hladině α .

V poslední části analýzy je pracováno s časovými řadami, pomocí nichž byla provedena krátkodobá predikce. Podle Hindlse (2007) jsou pod pojmem „časová řada“ rozuměna data (pozorování), která jsou věcně a prostorově srovnatelná a která jsou jednoznačně uspořádána podle času ve směru minulost-přítomnost. Analýzou časových řad se rozumí soubor metod, které slouží k popisu těchto řad a k předvídání jejich budoucího chování.

Pro předpověď vývoje kriminality v následujícím období byly v této práci zvoleny dvě metody. Celková kriminalita České republiky byla odhadnuta na základě trendové funkce. Lineární trend čili trendovou přímkou vyjadřuje Hindls (2007) ve tvaru:

$$T_t = \beta_0 + \beta_1 t, \quad (9)$$

Kde β_0 a β_1 jsou neznámé parametry a $t = 1, 2, \dots, n$ je časová proměnná. K odhadu parametrů β_0 a β_1 (označovány symboly b_0 a b_1) byla použita metoda nejmenších čtverců, která dává nejlepší nevychýlené odhady. To znamená vyřešení dvou normálních rovnic:

$$\begin{aligned} \sum y_i &= n b_0 + b_1 \sum t \\ \sum t y_t &= b_0 \sum t + b_1 \sum t^2 \end{aligned} \quad (10)$$

kde symbolem \sum se vždy rozumí součet přes t od 1 do n (Hindls, 2007).

Hindls (2007) řeší soustavy normálních rovnic (10) odhadem parametrů:

$$\begin{aligned} b_0 &= \bar{y} - b_1 \bar{t} \\ b_1 &= \frac{\bar{y}t - \bar{y} \bar{t}}{\bar{t}^2 - \bar{t}^2} \end{aligned} \quad (11)$$

Pro odhad předpovědi (extrapolaci) následujících let v časové řadě se do rovnice dosazují časové proměnné odpovídající pořadí sledovaného období (pro rok 2025 $t = 26$, pro rok 2026 $t = 27$ atd.).

Odhad predikce časové řady pro jednotlivé kraje České republiky byl spočten přes průměrný koeficient růstu (poklesu) za celé sledované období podle vzorce:

$$y_T = \sqrt[T-1]{\frac{y_T}{y_1}} \quad (12)$$

T ...počet sledovaných období

y_T ...hodnota v posledním roce sledování

y_1 ...hodnota v prvním roce sledování

Predikce se pak spočítá vynásobením posledního známého (nebo odhadnutého) roku koeficientem růstu (poklesu) pro jednotlivé kraje České republiky zvlášť.

3 Teoretická východiska

Tato část diplomové práce poskytuje nejen základ potřebný k porozumění problematice kriminality, ale také základ k samotné analýze dat a její následné interpretaci. V následujících odstavcích je uvedena samotná definice kriminality a krátký historický exkurz k této tématice. Představeny jsou rovněž v kriminologii často používané pojmy jako stav, struktura, úroveň a vývoj (dynamika) kriminality. Následuje rozdělení kriminality na skutečnou a latentní. Teoretická část zahrnuje také kategorie kriminality: násilnou, mravnostní, majetkovou, hospodářskou, ostatní a zbývající kriminalitu. Každý zmíněný druh je popsán a jsou uvedeny trestné činy, které do daného druhu spadají. Dále je v této části vypsáno, kde je možné hledat údaje o kriminalitě a jaké instituce se kriminalitou v České republice zabývají. Zmíněny jsou i faktory, jež mohou často kriminální statistiky zkreslovat, například amnestijní rozhodnutí prezidenta republiky nebo legislativní změny v trestním zákoníku. V poslední kapitole této části jsou probrány faktory mající na výši kriminality vliv. Ty kvantitativní z nich jsou posléze analyzovány v praktické části diplomové práce.

3.1 Definice kriminologie a historie

Svatoš (2012) definuje kriminalitu jako souhrn trestných činů spáchaných na určitém území za určité období. Pojem kriminologie je latinsko-řeckého původu. Jde o složeninu vzniklou z latinského slova „crimen“ (zločin) a řeckého slova „logos“ (zde ve smyslu věda, nauka, učení). Kriminologie by tedy mohla být definována jako nauka o kriminalitě (Gřivna, 2019).

Gřivna (2019) uvádí, že pojem „kriminologie“ poprvé použil francouzský antropolog Paul Topinard v roce 1879. V roce 1885 byla vydána právníkem Raffaelem Garofalem kniha s názvem *Criminologia*. Už v období před vydáním Garofalovy monografie *Criminologia* se některým aspektům zločinnosti věnovali i další myslitelé jako jednotlivci. Z nich za zmínku stojí především Cesaro Beccaria, který v roce 1764 vydal studii *O zločinech a trestech*, jež byla ostrou kritikou tehdejšího trestního zákonodárství a soudnictví. Často se též poukazuje na práci Angličana Johna Howarda *Stav věznic v Anglii a ve Walesu* (1777), jež je kritickou studií věznic, které navštívil během svých studijních cest. Sám pak navrhl jejich reformu. V 19. století vznikají nejen první kriminální statistiky, ale i první analýzy těchto statistik, zejména ve Francii a Belgii. Ve všech těchto směrech lze sledovat počátky budoucí kriminologie a kriminologického myšlení.

Podle Svatoše (2012) kriminologie, jako samostatná interdisciplinární věda, zkoumá pomocí teoretických postupů a empirických metod:

- kriminalitu (zločinnost);
- její stav, strukturu a dynamiku a její příčiny a predikci;
- její pachatele;
- její oběti;
- vzájemný vztah mezi pachateli a oběťmi;
- její kontrolu, tedy sankční systém;
- jeho účinnost a prevenci.

Součástí praktické části této diplomové práce je analýza kriminality z hlediska pohlaví. Podle Válkové (2012) se v angloamerické literatuře tato problematika zahrnuje označením **gender ratio problem**, vyjadřující skutečnost, že kriminalita je podle dlouhodobých statistických přehledů i výzkumů latentní kriminality na celém světě výhradně mužskou záležitostí. Přestože od zhruba poloviny 70. let 20. století podíl ženských pachatelek na veškeré registrované kriminalitě v celoevropském průměru stoupá, ženy se stabilně podílejí na všech policejně vyšetřovaných obviněních jen okolo jedné pětiny a ve výkonu trestu jejich podíl nepřesahuje zpravidla jednu dvacetinu všech odsouzených. Ženy se na páčání trestné činnosti podílejí tedy řádově méně než muži. Válková (2012) dále uvádí, že rozdíly jsou však mezi pohlavími i v závažnosti spáchaných trestných činů. Ženy se výrazně méně často dopouštějí závažných trestných činů, které tak zůstávají doménou mužských pachatelů. Na druhé straně jsou však stále hojně zastoupeny na bagatelní majetkové delikvenci³ v menších daňových podvodech či dopravních deliktech, jako je například řízení pod vlivem alkoholu.

Na dlouhodobě statisticky doložené rozdíly mezi kriminalitou žen a mužů reagovaly již starší kriminologické teorie zpravidla za pomoci poznatků z oblasti biologie, antropologie, resp. psychologie se pokoušely nalézt souvislosti mezi výrazně nižší

³ Karabec (2017) definuje delikvenci jako činnost porušující zákonné nebo jiné normy chování a způsobující společnosti nebo jednotlivci újmu. Obvykle se pod tímto pojmem rozumí protispoločenské chování v širším smyslu než kriminalita, tedy i chování, které nedosahuje stupně společenské nebezpečnosti trestného činu, nebo závadné chování osob, které nejsou vzhledem ke svému věku ještě plně trestně odpovědné. Nejčastěji se proto pojem delikvence užívá pro označení trestné činnosti mládeže.

kriminální aktivitou ženy a její slabší tělesnou konstitucí, pasivnějšími rysy se vyznačující osobností a na kariéru v rodině orientovaném chování (Válková, 2012).

3.2 Stav, struktura a vývoj kriminality

Kriminalita, jakožto hromadný jev, se skládá z mnoha prvků. Pro její zkoumání, sledování a hodnocení je však potřeba nejdříve kriminalitu poznat a popsat. K tomu slouží specifické ukazatele s požadovanou vypovídající hodnotou: stav, intenzita, úroveň, struktura a dynamika kriminality (Holcr, 2009).

Jednou z hlavních součástí předmětu kriminologie je popis kriminality jako sociálně patologického jevu. Hulmáková (2012) uvádí, že se na tuto oblast zaměřuje kriminální fenomenologie. Důvod, proč je této problematice věnována značná pozornost, spočívá nejen ve snaze poznat, jaká je kriminalita na určitém území, jak se vyvíjí během určitého časového období a jaká je její struktura, ale zejména v tom, že tyto informace mohou přispět k objasňování příčin kriminality, ověřování kriminologických teorií a také k hledání vhodných forem trestní politiky a následně i k hodnocení jejich efektivity.

3.2.1 Stav kriminality

Pro popsání stavu kriminality se používají především údaje o rozsahu kriminality. Rozsah kriminality je údaj o počtu trestných činů na určitém území (např. obce, kraje nebo celé České republiky) za určité období (např. za měsíc nebo za rok) (Drápal a Gřivna, 2019).

Rozsah kriminality se udává v absolutních číslech – např. 313 387 policejně registrovaných trestných činů na území ČR v roce 2010. Údaje o vývoji kriminality je možno uvádět i v procentech - třeba při vyjádření rozdílů mezi jednotlivými sledovanými časovými obdobími, což může být formulováno následujícím způsobem - v roce 2010 došlo k poklesu počtu zjištěných trestných činů v ČR vůči roku 2009 o -5,8 % (Hulmáková, 2012).

3.2.2 Úroveň kriminality

Rozsah kriminality není pro popis kriminality dostačující, protože neodráží demografické vlivy, zejména počet obyvatel na daném území (Drápal a Gřivna, 2019). Kvůli tomu by podle Hulmákové (2012) mohlo dojít při jejich interpretaci k výraznému zkreslení skutečného stavu, např. při srovnání počtu trestných činů v jednotlivých krajích bez ohledu na počet jejich obyvatel, by mohl být učiněn závěr, že ten z nich, ve kterém je policií registrovaných nejvyšší počet trestných činů, je výrazněji než ostatní zatížen kriminalitou,

přestože jde vzhledem k ostatním krajům o kraj s velmi vysokým počtem obyvatel. Hulmáková (2012) dále zmiňuje, že i při sledování vývoje kriminality lze využít údaje o rozsahu kriminality jen omezeně, neboť pokles či nárůst počtu trestných činů může být způsoben poklesem či nárůstem počtu obyvatel na daném území. Proto se při popisu kriminality zjišťuje takzvaná **intenzita** (úroveň) **kriminality**, která je dána rozsahem kriminality v přepočtu na počet obyvatel na vymezeném území. Drápal s Gřivnou (2019) vypočítávají index vynásobením údajů o rozsahu kriminality deseti tisíci a jeho dělením hodnotou vyjadřující početnost této populace. Určitým nedostatkem indexu kriminality je podle Drápala a Gřivny (2019) skutečnost, že jsou vypočtené ve vztahu k obyvatelstvu bydlícími na daném území. Nerozlišuje se však, pokud trestné čin nespáchala na tomto území jiná osoba, cizinec zároveň naopak nezahrnují trestné činy spáchané obyvateli tohoto teritoria mimo ně.

3.2.3 Struktura kriminality

Struktura kriminality vyjadřuje kvalitativní stránku kriminality a je dalším významným ukazatelem pro popis kriminality (Novotný, Zapletal a kol., 2004). Strukturou kriminality se rozumí rozložení kriminality podle různých charakteristik.

Holc (2009) pro popis struktury kriminality využívá následující hlediska:

- druh kriminality - násilná, majetková, mravnostní a hospodářská;
- formu páčání kriminality - organizovaná a tradiční;
- znaky pachatelů - jejich pohlaví, věk, vzdělání, sociální status, trestní minulost apod.;
- znaky obětí kriminality - podobně jako u pachatelů;
- další hlediska - závažnost trestných činů, jejich sezónnost, druh způsobených škod a podobně.

Údaje o struktuře kriminality významně konkretizují poznatky o kriminalitě a umožňují ji lépe charakterizovat. Hulmáková (2012) to demonstruje na tom, že v popředí zájmu společnosti je vždy zejména sledování závažnějších druhů kriminality (např. vraždy, znásilnění, loupeže apod.), které jsou veřejností vnímány jako významné narušení řádu ve společnosti a zejména pak práv jednotlivce. Při interpretaci informací o kriminalitě je velmi důležité zabývat se její strukturou také proto, že příčiny kriminality i typy pachatelů se u jednotlivých druhů kriminality mohou významně lišit.

3.2.4 Vývoj kriminality

Praktická část této diplomové práce se zabývá vývojem kriminality, který může být označován i jako **dynamika kriminality**. Dynamika nám ukazuje vývoj kriminality v daném časovém období a je tedy pohledem na kriminalitu jako na proces (Novotný, Zapletal a kol., 2004). Podle Drápala a Gřivny (2019) se pro interpretaci vývoje kriminality používají pojmy „tendence kriminality“ nebo „trend kriminality“, jež mají vystihnout její změny. Jde o směr vývoje kriminality jako celku nebo její určité části. Hovoří se o vzestupné nebo klesající tendenci (trendu) či stagnaci. Dynamika kriminality, neboli vývoj kriminality, spojuje tři důležité charakteristiky kriminality - rozsah, intenzitu i strukturu kriminality.

Zkoumání dynamiky je důležité zejména pro vypracování předpokladů budoucího trendu vývoje kriminality (Holcr, 2009). Zde je však nutné zdůraznit, že vývoj kriminality je závislý na mnoha faktorech, a proto je její prognózování velmi obtížné (Hulmáková, 2012). O faktorech, ovlivňujících kriminalitu, pojednává samostatná kapitola v této části práce.

3.3 Kriminalita skutečná, registrovaná a latentní

Kriminalitu ve vztahu k možnostem jejího poznání můžeme členit na kriminalitu registrovanou, latentní a celkovou (Svatoš, 2012). V předešlé kapitole byly přiblíženy pojmy jako rozsah, struktura a vývoj kriminality. Je však nutné brát v potaz to, že ne všechny trestné činy byly nahlášeny nebo zjištěny. Kriminalita, která nebyla policejním orgánem zjištěna, nebo někým ohlášena, se nazývá latentní (skrytá). Registrovaná kriminalita tedy není totéž co kriminalita celková (skutečná).

Latentní kriminalita neboli skrytá část kriminality, která nebyla nahlášena zjištěna nebo zaevidována a tedy vůbec nevyjde najevo a nestane se předmětem trestního stíhání. Je vyjádřena rozdílem mezi skutečnou a registrovanou kriminalitou. Podle ČSÚ (2021) latentní kriminalita značně zkresluje statistické údaje o zločinnosti, protože dosahuje několikanásobku kriminality odhalené. Míra latence se liší u jednotlivých trestných činů.

Pro porozumění, o jaké trestné činy se může jednat, se rozepsal Tomášek (2010):

- Některé zločiny se odehrají, aniž by o nich kdokoli kromě pachatele věděl. Typicky je tomu tak u daňových podvodů či u deliktů spojených s porušováním autorského práva.
- Jiné skutky sice mají očitě svědky, ale ti si překročení zákona buď neuvědomují, anebo jsou vůči jednání, které se před jejich očima odehraje, tolerantní.

Příkladem budiž podávání alkoholických nápojů mladistvým, k němuž vcelku běžně dochází v mnoha českých restauracích.

- Pro další trestné činy je příznačné, že není nikdo, kdo by se ve spojení s nimi cítil jako oběť a měl proto zájem, aby se jimi zabývala policie. Poměrně často se tak děje u některých zločinů z oblasti drogové kriminality (toxikoman kupující si dávku drogy netouží po tom, aby policie jeho dealera zadržela), stejně jako kriminality mravností (například dobrovolný sexuální styk mezi partnery, z nichž jednomu není zákonem stanovených 15 let).
- V jiných případech se oběti cítí deliktem poškozena, ale nemá dostatek sil a moci, aby skutek oznámila. Příkladem může být sexuální zneužívání dětí. Nikoli neobvyklé jsou také případy, kdy se oběť obává ponižujícího projednávání věci na policii či u soudu, eventuálně odsuzující reakce svého sociálního okolí. O takových zkušenostech hovoří některé ženy, které se staly obětí znásilnění.
- Oběť může s oznámením skutku váhat také proto, že je k pachateli váže určitý vztah (jde například o jejího partnera, příbuzného nebo kamaráda), a jeho potrestání tak není v jejím vlastním zájmu.
- Některým obětem brání ohlášení trestného činu fakt, že samy určitým způsobem překročily zákonné či společenské normy, a kontaktováním policie by ohrozily samy sebe. Týkat se to mimo jiné může také zájemce o pouliční erotické služby, jehož okrade prostitutka.
- Část obětí se na policii neobrátil z toho důvodu, že škoda, která následkem zločinu vznikla, se jim jeví jako zanedbatelná. Mohou dokonce nabýt dojmu, že čas strávený na policejní stanici nejrůznějšími administrativními úkony by ve finále znamenal větší újmu. K takovým situacím samozřejmě dochází spíše u méně závažné kriminality.
- Obdobně může být motivem poškozeného neoznámit trestný čin jeho malá víra ve schopnost policie cokoli s případem udělat. Stane-li se člověk obětí kapesní krádeže, spáchané v tlačenici v dopravním prostředku, jeho šance, že se s odcizenými předměty znovu setká, je mizivá. V představách mnoha občanů je za takového stavu kontakt s policií opět pouhou ztrátou času. Oběť si navíc může myslet, že policie se případem ani zabývat nebude, neboť řeší mnohem závažnější věci a na triviální delikty jí nezbyvají síly.

Výše je uveden pouhý výčet příkladů, o jaké situace se v běžném životě může jednat. Důvodů pro neohlášení trestného činu je samozřejmě mnohem více a latentní kriminalita tak může být na velmi vysokém čísle.

S registrovanou kriminalitou souvisí pojem objasněnost. Hulmáková (2012) objasněností rozumí počet zjištěných (registrovaných) trestných činů, u kterých byl policií odhalen pachatel, případně pachatelé. Bez ohledu na to, zda byl poté trestně stíhán. Míra objasněnosti se uvádí v procentech a liší se podle jednotlivých druhů kriminality. U velmi závažných trestných činů je zpravidla míra objasněnosti vyšší, než u bagatelních trestných činů.

3.4 Druhy kriminality a jejich specifika

Celková kriminalita je tvořena kriminalitou obecnou, pod kterou spadá kriminalita, násilná, mravnostní, majetková a ostatní, a dále jinou kriminalitou, kam je zařazena hospodářská kriminalita, vojenské trestné činy a zbývající kriminalita (ČSÚ, 2021). Zmíněné druhy kriminalit jsou popsány v následujících podkapitolách a jejich vývoj a struktura dopodrobna rozebrána v praktické části této práce v kapitole Struktura kriminality.

3.4.1 Násilná kriminalita

Násilná kriminalita je řazena do obecné kriminality. Zahrnuje útok na fyzickou nebo psychickou integritu člověka ve smyslu úmyslného užití fyzického násilí, resp. pohrůžky násilí, vůči jiné osobě (ČSÚ, 2021).

Netík (2012) definuje násilnou kriminalitu jako trestné činy, jejichž významnou charakteristikou je poškození, destrukce cílového objektu jednání. Násilnou trestnou činnost pak definuje jako činnost, jejíž významnou charakteristikou je fyzické poškození či usmrcení konkrétní osoby (osob), event. přítomnost záměru takový následek způsobit (pokus).

Ve statistikách MV ČR jsou do této kategorie řazeny trestné činy vraždy, únosu, usmrcení lidského plodu, loupeže, násilí na veřejném činiteli, úmyslné ublížení na zdraví, rvačky, násilí proti skupině obyvatelstva, braní rukojmí, nebezpečné vyhrožování, vydírání, omezování a zbavení osobní svobody, porušování domovní svobody, týrání svěřené osoby a některé další. Kategorie násilné kriminality je ovšem širší, obsahuje řadu dalších kriminálních chování, mimo jiné též úmyslné zakládání požáru (žhárství) a explozí (Netík, 2012).

Loupež, na rozdíl od krádeže, řadíme mezi násilnou trestnou činnost, jelikož jeden ze znaků loupeže je užití násilí, nebo pohrůžky násilím, a to za účelem zmocnit se cizí věci, což v praxi znamená, že pachatel ohrožuje poškozeného přímo např. střelnou zbraní, nebo poškozenému způsobením újmy na zdraví vyhrožuje (ČSÚ, 2021). Loupeže patří mezi nejčastější delikty z kategorie násilné kriminality.

Bílý kruh bezpečí (2009) udává jako nejfrekventovanější trestný čin násilné kriminality **úmyslné ublížení na zdraví**, které se na struktuře této kategorie podílí celou jednou třetinou. Ublížením na zdraví trestní zákon rozumí způsobení takového zdravotního stavu (onemocnění, poranění), který znamená porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí a znesnadňuje nikoli na krátkou dobu výkon obvyklé činnosti nebo má nepříznivý vliv na obvyklý způsob života poškozeného a zpravidla vyžaduje lékařské ošetření. Mezi obvyklé projevy takto přechodně změněného zdravotního stavu náleží déle trvající bolesti, nevolnost, horečky, omezení pohybu až upoutání na lůžko, oslabení funkce smyslových orgánů, nespavost, nechut' k jídlu a podobně. Ublížením na zdraví je také podstatné zhoršení zdravotního stavu poškozeného v důsledku jednání pachatele. To, že došlo ke změnám zdravotního stavu musí být objektivizováno lékařskými zprávami nebo znaleckými posudky.

Vysoký podíl na násilné kriminalitě má i **porušení domovní svobody**, které definuje Bílý kruh bezpečí (2009) následovně: porušení domovní svobody je jak aktivní překonání nesouhlasu uživatele obydlí, tak i vstup do obydlí bez jeho vědomí. Ochrana se poskytuje uživateli obydlí proti vlastníkovu obydlí (například majiteli nájemního domu), pokud do bytu vnikne neoprávněně.

Firstová (2019) udává, že násilná kriminalita po roce 1989 stoupla téměř dvojnásobně, kde z hodnoty 11 956 evidovaných násilných deliktů v roce 1989 došlo k nárůstu na hodnotu 23 464 násilných skutků v roce 1998. V dalších letech došlo k mírnému poklesu, avšak v roce 2004 bylo evidováno v novodobé historii České republiky nejvíce násilných trestných činů, a to 23 579. Od té doby je sledován postupný pokles, kdy se kriminalita dostala na hodnoty srovnatelné s evidovanou kriminalitou násilného charakteru na počátku 90. let.

3.4.2 Mravnostní kriminalita

ČSÚ (2021) řadí mravnostní kriminalitu do obecné kriminality. Tyto trestné činy zasahují důstojnost oběti v sexuální oblasti. Do této skupiny patří zejména trestné činy

ohrožující svobodu rozhodování v oblasti pohlavního života (znásilnění a sexuální nátlak), ohrožující zdravý mravní a tělesný vývoj dětí (např. pohlavní zneužití, svádění dítěte k pohlavnímu styku a zneužití dítěte k výrobě pornografie) nebo ohrožující některé mravní zásady (např. výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií, kuplířství).

Podle Bohuslava a Gřivny (2019) je mravnostní kriminalita specifickým druhem kriminality, jenž je definován spjatostí s pohlavním pudem a jehož rysem je sexuální potřeba. Kategorie sexuální kriminality vychází z kritéria motivace kriminálního chování a zahrnuje proto všechna lidská sexuální chování, která nejsou společností akceptovatelná (Netík, 2012).

Znásilnění je nejčtetnějším trestným činem v kategorii mravnostní kriminality, ale zároveň patří mezi trestné činy s nejvyšší mírou latence. Netík (2012) uvedl celkem šest důvodů, proč oběti tento delikt neoznamují:

- strach z odplaty pachatele, zvláště pokud patří do okruhu osob blízkých oběti;
- strach ze stigmatizace;
- strach z ostudy;
- historie negativních důsledků předchozích oznámení (zvláště pokud trestní stíhání vedlo k osvobození pachatele);
- nedostatek odvahy mluvit o znásilnění;
- strach z dopadů oznámení na psychický stav oběti (zvláště tehdy, musí-li oběť incident opakovaně prožívat).

Znásilnění definuje z kriminologického hlediska Bohuslav s Gřivnou (2019) jako vynucení sexuálního styku proti vůli napadené osoby. Znásilnění s sebou vždy přenáší psychickou újmu oběti, neboť se odehrává bez souhlasu oběti a často s sebou přenáší i fyzickou újmu.

Od roku 2001 může být podle našeho trestního zákona pachatelem znásilnění též žena. Podíl žen na této trestné činnosti je však stále zanedbatelný (Netík, 2012). Podle statistik Policie ČR je ročně stíháno za trestný čin znásilnění průměrně pět žen, zatímco u mužů se počet stíhaných osob pohybuje na desetinásobku.

Pohlavní zneužívání je trestním zákonem vymezeno jako soubor sexuálních chování směřujících vůči nezletilým dětem (§ 242 tr. zák., nyní § 187, odst. 1 TrZ). Zvláštním druhem pohlavního zneužívání jsou sexuální chování zaměřená na osoby v závislém postavení na pachateli (§ 243 tr. zák., nyní § 187 odst. 2 TrZ). Z kriminologického a forenzně

psychologického hlediska lze z „klasického“ pohlavního zneužívání vyčlenit ještě zneužívání vlastního dítěte, tzv. incest, příp. nevlastního dítěte, pseudoincest⁴ (Netík, 2012).

3.4.3 Majetková kriminalita

Svatoš (2012) udává, že majetková kriminalita představuje veškeré protiprávní jednání, které útočí proti majetkovým hodnotám. Majetková kriminalita tvoří většinou část registrovaných činů. Vyznačuje se nízkou objasněností a pachatelé jsou tvořeni ve většině případů mužskou populací. Obecně lze konstatovat, že vývoj tohoto druhu kriminality predikuje i vývoj veškeré ostatní kriminální činnosti.

Policie ČR ve statistických evidencích krádeže rozlišuje jako **krádeže vloupáním** a **krádeže prosté** (Kuchta, 2012). Bohuslav a Gřivna (2019) rozlišují krádeže vloupáním podle objektu napadení na vloupání do obchodů, restaurací a jídelen, kiosků, bytů, rekreačních chat a další. Krádeže prosté zahrnují různorodou skupinu. Jde o krádeže kapesní, ale i krádeže motorových vozidel, krádeže věcí z aut, krádeže jízdních kol, krádeže v bytech, v dopravních prostředcích, objektech se starožitnostmi a další. Nejvyšší podíl na prostých krádežích mají krádeže věcí z automobilů.

Vloupáním (přesněji krádeží vloupáním) se dle trestního zákoníku rozumí vniknutí do uzavřeného prostoru lstí, nedovoleným překonáním uzamčení nebo překonáním jiné jistící překážky. Pojem vloupání je v českém právu spojen s trestným činem krádeže. Hovoříme proto tedy o krádeži vloupáním (podle § 205 odst. 1 písm. b) trestního zákoníku). Krádež prostá je odcizení věci bez překonání překážky, užití lsti nebo násilí (ČSÚ, 2021).

3.4.4 Hospodářská kriminalita

Podle ČSÚ (2021) má hospodářská kriminalita blízkou souvislost s kriminalitou majetkovou, ale na rozdíl od majetkové kriminality, která útočí na majetek jiných osob, hospodářská kriminalita je jednání, které směřuje proti hospodářskému systému a jeho fungování. Spadají sem trestné činy z oblasti daní a poplatků, účetnictví, padělání peněz, korupce, ale také například protiprávní jednání v oblasti životního prostředí.

⁴ Netík (2012) definuje incest jako zvláštní případ pohlavního zneužívání. Nejčastěji k němu dochází mezi otcem a dcerou, příp. dcerami. Méně často mezi matkou a synem a ještě vzácněji ve vztahu otec - syn či matka - dcera. Od pravého incestu je nutno odlišovat pseudoincest, k němuž může docházet v doplněných rodinách, zpravidla mezi otcem a jeho nevlastní dcerou.

Zejména hospodářská kriminalita ovlivňuje zásadním způsobem kvalitu života společnosti, neboť kromě jiných aspektů se dotýká základních příjmových složek státu, jejichž ohrožení zpochybňuje dlouhodobé a kvalitní fungování státního mechanismu (Kuchta, 2012).

Kuchta (2012) uvedl, že hospodářská kriminalita v ČR dosahuje takových rozměrů, že destabilizuje nejen právní vědomí občanů, nýbrž i celé národní hospodářství. Nese v sobě i společenský náboj, související s ideou fungování společenské spravedlnosti při získávání majetku a ekonomického (a tím i společenského) vlivu. Následky hospodářské trestné činnosti mají vliv na oslabení důvěry společnosti ve schopnost fungování tržního hospodářství a následně i politického systému, se kterým je svázán. Dále autor udává, že nejde jen o vytváření neodůvodněných majetkových rozdílů mezi lidmi či o způsobení konkrétních škod, ale jsou napadána i základní pravidla, na nichž je založeno tržní hospodářství. Stupeň tohoto nebezpečí je zvyšován spirálovým efektem⁵.

Hospodářská kriminalita není nijak přesně definovaná trestná činnost, avšak Kuchta (2012) nachází pro tento druh kriminality společné rysy:

- dochází k nim v rámci podnikání - obvykle v souvislosti s nakládáním s majetkem podnikajících subjektů - při porušení trestních norem;
- skutečný cíl, k němuž jednání směřuje, je zakrýván předstíráním dovolené činnosti prostřednictvím jiných neinformovaných zaměstnanců a pomocí nedovolených manipulací s účetními a jinými doklady;
- snaha o dosažení neoprávněného zisku a politické moci, poškozování kolektivních zájmů a zneužívání důvěry ostatních účastníků hospodářského styku.

Podle Scheinosty a Zoubkové (2019) jsou hospodářskou kriminalitou relativně rovnoměrně postiženy čtyři hlavní sektory ekonomické sféry - samostatně podnikající osoby, instituce finanční sféry, podniky mimo finanční sféru a stát. Stát je nejčastěji poškozován neodváděním, resp. krácením daně, pojistného a jiných povinných plateb. Finanční instituce je nejčastěji stávaná terčem trestného činu poškozování věřitele a podvodu. Podnikatelské subjekty (podniky, firmy) jsou nejvíce poškozovány podvodem a zpronevěrou, fyzické osoby podvodem.

⁵ Spirálový efekt je založen na vytěšňování těch poctivých firem z jednotlivých hospodářských činností, které nejsou schopny vyrovnat se konkurenci, která profituje z hospodářské trestné činnosti (Kuchta, 2012).

Mezi nejčastější trestné činy hospodářské kriminality tedy patří: úvěrový podvod, neoprávněný přístup a poškození záznamu v počítačovém systému, zpronevěra, padělání a pozměnění peněz, zkrácení daně, padělání a pozměnění veřejné listiny, podvody v sociálním zabezpečení a nemocenském pojištění a podvod.

3.4.5 Zbývající kriminalita

Tento druh kriminality zahrnuje trestné činy, které nepatří do obecné kriminality a ani do kriminality hospodářské či pod vojenské a protiústavní činy, stejně jako kriminalita ostatní. Je to tedy pouze souhrn trestných činů bez společných určujících znaků, například ohrožení pod vlivem návykové látky, zanedbání povinné výživy nebo šíření poplašné zprávy (ČSÚ, 2021).

Z hlediska struktury zbývající kriminality se v České republice páchá nejvíce trestných činů pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky. Dalším trestným činem, který se z velké části podílí na tomto druhu kriminality, jsou **silniční dopravní nehody**. Pod pojmem dopravní nehody Kuchta (2012) rozumí škodné události v dopravě způsobené dopravními prostředky či jinými účastníky dopravního provozu, které způsobily škodlivý následek na životech, zdraví osob nebo na majetku. Jde o nezamýšlenou nepředvídatelnou událost v dopravě.

3.4.6 Ostatní kriminalita

Ostatní kriminalita je nehomogenní skupina trestných činů, bez jednotné definice. Spadá pod obecnou kriminalitu. Trestné činy v ní obsažené jsou pouze souhrnem skutků s různými určujícími znaky, například výtržnictví, drogová trestná činnost, maření výkonu úředního rozhodnutí nebo ohrožování výchovy dítěte (ČSÚ, 2021).

3.5 Informace o registrované kriminalitě v ČR

Za základní a nejčastěji užívaný zdroj informací o registrované kriminalitě lze označit kriminální statistiky získávané a zpracovávané orgány činnými v trestním řízení, tj. policejními orgány, státními zastupitelstvími a soudy (Válková, 2012). Drápal a Gřivna (2019) udávají instituce, které v České republice vytváří kriminální statistiky:

- Ministerstvo vnitra ČR, resp. policejní prezidium ČR - policejní statistika;
- Ministerstvo spravedlnosti ČR - statistika soudů a státních zastupitelství;
- Generální ředitelství Vězeňské služby ČR - vězeňská statistika.

Podle Válkové (2012) tyto instituce zpracovávají statistické údaje samostatně. Není zde nikdo, kdo by jejich činnost koordinoval a ani neexistuje jednotná metodika pro jejich zpracování. Proto se mezi nimi objevují rozdíly, např. pokud jde o zařazování trestných činů do skupin podle druhu kriminality aj., což do určité míry znesnadňuje možnost jejich vzájemného srovnání a propojení.

Válková (2012) uvádí, že z výše uvedených pramenů podávají nejúplnější a nejpřesnější obraz o rozsahu kriminality policejní statistiky, neboť jejich údaje jsou časově nejbližší době spáchání trestného činu. Jsou v nich obsaženy informace o všech zjištěných (policií registrovaných) trestných činech, resp. činech jinak trestných, bez ohledu na to, zda byl zjištěn a trestně stíhán pachatel. Válková (2012) dále uvádí, že policejní statistiky obsahují také informace o objasněných trestných činech, tedy takových, u nichž byl zjištěn pachatel či pachatelé. Evidují se v nich také údaje o stíhaných a vyšetřovaných osobách, včetně informací o jejich pohlaví, věku či státní příslušnosti.

Statistika Vězeňské služby ČR obsahuje demografické údaje a informace související se zajišťováním výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody (Drápal a Gřivna, 2019).

3.6 Faktory zkreslující kriminální statistiky

Kriminální statistiky ovlivňuje řada vlivů, které omezují jejich vypovídací schopnost. Hulmáková (2012), Tomášek (2010) a Drápal s Gřivnou (2019) se shodují na následujících faktorech zkreslujících kriminální statistiky:

- **demografické vlivy** - vzrůstající či klesající počet obyvatel nebo osob určitého věku, což lze eliminovat zjišťováním intenzity kriminality a používáním indexu kriminality;
- **legislativní změny v oblasti trestního práva** – kriminalizace a dekriminalizace⁶
- objevují se nové problémy a nové jevy, před nimiž je nutno občany chránit a na něž existující trestní zákon nedokáže adekvátně reagovat, a stejně tak jiné

⁶ Dle Tomáška (2010) se díky kriminalizaci trestným činem stává jednání, které dříve za trestné považováno nebylo, případně je trestní odpovědnost rozšiřována na více osob. Dekriminalizace naproti tomu podle Tomáška (2010) spočívá ve zmírňování trestní represe, kde jsou dosud existující skutkové podstaty trestných činů rušeny, nebo je trestní odpovědnost zúžená.

- problémy a jiné jevy ztrácejí z nejrůznějších příčin na významu a jejich odraz v příslušných paragrafech se náhle jeví jako zbytečný,
- v České republice mohou být příkladem citelné úpravy na poli hospodářské a majetkové trestné činnosti (postupné vytvoření nových skutkových podstat trestných činů jako pojistný či úvěrový podvod nebo pletichy při veřejné soutěži a dražbě), drogové kriminality (například zakotvení nové skutkové podstaty v roce 1998, zavádějící trestnost přechovávání omamných nebo psychotropních látek či jedů v množství větším než malém), rasově motivované kriminality (trestný čin podněcování k národnostní a rasové nenávisti) nebo kriminality proti životnímu prostředí (trestný čin ohrožení a poškození životního prostředí). Po politických změnách v roce 1989 se naopak nejevilo jako potřebné, aby zákon pamatoval na příživnictví, opuštění republiky nebo hanobení republiky a jejího představitele;
 - **amnestijní rozhodnutí prezidenta republiky** - zejména ve formě abolic⁷. To se zpravidla projevuje již v počátcích trestního řízení. Nutno dodat, že amnestie se většinou vztahuje na méně závažné trestné činy a trestné činy spáchané z nedbalosti. Na území ČR byla po roce 1989 vyhlášena amnestie v letech 1990, 1993, 1998 a 2013;
 - **trendy uplatňované v trestní politice** - zde nedochází k žádným legislativním změnám, ale jde o konkrétní směr trestní politiky v určitém časovém období, udávaný zpravidla centrálně (vládou příslušnými ministerstvy, ale i v rámci policie), který se může projevit například zvýšeným zájmem o stíhání trestných činů souvisejících s drogami, extremismem, hospodářskou politikou, terorismem nebo obecně snahou o zvýšení efektivity orgánů činných v trestním řízení v boji proti kriminalitě prostřednictvím personálního posílení, vzdělávání či zlepšení technického vybavení, což může vést k nárůstu registrované kriminality, objasněnosti a počtu stíhaných a obžalovaných a odsouzených osob. Může se však projevit i opačný trend, zejména u trestních činů, kde se do budoucna uvažuje o jejich zrušení. Tyto trendy jsou však při analýze statistik ve srovnání s výše uvedenými změnami obtížněji identifikovatelné;

⁷ Abolice - u trestných činů stanovených tímto rozhodnutím je zakázáno zahájit trestní stíhání, případně v něm pokračovat (Hulmáková, 2012).

- **soustředění pozornosti policie na určitá místa či skupiny obyvatel** - opět může zkreslit statistické údaje zejména v případech některých druhů kriminality, skupin obyvatel, ale i geografického rozložení kriminality. Jde o takzvaný overpolicing⁸. Projevuje se například soustředění pozornosti na centra měst a místa, kde žijí sociálně slabší obyvatelé, případně minority, což zvyšuje pravděpodobnost odhalení trestných činů a zatčení pachatele v těchto oblastech;
- **metodologické problémy a rozdíly ve způsobu statistického vykazování** – nejednotná metodika jednotlivých institucí, ale i v rámci jedné instituce v průběhu času;
- **umělá latence** - trestné činy, o kterých se orgány činné v trestním řízení dovědí, avšak z nějakého důvodu je neregistrují (např. z důvodu chybného právního posouzení, že nejde o trestný čin, nebo nechuti se zabývat oznámeným případem, anebo korupce);
- **chyby ve statistickém vykazování** - komplikovanost formulářů, nedůslednost, vyplňování, úmyslné zkreslení kriminální statistiky v zájmu dosažení příznivějších ukazatelů (příslušní pracovníci mohou být hodnoceni podle objasněnosti trestných činů apod.);
- **časová prodleva** mezi spácháním trestného činu a jeho evidováním - čin může být zjištěn až s poměrně značným odstupem od jeho spáchání.

3.6.1 Legislativní změny v oblasti trestního práva

Od ledna 2010 začal v České republice platit nový trestní zákoník, který s sebou přinesl zásadní změny. Podle odborníků měl odpovídat modernímu pojetí zločinu a trestu. Nahradil přes čtyřicet let starý trestný zákon ze šedesátých let. Norma stanovila některé nové trestné činy, jiné naopak zrušila.

Podle Herdové (2009) lze obecně říci, že nový trestní zákoník klade větší důraz na ochranu života, majetku a dalších individuálních práv, když tyto zájmy staví před zájmy společnosti a státu, tak jako tomu bylo za minulého režimu. To se projevuje i v systematické části zákona, kde jsou na první místo řazeny trestné činy proti životu a zdraví, rodině a dětem, svobodě a lidské důstojnosti.

⁸ Overpolicing je založen na tom, že policie zaměřuje svoji pozornost na místa či skupiny osob, kde očekává vysokou pravděpodobnost spáchání trestného činu (Hulmáková, 2012).

Herdová (2009) dále uvádí, že trestní zákoník přinesl novou filozofii trestání pachatelů, kdy na jedné straně zpřísnil tresty za závažné trestné činy proti životu a zdraví, u nichž došlo ke zvýšení sazby trestu odnětí svobody o tři až pět let, a zvýšil hranici trestní sazby výjimečného trestu z 25 let na 30 let, na druhé straně u méně závažné trestné činnosti, například v případě drobné majetkové trestné činnosti, posílil význam alternativních trestů. Jednou z alternativ k nepodmíněnému trestu odnětí svobody začalo být tzv. domácí vězení⁹. Pohyb odsouzeného je monitorováno elektronicky a případné porušení je trestáno např. přeměnou domácího vězení v nepodmíněný trest odnětí svobody. Přínosem domácího vězení je zejména úspora nákladů, které stát (tj. daňoví poplatníci) vynakládá na věznění pachatelů, když odsouzený k domácímu vězení si bude i během výkonu trestu dále vydělávat na své živobytí. Současně neztratí kontakt se svou rodinou ani pracovní návyky, což výrazně přispívá k předcházení opakování trestné činnosti.

Od ledna 2010 se trestají přísněji trestné činy spadající do násilné kriminality (např. vražda a ublížení na zdraví). Naopak hospodářské delikty, které byly v minulém režimu nadhodnocovány, jsou trestány méně tvrdě. S normou je spojeno rušení některých dříve trestaných trestných činů (např. jízda bez řidičského průkazu nebo nelegální výroba cigaret). Mluvčí vězeňské služby Robert Káčer v Rádiu Česko uvedl, že v souvislosti s rušením trestných činů bylo propuštěno několika stovek vězňů – šlo o drobné zloděje, kteří kradli opakovaně, za pytláctví, za jízdu bez řidičského oprávnění, za nelegální výrobu lihu či záškodnictví.

Mimo výše uvedené přinesl nový trestní zákoník i další změny. Zavedl přes 60 nových skutkových podstat trestných činů (např. trestný čin pronásledování neboli stalking, trestný čin zanedbání péče o zvíře), výslovně zakazuje klonování lidských buněk, „nabourávání se“ do počítačových systémů a zaměstnávání lidí načerno, podrobněji řeší některé hospodářské trestné činy (např. nekalou soutěž či kartelové dohody), liberalizuje pěstování marihuany pro vlastní potřebu a další (Herdová, 2009).

⁹ Herdová (2009) zmiňuje, že pachatelé, kterým je domácí vězení uloženo, se mohou po dobu výkonu trestu zdržovat pouze doma nebo na pracovišti. Návštěvy kulturních, sportovních a jiných společenských akcí a podniků jim jsou zcela zapovězeny.

3.6.2 Amnestijní rozhodnutí prezidenta republiky

Podle Hlouška (2020) je amnestie rozhodnutí o hromadném prominutí trestu spojené se zahlazením odsouzení pro trestný čin, pro který byl trest uložen. Obvykle zahrnuje také rozhodnutí, aby se trestní stíhání v případech, na které amnestie dopadá, nezahajovalo, nebo pokud bylo zahájeno, aby se v něm nepokračovalo (abolice). V České republice uděluje amnestii prezident. Po vyhlášení je potřebná kontrasignace předsedy vlády (Hloušek, 2020).

Od sametové revoluce byla amnestie na území České republiky vyhlášena v letech 1990, 1993, 1998 a 2013. První tři amnestie byly uděleny Václavem Havlem u příležitosti jeho zvolení prezidentem republiky. V roce 2013 pak stojí za amnestií tehdejší prezident republiky Václav Klaus.

3.6.2.1 Amnestie v roce 1990

Hejl Hromková (2019) udává, že prezident amnestii oznámil ve svém prvním novoročním projevu. Chtěl dát najevo, že se distancuje od komunistického soudnictví. V Československých věznicích v té době sedělo 31 tisíc vězňů. Milost dostaly více než dvě třetiny z nich. Tehdy se jen těžko dalo odlišit, kdo se dopustil skutečného zločinu a kdo seděl jen proto, že s znelíbil zločinu.

Podle Svitáka (2019) Havel propustil všechny vězně, kteří byli odsouzeni k trestům odnětí svobody do dvou let, v případě neúmyslných trestných činů dokonce tři let. U vyšších trestů se odsouzeným pobyt za mřížemi zkrátil o třetinu až polovinu. Rozhodnutí hlavy státu dále zastavilo stíhání osob, jimž hrozily maximálně tři roky vězení. Amnestie se netýkala vrahů, nebezpečných recidivistů či pachatelů zvláště násilných trestných činů. Přesto se na svobodu dostali i nebezpeční zločinci¹⁰ (Hejl Hromková, 2019).

Dle Peheho (2020) bylo celkově v důsledku amnestie propuštěno v České republice 12 600 vězňů a dál nebylo stíháno 1 200 obviněných. V celém Československu byl počet propuštěných 23 tisíc. K nim pak ještě přibývali postupně ti, kterým byly tresty zkráceny. Mezi lidmi vzrostl strach ze stoupající kriminality. Ta skutečně vzrostla. Nicméně podle výzkumu Institutu pro kriminologii a sociální prevenci se amnestovaní na celkové

¹⁰ Hejl Hromková (2019) uvádí, že nejvýraznějším byl Jaroslav Oplítil odsouzený za pedofilii. Krátce po propuštění získal práci v pražské Nemocnici Na Bulovce na dětském oddělení. Zaměstnavatelé se totiž amnestovaných vězňů nemohli ptát, proč byli potrestaní. Hned 30. dubna si Oplítil odnesl sedmiměsíční holčičku. Znásilnil ji a následně udusil. K činu se téměř okamžitě doznal a do vězení se vrátil na dalších 25 let. Trestu smrti unikl – byl zrušen den po jeho činu.

kriminalitě v Česku podíleli jen osmi procenty, na Slovensku sedmi. Na konci roku 1991 pak představovali amnestovaní, kteří se vrátili do vězení, čtvrtinu ze všech trestanců. Institut proto dospěl k závěru, že amnestie na růst kriminality vliv neměla (Hejl Hromková, 2019).

3.6.2.2 Amnestie v letech 1993 a 1998

Během let strávených na Pražském hradě ve funkci československého a českého prezidenta vyhlásil Václav Havel ještě další dvě amnestie, obě po zvolení do funkce (Sviták, 2019).

Sviták (2019) uvádí, že amnestie z února 1993 byla omezena zhruba na jedno procento všech odsouzených a obviněných a týkala se v první řadě nedbalostních trestných činů s horní hranicí trestní sazby nepřekračující tři roky. Na svobodu se tak vrátilo asi 130 lidí z celkového počtu 14 153 osob, které byly v té době v českých věznicích.

Prominutí trestů, které Václav Havel vyhlásil u příležitosti svého znovuzvolení v roce 1998, se podle Svitáka (2019) vztahovalo na osoby, které byly poprvé trestně stíhány nebo byly poprvé odsouzeny za méně závažné trestné činy. Recidivisté, pachatelé závažných trestných činů a činů, které veřejnost považuje za morálně zvlášť odsouzeníhodné, byli z amnestie vyloučeni. Na svobodu bylo propuštěno přes 930 obviněných či odsouzených z celkového počtu zhruba 22 tisíc vězňů. U dalších několika stovek lidí bylo ukončeno trestní stíhání.

Jedním z důvodů, proč Havel nerozšířil svoje amnestie z let 1993 a 1998 i na další kategorie vězňů, byla i opakovaná kritika rozsahu jeho amnestie z roku 1990, jakož i kritika některých z poměrně četných milostí, které během svého pobytu v úřadu udělil (Pehe, 2020).

3.6.2.3 Amnestie v roce 2013

Po Havlovi vyhlásil amnestii ještě Václav Klaus, a to v lednu 2013 ke 20. výročí vzniku samostatné České republiky. Podle Svitáka (2019) amnestie prominula nepodmíněné tresty nebo jejich zbytky, pokud nepřevyšovaly jeden rok, lidem ve věku 75 let a starším až desetileté tresty. Prezident také s určitými výjimkami podmíněčně prominul nepodmíněné tresty v délce až dvou let (u osob nejméně sedmdesátiletých až tří let). Klaus prominul i podmíněné tresty osobám starším 70 let a dále těm odsouzeným, u kterých délka trestu nepřekročila dva roky. Rovněž odpustil tresty obecně prospěšných prací a domácího vězení.

Díky této amnestii šlo na svobodu necelých 7000 lidí. V České republice bylo v té době za mřížemi zhruba 23 000 lidí (Hloušek, 2020). Narozdíl od Václava Havla, vyhlásil Klaus amnestii až na konci svého druhého funkčního období.

3.7 Faktory působící na kriminalitu

Výše kriminality je ovlivněna faktory, které lze rozdělit do dvou skupin – kvantitativní a kvalitativní. Číselně vyjádřitelným faktorům je věnována samostatná kapitola v praktické části práce Regresní a korelační analýza, která analyzuje závislost mezi jednotlivými faktory a kriminalitou.

3.7.1 Kvalitativní faktory

Na stav kriminality mají však vliv i kvalitativní faktory, jako například:

- sociální faktory: vliv rodiny, vrstevníků;
- psychologické faktory: duševní onemocnění, poruchy osobnosti;
- historické události, politická nestabilita;
- věk, pohlaví, socioekonomický status, etnický původ;
- zneužívání návykových látek;
- změny v trestních zákonech...

3.7.2 Kvantitativní faktory

Mezi kvantitativní faktory, ovlivňující výši kriminality, se řadí: obecná míra nezaměstnanosti, hustota zalidnění, migrace, příjem, výše HDP a počet propuštěných osob z vězení. Následující tabulka uvádí, kdy by měl index kriminality v závislosti na uvedených ukazatelích stoupat, a kdy naopak klesat.

Tabulka 1 Faktory ovlivňující index kriminality

RŮST indexu kriminality	POKLES indexu kriminality
vysoká nezaměstnanost	nízká nezaměstnanost
zvýšení hustoty zalidnění	snížení hustoty zalidnění
růst migrace	nižší migrace
stagnace příjmů	zvýšení příjmů
pokles HDP	růst HDP
zvýšený počet propuštěných osob z vězení	nižší počet propuštěných osob z vězení

Zdroj: vlastní zpracování

3.7.2.1 Migrace a kriminalita

Marešová (2019) udává, že v České republice byla dříve těmto sociodemografickým charakteristikám věnována pozornost především z důvodu vyššího výskytu Romů mezi pachateli tzv. obecné kriminality. V současnosti se zde situace radikálně mění. Souvisí to se stále se zvyšujícím přílivem cizích státních příslušníků, často etnicky, ale i rasově odlišných od našich obyvatel. Častěji než dříve se cizinci stávají oběťmi, ale i pachateli trestné činnosti. V poslední době je této charakteristice v kriminologii znovu věnována pozornost, s ohledem na vzrůstající migraci obyvatel.

Podle Moulisové (2019) lze v každém státě obvykle nalézt vedle většinového obyvatelstva, tj. majority, percipovaného jako národ, spojeného stejným jazykem, kulturou a způsobem života, i další etnické či národnostní skupiny obyvatel (minority, menšiny), které se od majority v některých těchto kvalitách liší. A právě tyto odlišnosti mohou zakládat potenciální problémovost soužití majority s minoritami, problémovost, která může vyústit až do kriminality.

Obecně platí, že se v řadě zemí skutečně zjišťuje větší míra kriminality minorit. V Evropě bývá kriminalita minorit v průměru 2-4krát proporcionálně – tj. ve vztahu k početnosti jejich státních příslušníků ve státě – větší než u majority (Moulisová, 2019).

3.7.2.2 Kriminální recidivita

Recidivou, ve smyslu trestního práva, rozumí Marešová (2019) spáchání nového trestného činu poté, co pachatel již byl za předchozí trestný čin pravomocně odsouzen. Kriminologické pojetí recidivy naproti tomu vyjadřuje opětovné spáchání trestného činu bez ohledu na to, zda pachatel byl za předchozí trestný čin (či trestné činy) odsouzen nebo vůbec stíhán.

Nejrizikovějším obdobím pro kriminální recidivitu je prvních šest měsíců po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody a maximum recidivujících pachatelů se dopouští nového trestného činu v průběhu tří let po propuštění (Marešová, 2019).

4 Vlastní práce

Praktická část této diplomové práce navazuje na část teoretickou a je rozdělena do tří kapitol. První kapitola mapuje vývoj a strukturu kriminality. Kriminalita a její trend je analyzována skrze počet spáchaných trestných činů na území České republiky, ale i skrze čistý index kriminality ČR (tedy kriminalitu v závislosti na počtu obyvatel). Následuje porovnání míry kriminality v jednotlivých krajích České republiky a srovnání kriminality z hlediska pohlaví. V této kapitole je dále sledována struktura kriminality, kde je kriminalita rozdělena podle druhů trestných činů na násilnou, mravnostní, majetkovou, hospodářskou, zbývající a ostatní kriminalitu. U všech těchto druhů je sledován jejich vývoj prostřednictvím grafů a jsou prezentovány nejčastěji páchané trestné činy z dané kategorie. První kapitola této části práce je zakončena zajímavou statistikou míry objasněnosti trestných činů.

V pořadí druhá kapitola se věnuje regresní a korelační analýze, díky které je kvantifikována závislost mezi kriminalitou a různými ukazateli jako je nezaměstnanost, hustota zalidnění, čistá migrace, průměrná hrubá měsíční mzda, hrubý domácí produkt a počet propuštěných osob z vězení.

Praktická část této diplomové práce končí analýzou časových řad, pomocí které je predikován budoucí vývoj kriminality v České republice i v jednotlivých krajích ČR v následujících pěti letech.

4.1 Vývoj a struktura kriminality

Pro sledování vývoje kriminality byly vybrány dva různé způsoby. Prvním z nich je analýza vývoje celkové kriminality (rozsahu kriminality), kde je mapován počet spáchaných trestných činů na území České republiky mezi lety 2000-2023. Neméně zajímavé je pak pozorovat kriminalitu druhým vybraným způsobem – přes index kriminality, kde je počet trestných činů přepočítán na počet obyvatel, žijících ve sledovaném období na území ČR. V dalších podkapitolách je kriminalita rozebrána i z hlediska teritoriality, pohlaví a struktury.

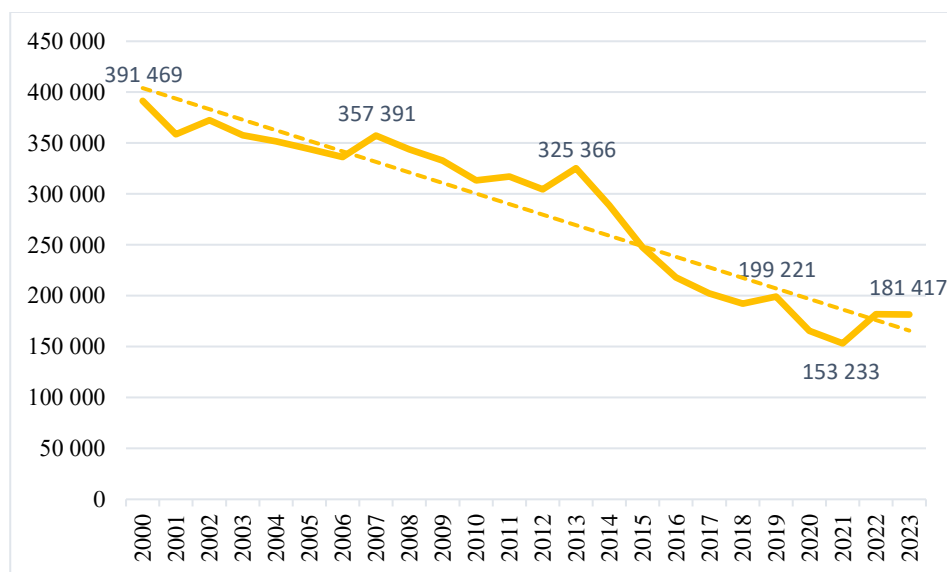
4.1.1 Vývoj celkové kriminality

V roce 2000 činil rozsah kriminality v České republice podle policejní statistiky 391 469 spáchaných trestných činů. Graf 1 prezentuje vývoj stavu celkové kriminality za poslední čtvrtstoletí a jeho postupný pokles, který je zřejmý i z následujících čísel:

Rok	2000	391 469		
	2007	357 391,	tj. oproti roku 2000	-8,7 %
	2013	325 366,	tj. oproti roku 2007	-9,0 %
	2019	199 221,	tj. oproti roku 2013	-38,8 %

Od přelomu tisíciletí docházelo k postupnému snižování kriminality. Až na malé výjimky byl vždy následující rok na nižším čísle, co se kriminality týče, než rok předcházející. Vůbec nejnižší počet trestných činů od roku 2000 byl spáchán v roce 2021, a to 153 233 skutků. Obecně lze ale říci, že za posledních pět let se kriminalita v České republice stabilizovala pod úroveň 200 tisíc trestných činů za rok a nyní se pohybuje na hodnotě zhruba 180 000 spáchaných trestných činech ročně. V porovnání s kriminalitou před pětadvaceti lety se v ČR spáchá o více než polovinu trestných činů za rok méně. Přesná výše kriminality pro jednotlivé roky je k dispozici v příloze 1.

Graf 1 Vývoj celkové kriminality ČR (2000-2023)

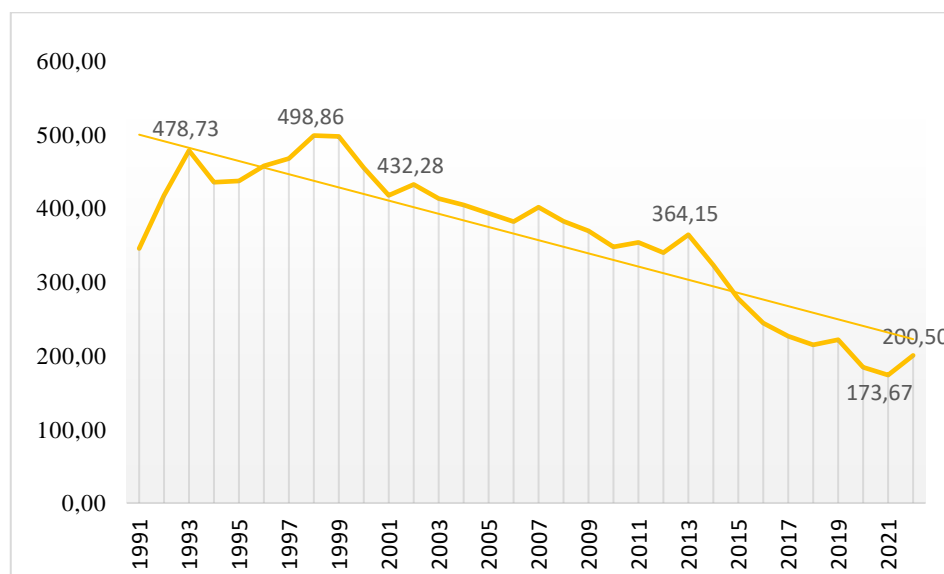
Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR

Dalším způsobem, jak je možné na kriminalitu pohlížet, je skrze index kriminality. Ten přepočítává kriminalitu s ohledem na počet obyvatel daného území. Zde byl pro pozorování kriminality zvolen čistý index kriminality, který uvažuje pouze obyvatele starší patnácti let, a měl by tak být přesnější.

Pokud jde o dynamiku kriminality po roce 1989, Drápal a Gřivna (2019) konstatují, že rok 1989 je posledním rokem téměř dvacetiletého období relativně stabilní úrovně

kriminality. Kriminalita v tomto roce nikterak nevybočovala z dlouhodobě stabilizovaného trendu předchozích let. V následujících čtyřech letech (1990-1993) došlo ke strmému růstu celkové kriminality, a to přes protichůdně působící kriminálně politická opatření provedená v tomto období (rozsáhlá amnestie prezidenta republiky k 1.1.1990, dekriminlizace). Výrazným předělem v tomto vzestupném vývoji byl již rok 1990. V tomto roce došlo k dosud nebývalému nárůstu kriminality. Tento nárůst pokračoval i v následujících letech, avšak pohled na graf 2 ukazuje ještě strmější nárůst kriminality, než o kterém hovoří Drápal s Gřivnou. Růst se zastavil v roce 1993 na indexové hodnotě 478,73 (což znamená, že v roce 1993 připadalo na 10 000 obyvatel ČR přibližně 479 trestných činů). Následovaly dva roky poklesu kriminality s indexem kolem 435. Ty však posléze vystřídal dvouroční blok výrazného zvýšení čistého indexu kriminality, který se zastavil na doposud nejvyšší hodnotě. Ta dosahovala v roce 1998 bezmála 500 – na 10 000 obyvatel bylo tak v tomto roce spácháno skoro 500 trestných činů. O rok později se výše kriminality takřka zopakovala.

Graf 2 Vývoj čistého indexu kriminality 1991-2022

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR a ČSÚ

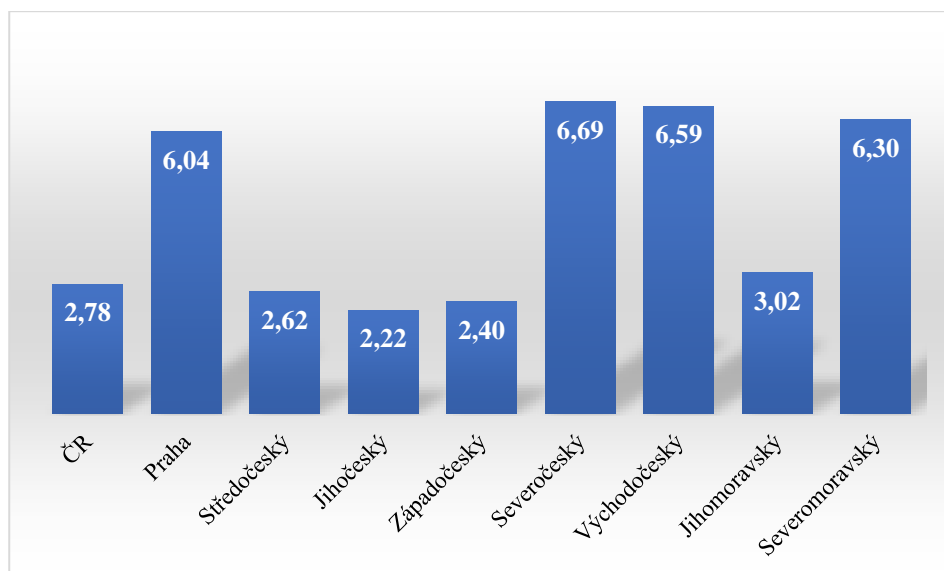
Od nového tisíciletí již nastoupil stabilizovanější, mírně klesající vývojový trend. S drobnými výkyvy (roky 2002, 2007, 2011, 2013 a 2019) čistý index kriminality stále klesá. Vůbec nejnižší kriminalita byla zaznamenána v roce 2021 se 173 trestnými činy na 10 000 obyvatel. Tomuto roku pak rok následující (s hodnotou čistého indexu kriminality 200) nestačil konkurovat. Stále se však z dlouhodobého hlediska jedná o udržení nízké výše kriminality.

4.1.2 Kriminalita podle teritoriality

Pro kriminologii je významným ukazatelem struktura kriminality – tedy rozložení kriminality podle různých hledisek (Hulmáková, 2012). Tato podkapitola zkoumá kriminalitu z hlediska geografického a odráží tak územní rozložení kriminality. Analyzuje, ve kterých krajích České republiky je kriminalita nejvyšší, a ve kterých krajích se naopak může člověk cítit o poznání bezpečněji (příloha 2). Potvrzuje se totiž, že jednotlivé regiony nebo města jsou trestnou činností zatíženy v různé míře (Tomášek, 2010). Pro porovnání kriminality mezi jednotlivými kraji ČR byla kriminalita nejdříve přepočtena na 100 obyvatel daného kraje (příloha 3), v další části je pak pracováno s kriminalitou z hlediska rozlohy - přepočtenou na 1 km² (příloha 4).

Graf 3 znázorňuje průměrný počet trestných činů na sto obyvatel daného kraje za rok. Pro výpočet byla zvolena průměrná data o kriminalitě za posledních 24 let (tedy za roky 2000-2023). Nejvíce trestných činů v přepočtu na sto obyvatel je průměrně páčáno v Severočeském kraji, kde stovka občanů spáchá průměrně 6 trestných činů za rok. Kolem šesti trestných činů na sto osob ročně se pohybují i tyto kraje: Východočeský, Severomoravský a kraj Praha.

Graf 3 Kriminalita v krajích na 100 obyvatel (průměr 2000-2023)

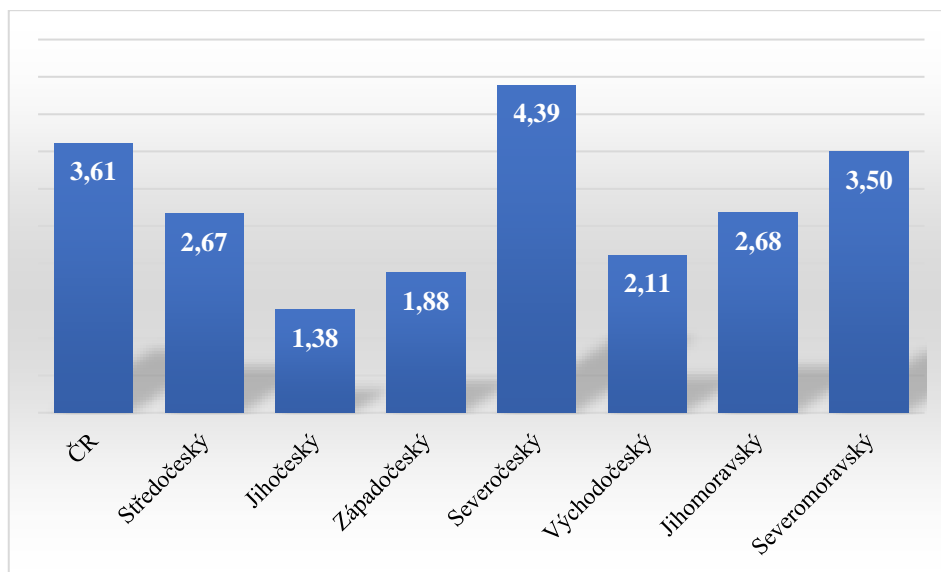

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR a ČSÚ

V grafu 4 je analyzována kriminalita v přepočtu na 1 km² daného kraje ročně. Stejně jako v předcházejícím případě, jsou i zde použita průměrná data o celkové kriminalitě za roky 2000-2023. V tomto ohledu je od ostatních krajů výrazně odskočený kraj Praha. Na

jeden km² se tu ročně spáchá 33 krát více trestných činů než v Severočeském kraji, který se v tomto porovnání umístil na druhé příčce. V Praze se ročně na jednom km² spáchá neuvěřitelných 146 trestných činů. Celorepublikový průměr je na hodnotě 3,61 skutku na kilometr čtvereční. Nejméně trestných činů z hlediska rozlohy se pak průměrně páchá v Jihočeském kraji, kde se za rok spáchá na rozloze jednoho km² jen jeden trestný čin.

Graf 4 Celková kriminalita v krajích na km² (průměr 2000-2023)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR a ČSÚ

To, že je vyšší kriminalita ve větších městech, potvrzuje i Fischer (2006): „*Statisticky významně vyšší počet delikventních osob se rekrutuje z městského prostředí. Důvodem je především vyšší anonymita a často nedostatečná sociální kontrola.*“

4.1.3 Kriminalita podle pohlaví

Tato podkapitola zkoumá strukturu kriminality zase z jiného hlediska, a to z hlediska pohlaví, které trestný čin spáchalo. Kriminální statistiky prezentují, že zastoupení žen mezi pachateli trestných činů je v České republice dlouhodobě velmi nízké (15-17 % ze všech stíhaných, obžalovaných i odsouzených pachatelů). Ve srovnání s cizinou to je jedno z nejnižších zastoupení žen mezi pachateli (Marešová, 2019).

Nízkou kriminalitu žen potvrzuje i následující tabulka, kde byly pro genderové porovnání kriminality vybrány některé trestné činy a jejich roční průměrně páchaný počet za roky 2011-2022. Pro každý trestný čin je uveden počet spáchaných trestných činů za rok v případech mužů i v případech žen. Zároveň nechybí ani roční rozdíl mezi pohlavími.

U všech trestných činů je výše kriminality řádově nižší u žen než u mužů. Za vraždu je ročně odsouzeno průměrně 979 mužů a jen 107 žen. Trestného činu podplácení se za rok dopustí průměrně 17 mužů a pouze jednoho provinění se dopustí pachatelky ženského pohlaví. Velký genderový rozdíl je i u dalších trestných činů – konkrétní počty páchaných trestných činů jsou přehledně zobrazeny v tabulce 2. Počty spáchaných trestných činů pro jednotlivé roky (2011-2022) jsou pak k nahlédnutí v příloze 5 a v příloze 6.

Tabulka 2 Porovnání ročních průměrů u vybraných trestných činů podle pohlaví

POROVNÁNÍ ročních PRŮMĚRŮ	MUŽI	ŽENY	rozdíl ročně
vražda	979	107	872
podplácení	17	1	16
výtržnictví	1 373	32	1 341
týrání zvířat	6	0	6
ublížení na zdraví	712	13	699
těžké ublížení na zdraví	650	32	618
loupež	2 364	89	2 275
znásilnění	523	5	518
pohlavní zneužití	177	4	173
krádež	7 308	603	6 705
neoprávněné držení platební karty	1 583	158	1 425

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Vězeňské služby ČR

4.1.4 Struktura kriminality

Z pohledu struktury se kriminalita nejčastěji zkoumá podle druhu trestné činnosti, kdy se kriminalita rozděluje na násilnou, mravnostní, majetkovou, hospodářskou, ostatní a zbývající (v přílohách 7, 8 a 9 jsou vypsány přesné počty spáchaných trestných činů pro jednotlivé druhy kriminality za roky 2000-2023). Rozdělení kriminality podle druhu trestné činnosti je věnována právě tato podkapitola. Je zde analyzován vývoj každé z kategorií zvláště (zahrnuta je i míra objasnenosti trestných činů) a zároveň je posouzeno, jaké trestné činy tvoří největší část daných druhů kriminality.

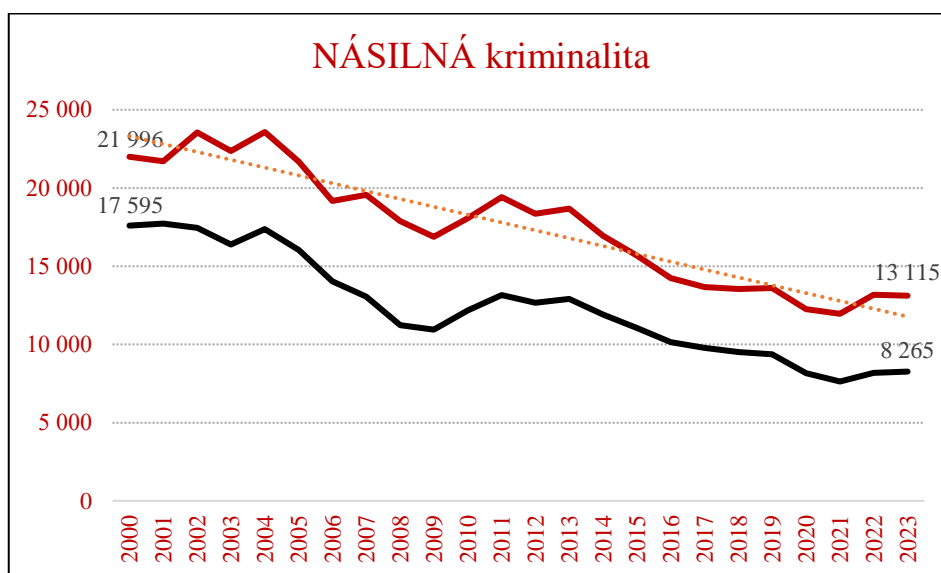
4.1.4.1 Násilná kriminalita

Na základě statistických dat Policie České republiky, které jsou zachyceny v následujícím grafu, lze pozorovat tendenci k mírnému poklesu násilné trestné činnosti. Násilná kriminalita klesla od začátku nového tisíciletí o více než jednu třetinu – z 21 996 evidovaných násilných deliktů v roce 2000 na hodnotu 13 115 násilných skutků v roce 2023.

V grafu 5 je černou křivkou vyobrazena i míra objasněnosti násilných trestných činů. Ta se za sledované období dlouhodobě pohybuje na relativně vysoké úrovni (70 %) s aktuální hodnotou objasněné násilné trestné činnosti v roce 2023 63 %.

Klesající trend násilné kriminality ovšem vykazuje jisté odchylky. Obzvláště do roku 2010 než vešel v platnost nový trestní zákoník, který má zřejmě na svědomí jisté uklidnění růstových šoků. Spolu se zpřísněním trestů za násilné trestné činy, které přinesla nově platná norma, přišlo i očekávané snížení násilných deliktů. V letech 2022 a 2023 však došlo k opětovnému růstu trestných činů patřících do násilné kriminality, a to zhruba o 500 trestných činů ročně.

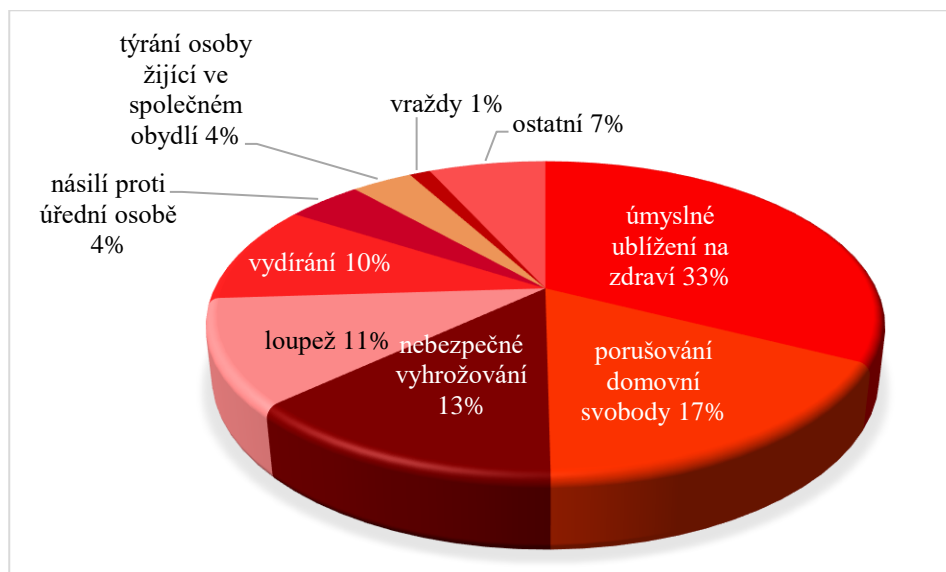
Graf 5 Vývoj násilné kriminality

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR

Mezi nejfrekventovanější delikty řazené do násilné kriminality patří trestný čin ublížení na zdraví, který zaujímal v rámci této kategorie v roce 2023 více než třetinový podíl. Často páchaným skutkem násilné kriminality je porušování domovní svobody, jež tvořil v roce 2023 sedmnácti procentní podíl. Za zmíněnými delikty mnoho nezaostává nebezpečné vyhrožování s podílem kolem 13 %, loupež s 11 % a vydírání s podílem 10 %. Méně se na násilné kriminalitě podílí násilí proti úřední osobě (4 %) a týrání osoby žijící ve společném obydlí (též 4 %). Trestný čin vraždy zaujímá 1 % z celkové násilné kriminality.

Graf 6 Struktura násilné kriminality v ČR v roce 2023

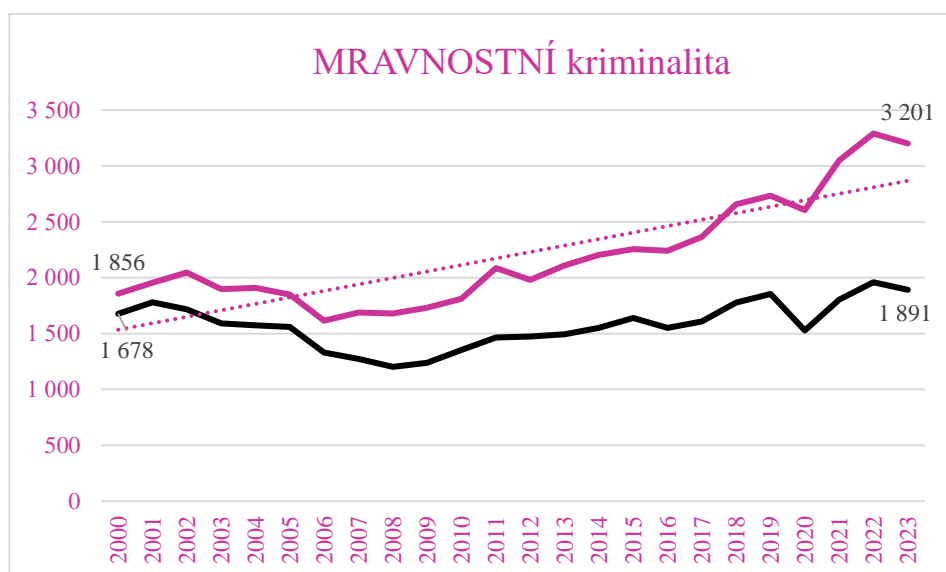

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR

4.1.4.2 Mravnostní kriminalita

Opačný trend oproti násilné kriminalitě vykazuje kriminalita mravnostní. Skutky proti mravnosti se ročně zvýšily z 1 856 případů v roce 2000 na 3 201 provinění v roce 2023. Jedná se téměř o dvojnásobný nárůst tohoto druhu kriminality. S nárůstem mravnostní kriminality v průběhu času klesá její objasněnost (v grafu 7 zobrazena křivkou v černé barvě), která klesla z 90 % na začátku tisíciletí na pouhých 60 %.

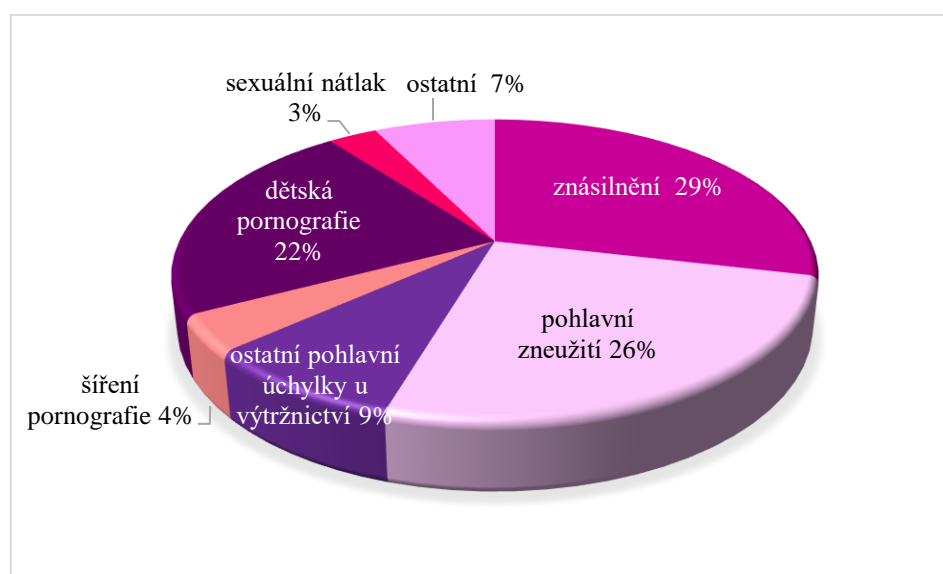
Graf 7 Vývoj mravnostní kriminality

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR

Většinu mravnostní kriminality (55 %) pokrývají činy kvalifikované jako znásilnění (29 %) a pohlavní zneužití (26 %). Přidá-li se k těmto zmíněným skutkům ještě dětská pornografie (22 %), lze hovořit o celé tři čtvrtině mravnostní kriminality. Devět procent v této kategorii tvoří trestný čin označovaný jako ostatní pohlavní úchytky. Méně časté je šíření pornografie se čtyřmi procenty a sexuální nátlak podílející se na mravnostní kriminalitě ze 3 %.

Graf 8 Struktura mravnostní kriminality v ČR v roce 2023

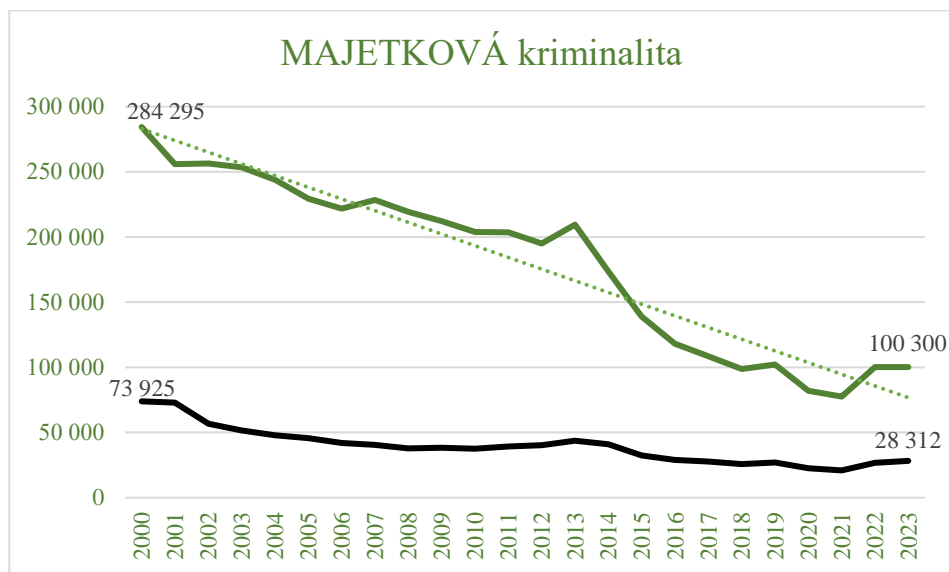
Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR

4.1.4.3 Majetková kriminalita

I přesto, že se podíl majetkové kriminality na kriminalitě celkové postupně snižuje, stále tvoří nejpodstatnější část ze všech kategorií kriminality. V roce 2023 tvořily majetkové trestné činy více jak polovinu všech deliktů (konkrétně 55 %). Před 23 lety činil tento podíl dokonce celých 73 %.

S pohledem na graf 9 je vývoj majetkové kriminality zcela zřejmý. Zatímco v roce 2000 bylo spácháno přes 280 000 trestných činů kategorizovaných do tohoto druhu kriminality, v roce 2023 už jen něco málo přes 100 000. Ačkoli majetková kriminalita v čase klesá, její objasněnost (v grafu 9 reprezentuje objasněnost černá křivka) zůstává na přibližně stejné hodnotě jako před 23 lety – trvale se míra objasněnosti majetkových trestných činů pohybuje kolem 25 %.

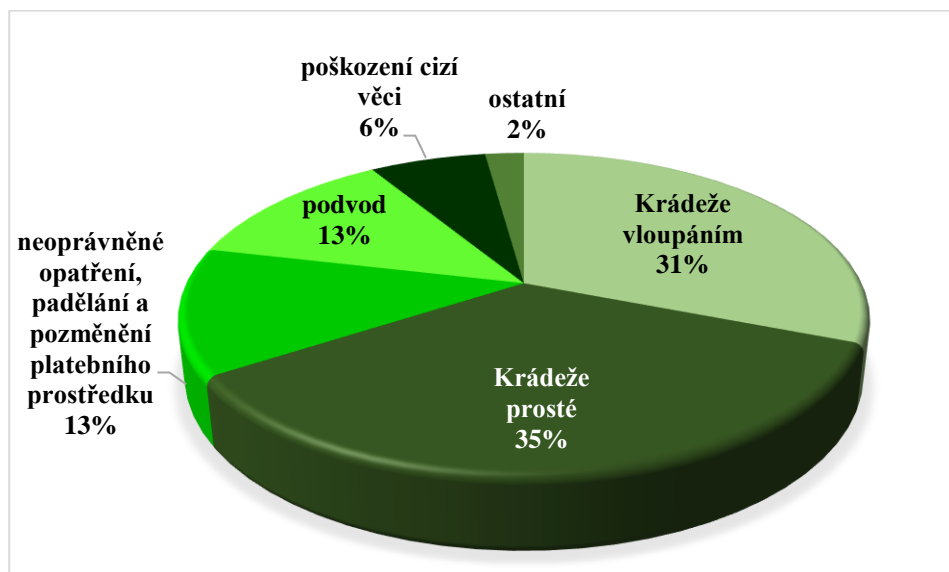
Graf 9 Vývoj majetkové kriminality

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR

V rámci majetkové kriminality jednoznačně dominují krádeže. Platí navíc, že krádež je současně nejfrekventovanějším skutkem i z hlediska celkové kriminality (Tomášek, 2010). V roce 2023 tvořily krádeže vloupáním (31 %) a krádeže prosté (35 %) rovnou 66 % ze všech majetkových trestných činů, tedy celé dvě třetiny. Shodný podíl na tomto druhu kriminality má podvod a trestný skutek neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku (13 %). Poškození cizí věci zaujímá 6% podíl.

Graf 10 Struktura majetkové kriminality v ČR v roce 2023

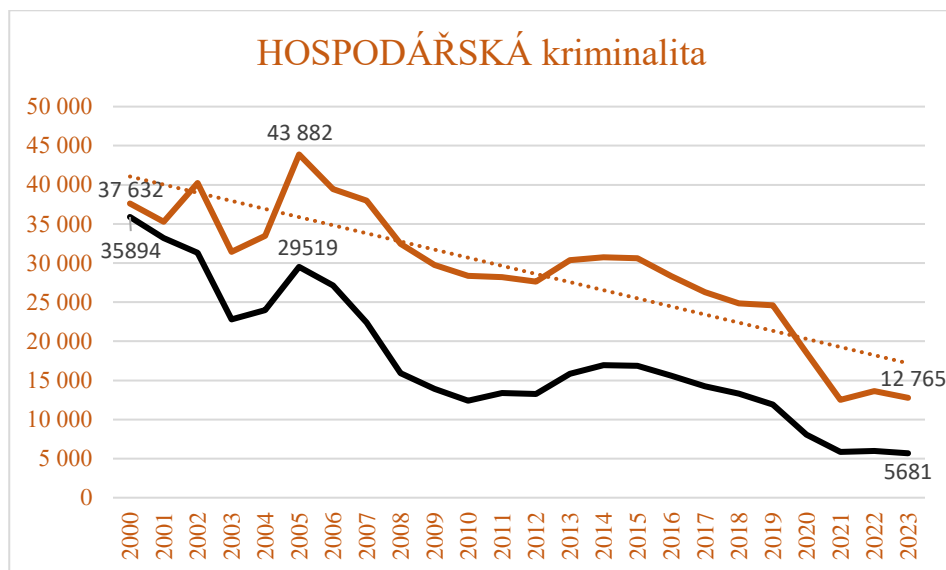
Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR

4.1.4.4 Hospodářská kriminalita

Vypovídací hodnota statistik a jejich analýza jsou u hospodářské kriminality menší než u jiných druhů kriminality. Důvodem je podle Kuchty (2012) již samotné vymezení pojmu „hospodářská kriminalita“, které je odlišné z hlediska policejní i soudní statistiky. Zatímco soudní statistika vymezuje obsahově hospodářskou kriminalitu tak, jak je určena systematikou zvláštní části trestního zákona, tedy hlavou II. (nyní hlava IV. TrZ) zvláštní části, policejní statistiky rozšiřují tuto skupinu trestných činů o některé trestné činy majetkové. Jde o část kriminálních aktivit naplňujících znaky podvodu, zpronevěry, krádeže, poškozování věřitele, porušování povinnosti při správě cizího majetku apod. Kuchta (2012) dále uvádí, že určité zkreslení skutečného stavu vyvolává i fakt, že pro zahájení i ukončení případů hospodářské kriminality nemusí být stejným limitem kalendářní rok. Časté jsou případy, kdy mezi spáchaným spácháním a zjištěním a postihem hospodářské trestné činnosti uplyne řada let. Ve statistikách tedy dochází k určitým časovým posunem oproti skutečnému stavu.

I kriminalita hospodářská vykazuje znaky klesajícího trendu. V roce 2023 byla na zhruba třetinové úrovni v porovnání s rokem 2000. Nejvíce trestných činů zaznamenal rok 2005, kdy se počet hospodářských trestných činů vyšplhal až na 43 882. Jednalo se o meziroční nárůst trestných činů tohoto druhu kriminality o více jak 10 000 za rok. Výrazný vzestup křivky v roce 2005 byl způsoben radikálním nárůstem počtu úvěrových podvodů, které v policejní statistice představují největší podíl hospodářské trestné činnosti. Změny v počtu evidovaných úvěrových podvodů tak určují i změny ve vývoji policií vymezené hospodářské kriminality. Od roku 2005, kdy počet úvěrových podvodů kulminoval, dochází k poklesu úvěrových podvodů a tím i k poklesu evidované hospodářské trestné činnosti (Marešová, 2009). Poté ale nastalo uklidnění a hospodářská kriminalita se od roku 2005 vyvíjí s malými odchylkami celkem stabilně. Zajímavý je pohled na objasňenost hospodářské kriminality (černá křivka v grafu 11). Na začátku století se blížila ke stoprocentní hodnotě. Časem však klesla na hodnotu nižší než 45 %.

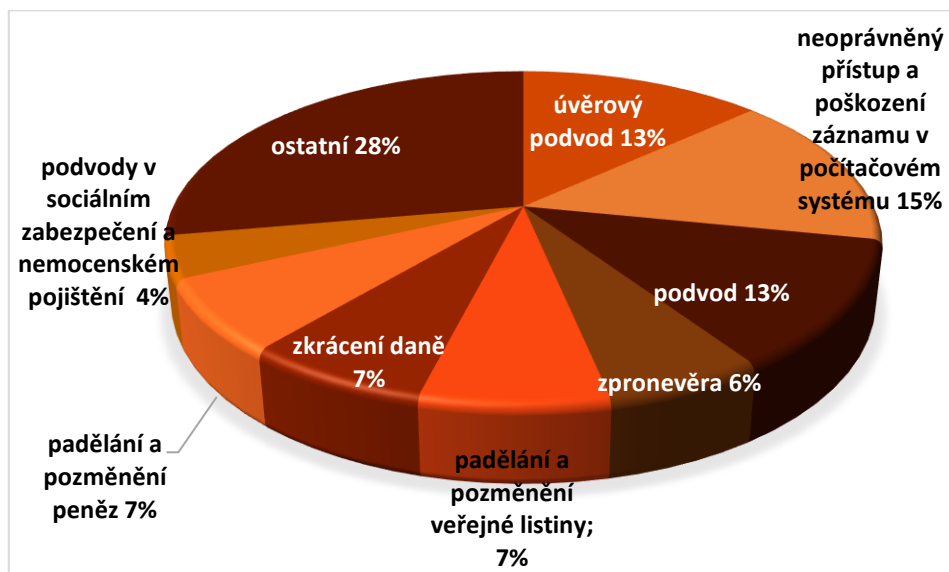
Graf 11 Vývoj hospodářské kriminality

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR

Z deliktů spadajících podle klasifikace užívané v policejních statistikách do hospodářské kriminality jsou nejčastější podvody, a to zejména podvody úvěrové, a dále zpronevěry a trestný čin neoprávněného držení platební karty (Tomášek, 2010). Rozložení hospodářské kriminality (viz graf 12) bylo v roce 2023 následující: 15 % neoprávněný přístup a poškození záznamu v počítačovém systému, 13 % úvěrový podvod, 13 % podvod, 7 % zkrácení daně, 7 % padělání a pozměnění peněz, 7% padělání a pozměnění veřejné listiny, 6 % zpronevěra, 4 % podvody v sociálním zabezpečení a nemocenském pojištění. Celých 28 % bylo v roce 2023 přičteno k jiným hospodářským deliktům, a tak je možné konstatovat, že hospodářské trestné činy jsou velmi rozsáhlou skupinou skutků a páchaní těchto trestných činů je značně diverzifikováno.

Graf 12 Struktura hospodářské kriminality v ČR v roce 2023

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR

4.1.4.5 Zbývající kriminalita

Graf 13 zobrazuje vývoj zbývající kriminality v České republice v letech 2000-2023. Pozornost upoutává interval patřící rokům 2007-2009, kdy bylo evidováno řádově více deliktů tohoto druhu kriminality než v letech ostatních.

Nárůst počtu trestných činů spadajících do zbývající kriminality byl zřejmě způsoben novelizací zákona o silničním provozu od 1.7.2006. Do trestního zákoníku byl nově vložen trestný čin řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění, který se téměř okamžitě stal nejčastěji projednávaným trestným činem před českými soudy. Podle informací dostupných na webové stránce Trestni-rizeni.com (© 2006-2024), trestní zákon za řízení motorového vozidla bez příslušného řidičského oprávnění umožňoval uložit trest odnětí svobody na dobu až jednoho roku, peněžitý trest (v rozmezí 2.000,- Kč až 5.000.000,- Kč), trest zákazu činnosti (tedy zákaz řízení na dobu 1 roku až 10 let), případně mohl v úvahu přicházet i trest obecně prospěšných prací (50 až 400 hodin).

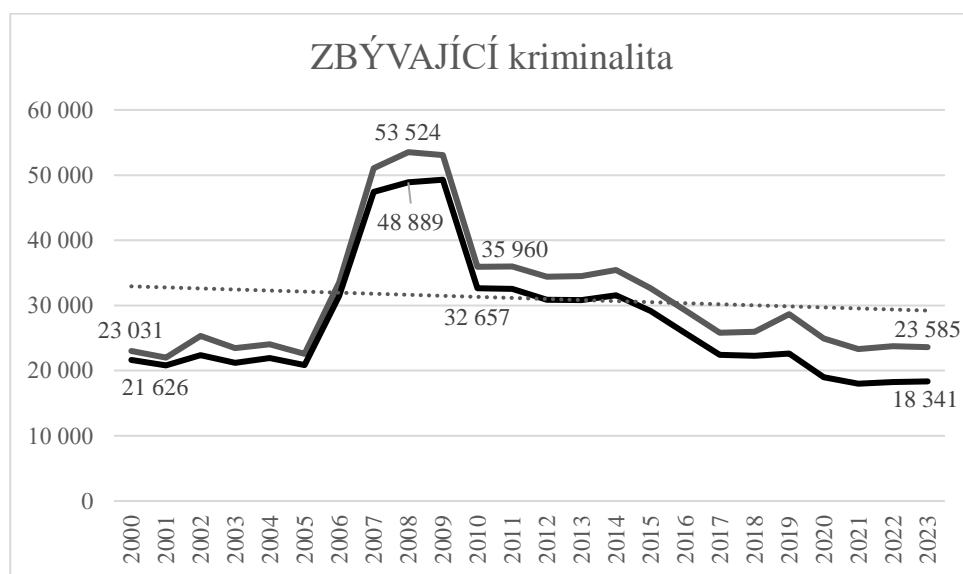
Jako další změnu trestního zákona v souvislosti s novelizací silničního zákona Trestni-rizeni.com (© 2006-2024) dále uvádí zpřísnění postihu za řízení motorového vozidla pod vlivem alkoholu. Až do 30.6.2006 bylo řízení pod vlivem alkoholu trestné pouze tehdy, byl-li obviněný v posledních dvou letech pro podobné jednání odsouzen nebo přestupkově postížen, nebo pokud pod vlivem alkoholu způsobil dopravní nehodu nebo pokud tento čin spáchal při výkonu činnosti, kde je vliv alkoholu (či jiné návykové látky) zvláště nebezpečný, zejména řídil-li hromadný dopravní prostředek. Za to hrozil obviněnému trest odnětí

svobody na dobu až jednoho roku, peněžitý trest, trest zákazu činnosti či trest obecně prospěšných prací. Po novelizaci již k naplnění skutkové podstaty tohoto trestného činu nebylo třeba splnění uvedených podmínek, stačilo pouhé řízení pod vlivem alkoholu a jednalo se o trestný čin se stejnou trestní sazbou jako před novelou zákona. Pokud ale navíc uvedené podmínky byly splněny, zvyšovala se sazba trestu odnětí svobody na výměru šesti měsíců až tří let.

Přes poměrně velkou publicitu těchto opatření souvisejícím s novým silničním zákonem byla v České republice poměrně velká skupina „řidičů“, kteří řízení bez řidičského oprávnění stále považovali za bagatelní záležitost. Z dřívější doby byli zvyklí, že věc byla projednána jako přestupek a byla jim uložena pokuta, případně i zákaz řízení. Pokutu většinou nezaplatili a spoléhali na to, že vymáhání ze strany státu je těžkopádné a málo účinné (Trestni-rizeni.com, © 2006-2024). Jak je možné zjistit z grafu 13, řidiči si na tuto změnu zvykli až v roce 2010, kdy se zbývající kriminalita snížila z více než 50 tisíc skutků ročně na 35 960 deliktů spadající do této kategorie kriminality. Rok 2010 byl zlomem, od kterého je zbývající kriminalita charakteristická klesajícím trendem.

V grafu 13 je znázorněna i objasněnost zbývajících trestných činů (černá křivka), která byla nejvyšší v roce 2000, a to 93,9 %. Za 23 let míra objasněnosti postupně klesla na skoro 78 %. Nižší objasněnost vykazovala tato kriminalita i v letech 2007-2009, kdy bylo pácháno mnohem více skutků zbývající kriminality.

Graf 13 Vývoj zbývajcí kriminality

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR

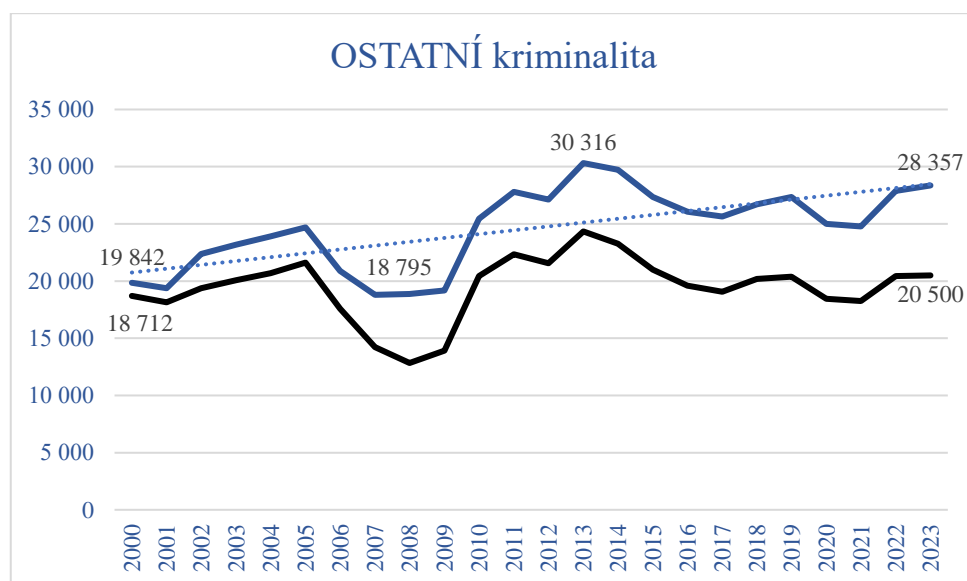
Společně s trestnými činy, zasazenými novelizací silničního zákona, patří k nejčastěji páchaným deliktům zbývající kriminality zanedbání povinné výživy (v roce 2023 s podílem na tomto druhu kriminality 25 %). Všechny zmíněné delikty jsou trestné činy s vysokou objasněností, tj. trestné činy, kde pachatel byl policii ohlášen nebo policií zadržen přímo při činu a tak rychle identifikován. Takže motivace policie evidovat tuto trestnou činnost je zjevná (Marešová, 2008).

4.1.4.6 Ostatní kriminalita

Ostatní kriminalita je v posledních 24 letech druhem kriminality, který je charakteristický svým neurčitým a pohyblivým rozsahem. Graf 14 znázorňuje vývoj kriminality tohoto typu a jasně ukazuje, že předpovědi chování ostatních trestných činů nejsou jednoduché. Dá se ale říci, že je typická rostoucím trendem. Zatímco v roce 2000 čítala ostatní kriminalita 19 842 spáchaných skutků, v roce 2023 bylo těchto skutků spácháno zřetelně více (28 357). Nejméně trestných činů tohoto druhu kriminality bylo spácháno v roce 2007, a to 18 795. Nejvíce deliktů spadajících do ostatní kriminality bylo evidováno v roce 2023. Jednalo se o více jak 30 tisíc trestných činů z ostatní kriminality.

Černá křivka v grafu 14 vykresluje míru objasněnosti ostatní kriminality, která se postupem času snižuje. Na začátku století se pohybovala objasněnost těchto trestných činů okolo 94 %. V roce 2023 objasněnost činila něco málo přes 72 %. Stále se tak ale řadí mezi druhy kriminality s vyšší mírou objasněnosti.

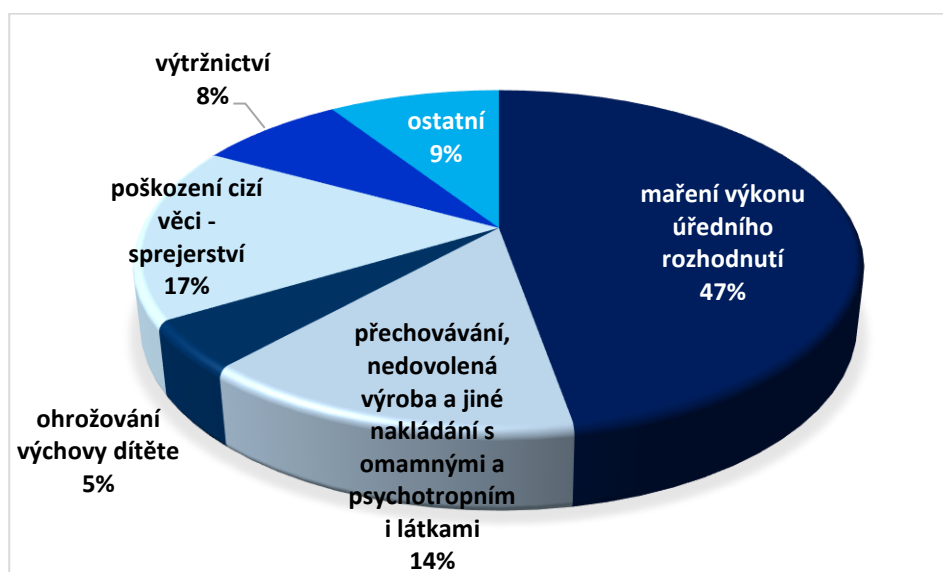
Graf 14 Vývoj ostatní kriminality

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR

Kriminalita označovaná jako ostatní zahrnovala v roce 2023 trestné činy s těmito podíly: maření výkonu úředního rozhodnutí (47 % z ostatní kriminality celkem), poškození cizí věci – sprejství (17 %), přechovávání, nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami (14 %), výtržnictví (8 %) a ohrožování výchovy dítěte (5 %).

Graf 15 Struktura ostatní kriminality v ČR v roce 2023

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR

4.1.4.7 Celková kriminalita

V předešlých podkapitolách byly jednotlivé druhy kriminality probrány separátně. Nyní budou všechny druhy spojené dohromady do tzv. kriminality celkové a bude tak možno sledovat jejich podíl na páchané trestné činnosti.

Tabulka 3 obsahuje dva sloupce týkající se podílu jednotlivých druhů kriminality na kriminalitě celkové. První z nich reprezentuje průměrný podíl za roky 2000-2023 (tedy přibližně kolika procenty se v tomto tisíciletí podílí tyto druhy kriminality na celkovém počtu trestných činů). Druhý sloupec pak obsahuje přesný podíl jednotlivých druhů kriminality v roce 2023 – tzn. kolik činil podíl na celkové kriminalitě v roce 2023.

Pohled do tabulky 3 prozradí, že zhruba dvě třetiny celkové kriminality spadají do kategorie kriminality majetkové. V roce 2023 tvořila majetková kriminalita cca 55 % ze všech druhů trestných činů. Kriminalita násilná, hospodářská, ostatní a zbývající tvoří výrazně menší část (všechny tyto druhy se pohybují v rozmezí šesti až patnácti procenty).

Nejméně se na celkové kriminalitě podílejí mravnostní trestné činy, které kolísají kolem hodnoty jednoho nebo dvou procent.

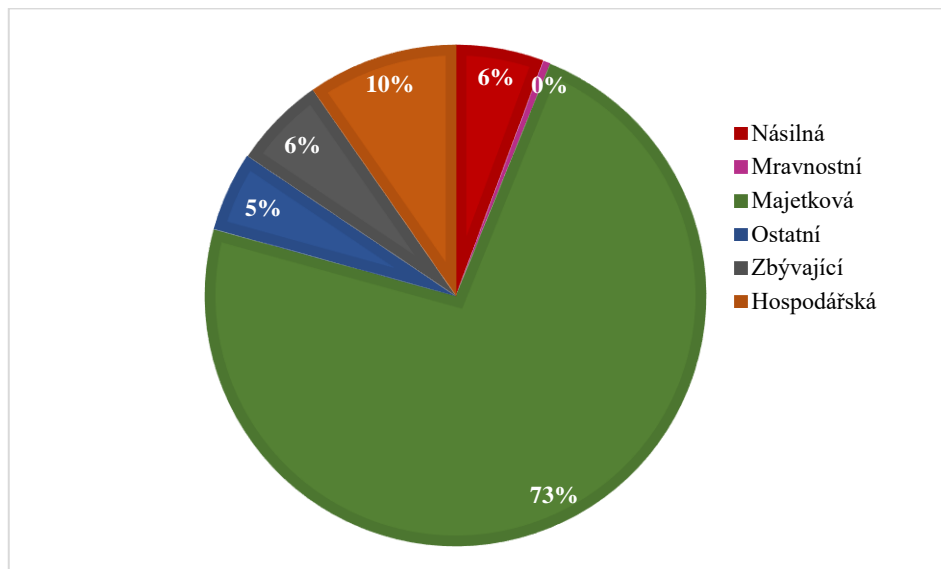
Tabulka 3 Struktura kriminality v ČR - průměrně a v roce 2023

	2000-2023	2023
Násilná	6,2%	7,2%
Mravnostní	0,8%	1,8%
Majetková	63,1%	55,3%
Hospodářská	10,2%	7,0%
Ostatní	8,7%	15,6%
Zbývající	10,9%	13,0%

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR

Následující grafy (grafy 16-18) mapují strukturu kriminality v čase. Graf 16 zobrazuje podíly jednotlivých druhů kriminality v roce 2000, kdy byly podíly kategorií: 73 % majetková kriminalita, 10 % hospodářská kriminalita, 6 % kriminalita násilná a zbývající, 5 % ostatní kriminalita, mravnostní kriminalita nedosahovala ani výše jednoho procenta.

Graf 16 Struktura kriminality ČR v roce 2000

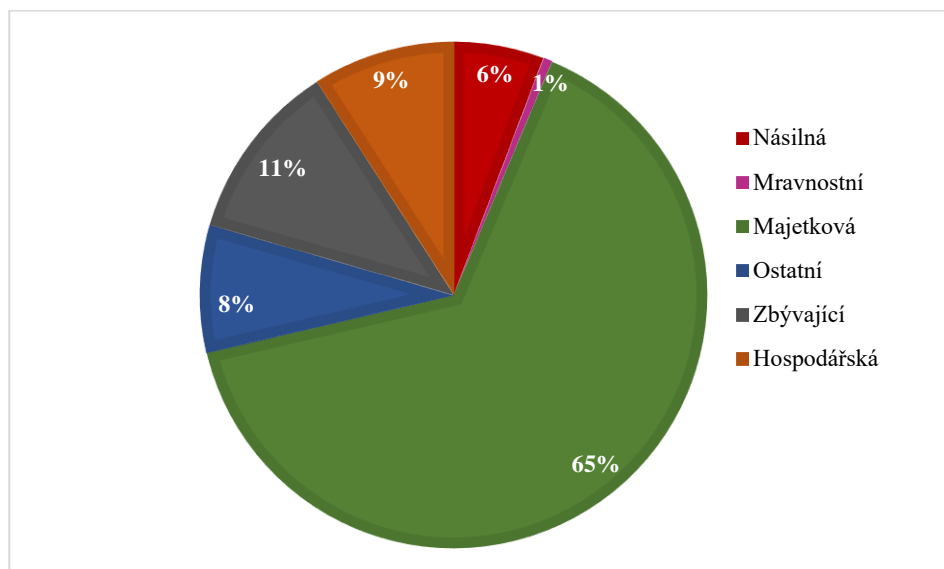

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR

Graf 17 přeskočil do roku 2010, a tak se v porovnání s grafem 16 posunul v čase o deset let. Snížil se podíl majetkové kriminality ze 73 % (v roce 2000) na 65 %. Hospodářská kriminalita se o jedno procento snížila na hodnotu podílu 9 %. Násilné trestné činy zůstaly na stejné hodnotě jako v roce 2000, a to na 6 %. Naproti tomu vzrostla kriminalita zbývající

a to o celých pět procent (ze 6 % na 11 %). O tři procenta vzrostla ostatní kriminalita. Trestné činy mravnostní se zde už dostaly přes hranici jednoho procenta.

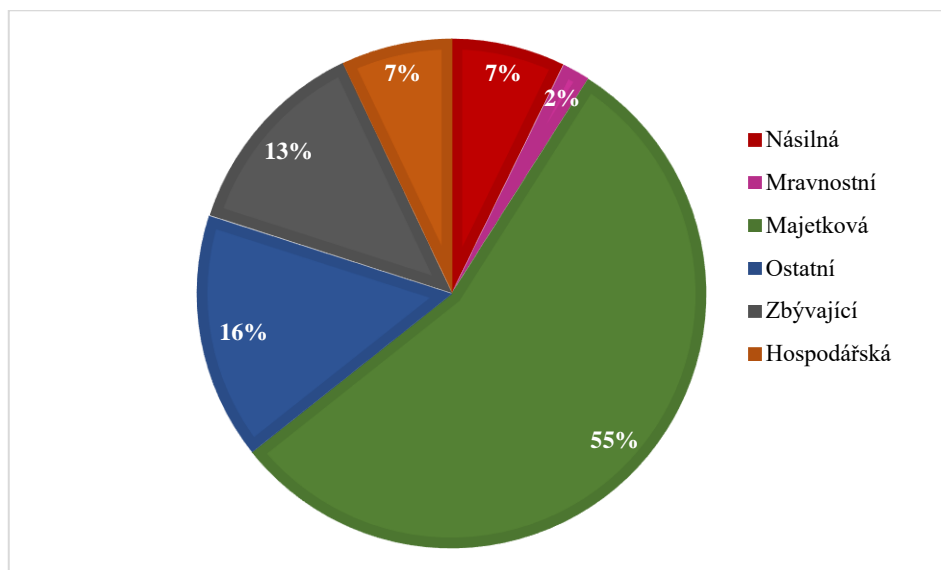
Graf 17 Struktura kriminality ČR v roce 2010

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR

Současnou situaci kriminality v České republice ilustruje graf 18 na následující straně. Oproti roku 2010 došlo k dalšímu snížení podílu majetkové kriminality na již dříve zmiňovaných 55 %. Ač se jedná o další velký pokles, stále se majetkové trestné činy podílejí na celkových trestných činech více jak z poloviny a na celé čáře tak dominují všem druhům kriminality. Zatímco se podíl majetkové kriminality stále snižuje, ostatní kategorie by měly být na vzestupu. Graf níže to také potvrzuje – podíl ostatní kriminality se proti roku 2010 zdvojnásobil až na 16 %. Mnoho neztrácí zbývající kriminalita se 13 %. Téměř beze změn zůstaly násilné trestné činy s podílem 7 %. Stejný podíl na celkové kriminalitě jako násilní kriminalita má kriminalita hospodářská. Vyrůstající trend pak vykazuje mravnostní kriminalita, jež překročila v roce 2023 hranici 2% podílu na celku.

Graf 18 Struktura kriminality ČR v roce 2023

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR

4.1.5 Míra objasněnosti

Při zkoumání kriminality je zásadní míra objasněnosti. Každý zločin, k němuž dojde, představuje znepokojivou událost, avšak delikty, jejichž pachatelé unikají trestu, jsou znepokojující dvojnásob (Tomášek, 2010). Trestný čin je podle Drápala a Gřivny (2019) považován za objasněný po zahájení trestního stíhání konkrétní obviněné osoby. Za objasněnost je pak označován výsledek práce všech složek policie. Jejich úkolem je získat dostatek faktů pro důvodné podezření, že se určitá osoba (skupina osob) dopustila jednání evidovaného policií, které může být označeno jako trestný čin.

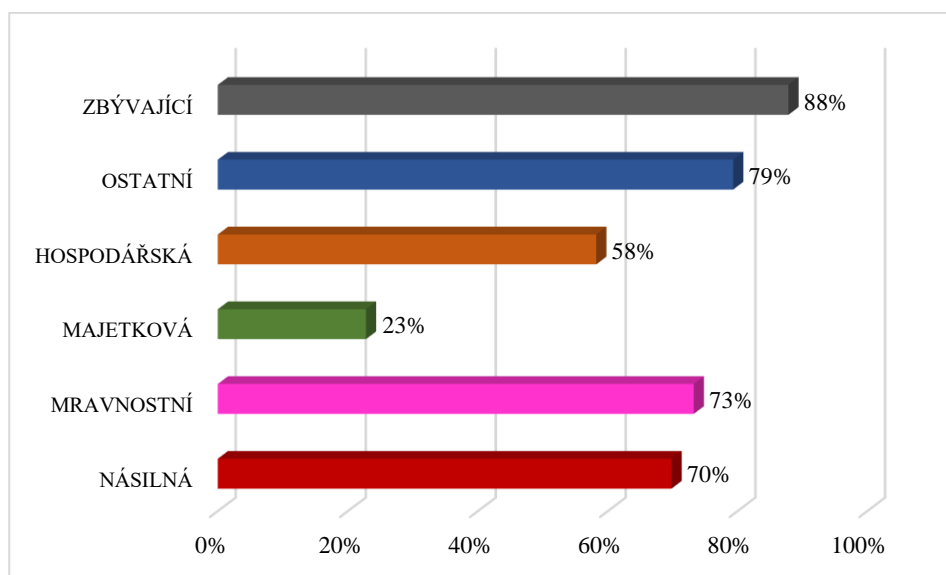
Už první pohled na graf 19 je zřejmé, že údaje o objasněných případech se v závislosti na druhu kriminality podstatně liší. Je známo, že s rostoucí závažností trestných činů míra jejich objasněnosti stoupá¹¹. Naopak méně závažné delikty jsou spojeny s nižší objasněností¹². Nejnižších hodnot již tradičně dosahuje majetková kriminalita, u které se průměrně (2000-2023) objasní jen zhruba každý čtvrtý případ. Dlouhodobě je na nejvyšší úrovni objasněnosti zbývající kriminalita, kam se řadí trestné činy jako: zanedbání povinné výživy, dopravní nehody, řízení motorového vozidla pod vlivem alkoholu, ohrožení pod

¹¹ Vyšší objasněnost závažnějších deliktů je dána například tím, že jim je soustavně věnována větší pozornost a ve snaze o jejich vyřešení je do terénu nasazováno více policistů (Tomášek, 2010).

¹² Drápal s Gřivnou (2019) udávají, že nízká míra objasněnosti působí jako kriminogenní faktor, tzn. do jisté míry „povzbuzuje“ pachatele k trestné činnosti. Pachatelé totiž usuzují, že míra rizika odhalení jejich skutků je v porovnání s možným „ziskem“ přijatelná.

vlivem návykové látky a opilství. Objasnit se dále z dlouhodobého hlediska daří kriminalitu ostatní, do které patří například tyto delikty: maření výkonu úředního rozhodnutí, nakládání s omamnými a psychotropními látkami a výtržnictví. Závažné trestné činy jsou jistě řazeny do kriminality mravnostní a násilné, a proto se i tyto druhy prezentují vysokou mírou objasněnosti (mravnostní kriminalita průměrně 73 % a násilná kriminalita 70 %). Hospodářské trestné činy se dlouhodobě pohybují na spíše nižší úrovni objasněnosti.

Graf 19 Míra objasněnosti jednotlivých druhů kriminalit (průměr 2000-2023)

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR

Nejenže se liší míra objasněnosti u jednotlivých kategorií kriminality. Rozdílnost objasněnosti lze sledovat i v průběhu času (vývoj míry objasněnosti jednotlivých druhů kriminalit včetně přesného počtu evidovaných trestných činů a počtu z nich objasněných v přílohách 10 a 11). Tabulka 4 zobrazuje vývoj míry objasněnosti v pětiletých intervalech. Kromě majetkové kriminality, u které se objasněnost od roku 2000 o dvě procenta zvýšila, se u všech druhů kriminality jejich míra objasněnosti snížila. Hospodářské trestné činy se daří objasňovat o polovinu méně než na začátku století (z 95 % objasněnosti v roce 2000 na necelých 45 % v roce 2023). Hůře se objasňují i násilné delikty (pokles z 80 % na 63 %), mravnostní trestné činy (v roce 2023 objasněnost 59 %, dříve více než 90 %). Míra objasněnosti ostatní a zbývající kriminality klesla z hodnoty kolem 94 % na zhruba tři čtvrtinu objasněných trestných činů.

Tabulka 4 Vývoj míry objasněnosti jednotlivých druhů kriminalit

KRIMINALITA	2000	2005	2010	2015	2020	2023
násilná	80,0%	74,0%	67,3%	70,5%	66,6%	63,0%
mravnostní	90,4%	84,4%	74,8%	72,6%	58,7%	59,1%
majetková	26,0%	19,9%	18,5%	23,3%	27,5%	28,2%
hospodářská	95,4%	67,3%	47,2%	55,1%	43,5%	44,5%
ostatní	94,3%	87,6%	80,4%	76,8%	73,8%	72,3%
zbývající	93,9%	92,4%	90,8%	89,2%	76,1%	77,8%
CELKOVÁ	44,0%	39,3%	37,6%	45,3%	47,0%	45,7%

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR

Pokud je ale sledován vývoj objasněnosti kriminality jako celku, stále se daří objasnit zhruba 45 % ze všech evidovaných trestných činů. Celková objasněnost tedy neklesá, ba naopak od roku 2000 mírně stoupla¹³.

4.2 Regresní a korelační analýza

Jedním z cílů této diplomové práce je nalézt závislost mezi vývojem kriminality v České republice a různými kvantifikovatelnými faktory (nezaměstnaností, hustotou zalidnění, čistou migrací, průměrnou hrubou měsíční mzdou, hrubým domácím produktem a počtem propuštěných osob z vězení). Tato závislost je zde popsána pomocí regresní a korelační analýzy. Jako závisle proměnná (proměnná vysvětlovaná) byla zvolena výše kriminality, přesněji hrubý index kriminality, který přepočítává evidované trestné činy podle počtu obyvatel. Nezávislou proměnnou (proměnnou vysvětlující) v tomto modelu představují kvantifikované faktory. Přehled výše těchto faktorů společně s hrubým indexem kriminality v příloze 12.

Všechna data byla zpracována pomocí tabulkového procesoru Microsoft Excel (verze 2021) a programu Statistica 13. Výše kriminality byla zkoumána v závislosti na šesti vybraných faktorech. Pro každou závislost mezi kriminalitou a jejím determinanem byl v programu Statistica vytvořen korelační diagram společně s regresní přímkou popisující jejich vzájemnou závislost. V tabulkovém procesoru Microsoft Excel byl dopočítán regresní a korelační koeficient, koeficient determinace a následně byl proveden i test významnosti

¹³ To, že u většiny druhů kriminality objasněnost klesá, ale míra objasněnosti celkové kriminality i přesto stoupá, je dáno strukturou kriminality. Tedy tím, jaký podíl na celkové kriminalitě jednotlivé kategorie mají. Více než polovina trestných činů celkově patří do kriminality majetkové, jejíž objasněnost roste.

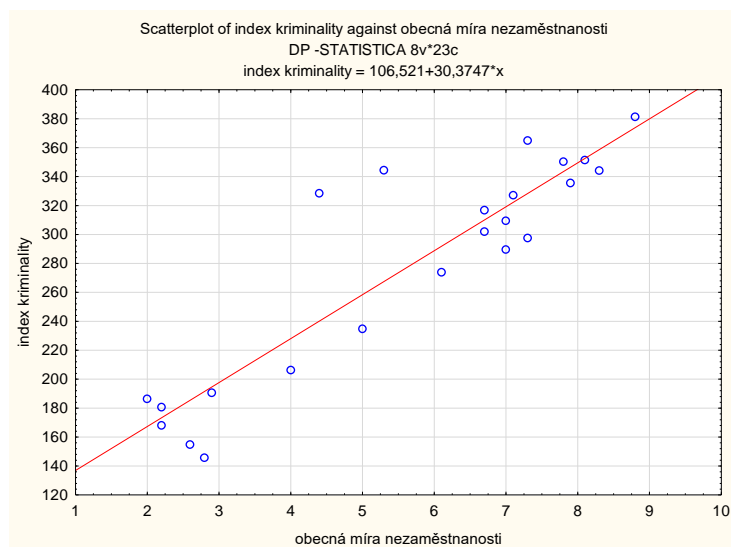
korelačního koeficientu na hladině významnosti $\alpha = 0,05$. Nakonec byl znovu použit program Statistica pro kontrolu výsledků.

4.2.1 Závislost mezi kriminalitou a nezaměstnaností

V pořadí prvním zkoumaným vztahem je závislost mezi výší kriminality (hrubým indexem kriminality) a obecnou mírou nezaměstnanosti. Z obrázku 1, který zobrazuje korelační diagram pro kriminalitu a obecnou míru nezaměstnanosti, lze vyčíst, že závislost mezi kriminalitou a nezaměstnaností je přímá – pokud se zvýší nezaměstnanost, vzroste i kriminalita.

Korelační koeficient vychází 0,91; ukazuje tak na silnou provázanost těchto proměnných. Druhá mocnina korelačního koeficientu (koeficient determinace) pak značí vysoce kvalitní regresní model, protože na základě údajů o nezaměstnanosti lze z více jak 82 % predikovat hodnoty závisle proměnné, tedy kriminality.

Obrázek 1 Korelační diagram kriminalita a obecná míra nezaměstnanosti

Zdroj: vlastní zpracování v programu Statistica dle dat Policie ČR a ČSÚ

Výběrový korelační koeficient (a tím i regresní koeficient) a jeho významnost byly otestovány pomocí testu významnosti korelačního koeficientu. Testové kritérium t_r vyšlo skoro 9,9; což je mnohonásobně vyšší hodnota než kritická hodnota t_α 2,08. Hypotéza H_0 je zde zamítnuta na hladině významnosti $\alpha = 0,05$. Z toho vyplývá, že závislost těchto dvou proměnných je statisticky významná a nedošlo k žádnému zkreslení.

Tabulka 5 Regresní analýza kriminalita a nezaměstnanost

nezaměstnanost (n = 23)	
regresní přímka	$y_i = 106,521 + 30,3747 x_i$
korelační koeficient r	0,9075
koeficient determinace r^2	0,8235
t_r	9,8976
t_α	2,0800

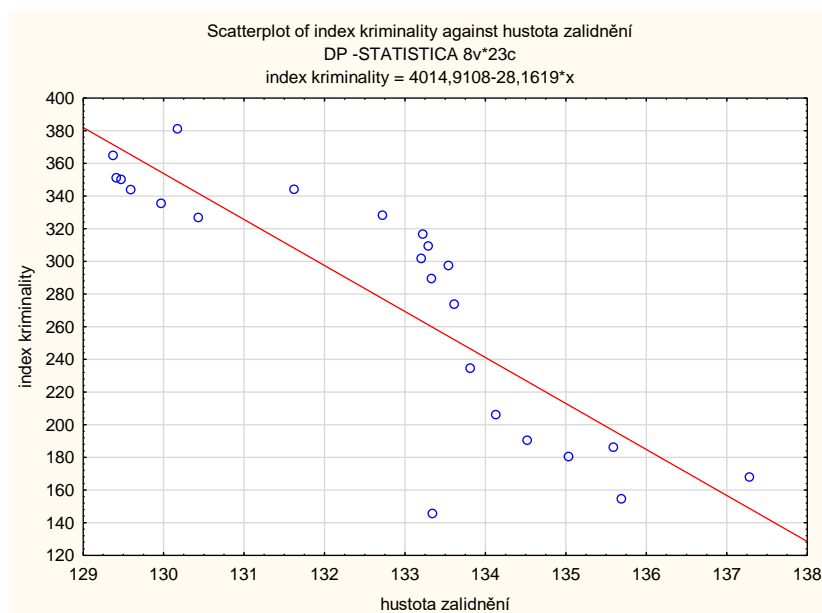
Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR a ČSÚ

Posledním nezmíněným údajem v tabulce 5 je regresní přímka ve tvaru $y_i = a + bx_i$. Koeficient b zde reprezentuje regresní koeficient, který udává, o kolik se v průměru změní závisle proměnná y (hrubý index kriminality), když se nezávisle proměnná x (obecná míra nezaměstnanosti) změní o měrnou jednotku (%). Pokud se tedy obecná míra nezaměstnanosti zvýší o 1 %, zvýší se hrubý index kriminality o 30,37 procentního bodu - tzn., že se ročně na 10 000 obyvatel spáchá o 30 trestných činů více. Naopak při snížení nezaměstnanosti o 1 % lze očekávat snížení hrubého indexu kriminality o 30,37 procentního bodu - spáchá se tak v přepočtu na 10 000 obyvatel o zhruba 30 deliktů ročně méně.

4.2.2 Závislost mezi kriminalitou a hustotou zalidnění

Analýza závislosti mezi kriminalitou a hustotou zalidnění přinesla zajímavé výsledky. Je všeobecně známo, že ve větších městech, kde je vyšší hustota zalidnění, je detekováno více trestných činů než v malých městech s menší hustotou zalidnění. Pokud je však v analýze brána v úvahu hustota zalidnění celé České republiky, ukazuje se, že závislost mezi těmito proměnnými není, jak by se dalo očekávat, přímá. Z dat platných pro ČR vyšla mezi výší kriminality a hustotou zalidnění nepřímá závislost - tedy pokud se zvýší hustota zalidnění, kriminalita se sníží (viz korelační diagram – obrázek 2 na následující straně).

Obrázek 2 Korelační diagram kriminalita a hustota zalidnění

Zdroj: vlastní zpracování v programu Statistica dle dat Policie ČR a ČSÚ

Z výsledků regresní analýzy (v tabulce 6) lze vyčíst, že závislost mezi hustotou zalidnění a kriminalitou je velmi silná – korelační koeficient vychází 0,85. Koeficient determinace s hodnotou 0,72 hodnotí regresní model jako kvalitní, protože podle dat o hustotě zalidnění ČR je možné ze zhruba 72 % odhadnout hodnoty závisle proměnné, tedy kriminality.

Z testu významnosti korelačního koeficientu vyplynulo, že závislost mezi kriminalitou a hustotou zalidnění je statisticky významná. Testové kritérium t_r vyšlo více než 7, což je jasně vyšší hodnota než kritická hodnota t_α 2,08. Hypotéza H_0 je zde zamítnuta na hladině významnosti $\alpha = 0,05$.

Tabulka 6 Regresní analýza kriminalita a hustota zalidnění

hustota zalidnění (n = 23)	
regresní přímka	$y_i = 4014,9106 - 28,1619 x_i$
korelační koeficient r	0,8506
koeficient determinace r^2	0,7236
t_r	7,4147
t_α	2,0800

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR a ČSÚ

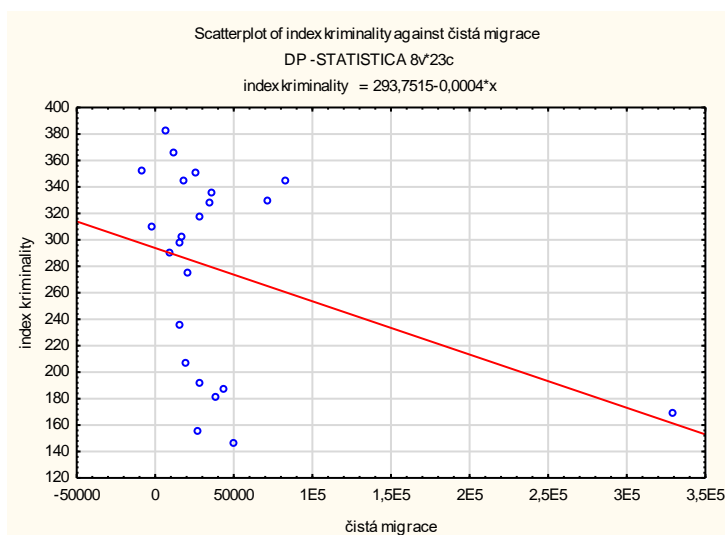
Regresní přímka tohoto modelu predikuje chování kriminality podle změny hustoty zalidnění. Pokud se hustota zalidnění zvýší o obyvatele na km^2 , pak se kriminalita sníží o

28,16 %. Jestliže se ale hustota zalidnění o jednoho obyvatele na km² sníží, tak se kriminalita naopak o 28,16 % zvýší.

4.2.3 Závislost mezi kriminalitou a migrací

Tento regresní model popisuje závislost mezi kriminalitou a čistou migrací. Ač dříve provedené studie tvrdí, že se zvýšením migrace přichází i zvýšení kriminality, provedená analýza toto tvrzení nepotvrzuje. Program Statistica 13 vykreslil v korelačním diagramu nepřímou závislost mezi proměnnými – tedy pokud se zvýší migrace, spáchá se v České republice méně trestných činů. Data však v poli tvoří jakýsi shluk, jehož proložení přímkou jistě není na místě. Očekávaná závislost mezi kriminalitou a migrací tak z dat České republiky nevyplývá.

Obrázek 3 Korelační diagram kriminalita a čistá migrace

Zdroj: vlastní zpracování v programu Statistica dle dat Policie ČR a ČSÚ

Korelace mezi kriminalitou a migrací je podle korelačního koeficientu 0,35 poměrně nízká. U testu významnosti korelačního koeficientu však vychází kritická hodnota vyšší než testové kritérium, a tak je možné konstatovat, že kriminalita je na migraci v České republice v letech 2000-2023 nezávislá.

Tabulka 7 Regresní analýza kriminalita a čistá migrace

čistá migrace (n = 23)	
regresní přímka	$y_i = 293,7515 - 0,0004 x_i$
korelační koeficient r	0,3526
koeficient determinace r^2	0,1243
t_r	1,7267
t_α	2,0800

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR a ČSÚ

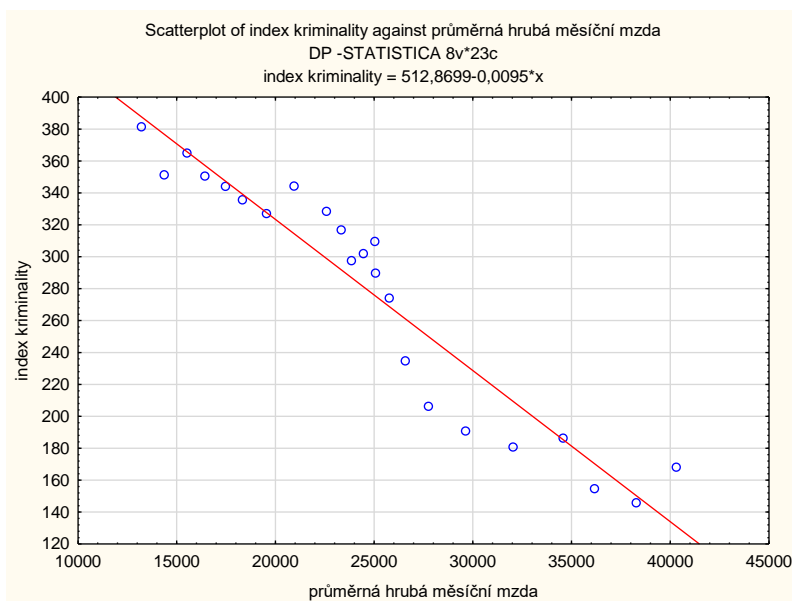
4.2.4 Závislost mezi kriminalitou a průměrnou měsíční mzdou

Značná část spáchaných trestných činů je spojena s finanční tísň člověka. Pokud lidé nemají dostatečné finanční prostředky na živobytí, roste jejich motivace, získat chybějící finance nelegálním způsobem. Příkladem trestných činů spojených s ušetřením finančních prostředků nebo s jejich nelegálním získáním mohou být: loupeže, krádeže (prosté, vloupáním), podvody, neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku, úvěrové podvody, zkrácení daně, padělání a pozměnění peněz, zpronevěry, podvody v sociálním zabezpečení a nemocenském pojištění.

Závislost mezi průměrnou hrubou měsíční mzdou a kriminalitou by měla být nepřímá – když se zvýší průměrná hrubá měsíční mzda, mělo by se tak páchat méně trestných činů spojených s nedostatkem financí, a tak by se měla snížit i celková kriminalita. Korelační diagram (obrázek 4) tuto úvahu také potvrzuje, ilustruje totiž nepřímou korelaci mezi těmito proměnnými.

Regresní model vysledoval vůbec nejsilnější závislost ze všech zde analyzovaných ukazatelů. Pokud se zvýší průměrná hrubá měsíční mzda, kriminalita se sníží. Závislost těchto dvou proměnných popisuje korelační koeficient ve výši dokonce 0,95. Koeficient determinace pak udává, že na základě zjištěných dat o průměrné hrubé měsíční mzdě lze z více jak 90 % vysvětlit, jak se bude chovat kriminalita, i to je pro tuto regresní analýzu vůbec nejvyšší dosažená hodnota.

Obrázek 4 Korelační diagram kriminalita a průměrná hrubá měsíční mzda

Zdroj: vlastní zpracování v programu Statistica dle dat Policie ČR a ČSÚ

Tabulka 8 Regresní analýza kriminalita a průměrná hrubá měsíční mzda

hrubá mzda (n = 23)	
regresní přímka	$y_i = 512,8699 - 0,0095 x_i$
korelační koeficient r	0,9522
koeficient determinace r^2	0,9066
t_r	14,2794
t_α	2,0800

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR a ČSÚ

Výsledky analýzy potvrdily, že s výší kriminality významně souvisí právě i příjem obyvatel. Testové kritérium vychází 14,28. Oproti tomu kritická hodnota je na výrazně nižší hodnotě. Závislost je tedy považována za statisticky významnou. Na základě informací o průměrném hrubém měsíčním příjmu a kriminalitě prozrazuje regresní přímka vztah mezi těmito proměnnými. Jestliže se průměrný hrubý měsíční příjem zvedne o 1 000 Kč, pak se hrubý index kriminality sníží o 9,5 %. Pokud by však došlo ke snížení příjmu o tisícikorunu, pak by se hrubý index kriminality naopak o 9,5 % zvýšil.

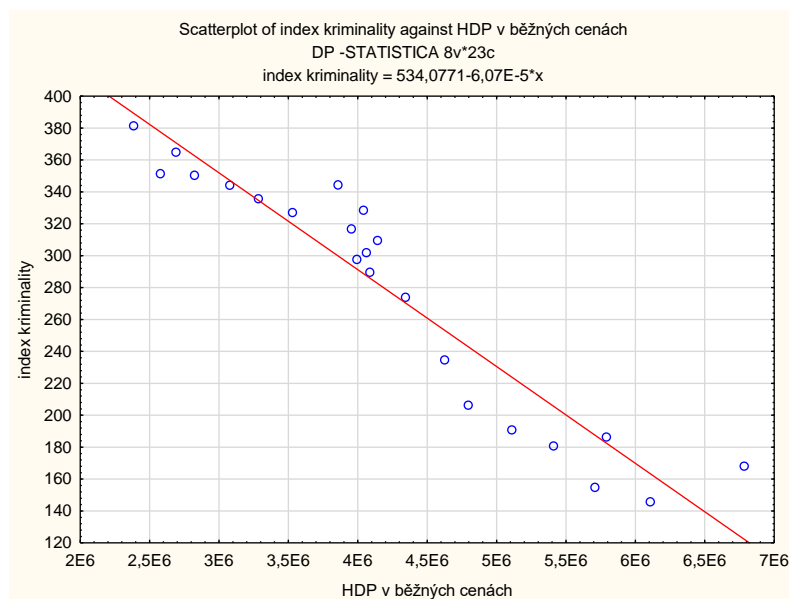
4.2.5 Závislost mezi kriminalitou a HDP

Od roku 2000 v České republice HDP meziročně stále stoupá. Výjimkou byly jen dva roky, a to roky 2009 a 2020. Oba tyto roky byly ovlivněny krizí. Rok 2009 následoval po krizovém roce 2008, kdy došlo ke krachu na americké burze, padly americké banky a do

finanční krize se tak tehdy dostal celý svět. V roce 2020 stojí za snížením HDP pandemie koronaviru, kvůli které byla prakticky ze dne na den zmrazena celá ekonomika. Kriminalita s drobnými výkyvy postupem času však klesá, a tak by se dala předpokládat nepřímá závislost mezi těmito proměnnými – pokud se zvýší HDP, sníží se kriminalita.

Provedená analýza našla významné hodnoty hrubého domácího produktu, který s kriminalitou koreluje. Velmi silnou nepřímou závislost zde popisuje korelační koeficient na úrovni 0,95. Jeho druhá mocnina se rovná 89,75 %. Z více jak osmdesáti devíti procent tedy můžeme pomocí HDP vysvětlit, jak se bude v budoucnu vyvíjet kriminalita. Test významnosti korelačního koeficientu zde vyšel přesvědčivě. Kritická hodnota t_{α} 2,08 byla testovým kritériem t_r jednoznačně převýšena hodnotou 13,56. Vliv hrubého domácího produktu je tímto testem považován za statisticky významný.

Obrázek 5 Korelační diagram kriminalita a HDP

Zdroj: vlastní zpracování v programu Statistica dle dat Policie ČR a ČSÚ

Tabulka 9 Regresní analýza kriminalita a HDP

HDP (n = 23)	
regresní přímka	$y_i = 534,0771 - 0,00006 x_i$
korelační koeficient r	0,9474
koeficient determinace r^2	0,8975
t_r	13,5597
t_{α}	2,0800

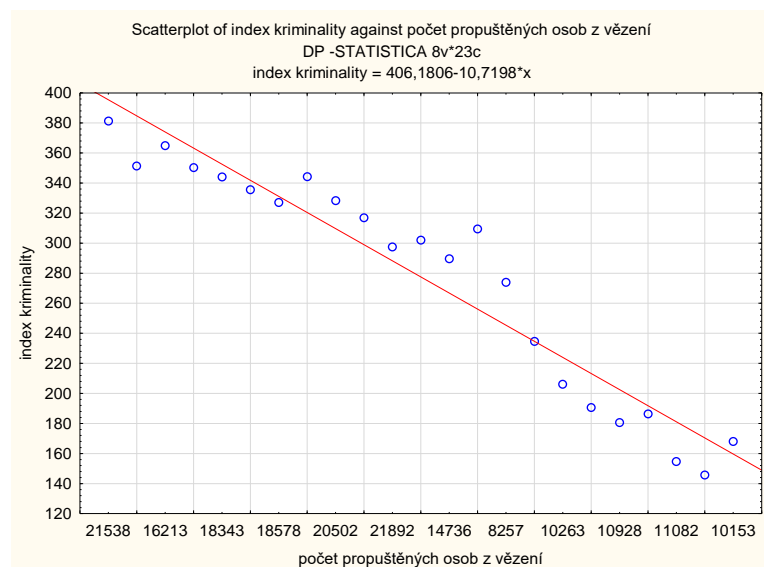
Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR a ČSÚ

O kolik se změní hrubý index kriminality, když vzroste hrubý domácí produkt, popisuje regresní přímka tohoto modelu. Vztah v tomto případě vychází stejně jako u průměrné hrubé měsíční mzdy. Pokud se zvýší HDP o 100 000 milionů korun, pak se kriminalita posune směrem dolů o 6 %. Jestliže dojde ke zvýšení HDP o 10 000 mil. Kč, pak se bude jednat o zvýšení kriminality jen o 0,6 %.

4.2.6 Závislost mezi kriminalitou a počtem propuštěných osob z vězení

V případě závislosti mezi kriminalitou a počtem propuštěných osob z vězení se dá očekávat přímá korelace – čím více vězňů se propustí na svobodu, tím více spáchaných trestných činů se dá očekávat. Totiž to, že vězni páchají trestné činy po propuštění znovu, je všeobecně známo, nazýváme je recidivisty. Proto by měla kriminalita při zvýšeném počtu propuštěných osob logicky růst. Regresní model však tuto úvahu vyvrací. Korelační diagram ukazuje, že proměnné kriminalita a počet propuštěných osob z vězení korelují v České republice v novém tisíciletí nepřímě. Test významnosti korelačního koeficientu potvrdil statistickou významnost tohoto modelu. Testové kritérium převyšuje kritickou hodnotu na hladině významnosti $\alpha = 0,05$; a tak odvozenou regresní funkci lze použít k provádění odhadů.

Obrázek 6 Korelační diagram kriminalita a počet propuštěných osob z vězení

Zdroj: vlastní zpracování v programu Statistica dle dat Policie ČR a Vězeňské služby ČR

Závislost mezi kriminalitou a počtem propuštěných osob z vězení je podle korelačního koeficientu 0,79 silná. Na základě údajů o počtu propuštěných osob z vězení na území České republiky lze budoucí vývoj kriminality predikovat ze 62 %, což nepatří

v porovnání s dříve vybranými ukazateli k nejvyšší hodnotě, a tak je pro odhady lepší zvolit jiný ukazatel než tento.

Tabulka 10 Regresní analýza kriminalita a počet propuštěných osob z vězení

počet propuštěných (n = 23)	
regresní přímka	$y_i = 406,1806 - 10,7198 x_i$
korelační koeficient r	0,7875
koeficient determinace r^2	0,6202
t_r	5,8556
t_α	2,0800

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR a Vězeňské služby ČR

Regresní model interpretuje skutečnost, že jestli se v České republice za rok propustí o jednoho vězně více, pak se kriminalita sníží o 10,72 %. Naopak při menším počtu propuštěných vězňů by se měla kriminalita zvýšit. To však může být logickým uvažováním vyvráceno. S větším počtem propuštěných osob z vězení bude kriminalita bezesporu růst. Výsledky tohoto modelu mohou být zkresleny tím, že propuštěný vězeň nemusí spáchat další trestný čin v témže roce, jako byl propuštěn na svobodu – nejrizikovějším obdobím pro recidivitu jsou však tři měsíce od propuštění, i tak se ale spáchání deliktu a propuštění na svobodu nemusí vejít do stejného roku. Dalším ovlivněním může být i zaevidování trestného činu, které nějakou dobu trvá, a tak se spáchání trestného činu a propuštění nemusí projevit ve stejném roce.

4.3 Časové řady

Poslední kapitola analytické části této práce se zabývá časovými řadami. Analýza je rozdělena na dvě podkapitoly, které predikují budoucí vývoj kriminality. První podkapitola se věnuje vývoji kriminality na území celé České republiky. Druhá z podkapitol odhaduje výši kriminality v následujících letech v jednotlivých krajích ČR.

4.3.1 Celková kriminalita

Pro predikci celkové kriminality v České republice byla využita bodová extrapoláční předpověď na následujících pět let (do roku 2028). Z tabulky 11 lze vyčíst pokračování klesajícího trendu, který byl pojmenován již v první kapitole praktické části, zabývající se vývojem kriminality. Podle využité předpovědi by měl na území České republiky meziročně

klesat počet spáchaných trestných činů o 10 360 skutků a za pět let (v roce 2028) by tak mělo být v ČR spácháno o více jak 65 000 deliktů méně než v roce 2023. Oproti roku 2000 by měla být celková kriminalita v roce 2028 na třetinové hodnotě.

Tabulka 11 Predikce celkové kriminality v ČR

	počet trestných činů
2000	391 469
2010	313 387
2020	165 525
2023	181 417
2024"	155 390
2025"	145 030
2026"	134 671
2027"	124 311
2028"	113 951

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR

4.3.2 Kriminalita v krajích

Cílem této podkapitoly je odhadnutí vývoje kriminality v jednotlivých krajích ČR. Predikce byla provedena pomocí průměrného koeficientu poklesu pro celé období (2000-2023). Aby došlo k co nejmenšímu zkreslení a možné odchylce předpovědi, byla provedena jen krátkodobá predikce na následujících pět let (do roku 2028).

V následující tabulce má každý kraj přiřazen průměrný koeficient poklesu, který udává, jak se časová řada vyvíjela po celou dobu zkoumání (2000-2023). Je vidět, že všechny koeficienty jsou menší než jedna, tudíž ve všech krajích celková kriminalita od roku 2000 klesala. Koeficienty jsou u všech krajů na podobné úrovni (od 0,96 do 0,98), nicméně v Praze a ve Východočeském kraji klesá kriminalita nejrychleji ze všech krajů ČR (v tabulce 12 označeno zelenou barvou). Růžovou barvou je vyznačen Severomoravský kraj, kde podle časových řad klesá kriminalita vůbec nejpomaleji.

Další dva sloupce tabulky nesou informaci o kriminalitě ve všech krajích. Sloupec s označením 2023 ukazuje skutečnou výši kriminality v daném roce, zatímco sloupec s označením 2028 predikuje, kolik trestných činů by mělo být spácháno za pět let (predikce pro roky 2024, 2025, 2026 a 2027 v příloze 13). Poslední sloupec tabulky má označení „rozdíl“. Tento rozdíl odhadem udává, o kolik v jednotlivých krajích klesne kriminalita v roce 2028 oproti roku 2023. Nejvyšší rozdíl v počtu spáchaných trestných činů je podle očekávání v Praze, kdy by se mělo jednat o pokles o více jak sedm tisíc trestných činů za

rok. Zhruba tři tisíce trestných činů podle analýzy ubude v těchto krajích: Středočeský, Severočeský, Jihomoravský a Severomoravský. Asi o tisíc až dva tisíce deliktů méně za rok se spáchá v Jihočeském kraji, Západočeském kraji a v kraji Východočeském.

Tabulka 12 Predikce kriminality v jednotlivých krajích ČR

kraj	ø koeficient poklesu	rok 2023	rok 2028	ROZDÍL
Praha	0,96	41 070	33 644	7 426
Středočeský	0,97	20 594	17 462	3 132
Jihočeský	0,97	8 917	7 533	1 384
Západočeský	0,97	14 603	12 756	1 847
Severočeský	0,97	23 766	20 678	3 088
Východočeský	0,96	11 802	9 815	1 987
Jihomoravský	0,97	23 575	19 749	3 826
Severomoravský	0,98	37 090	33 446	3 644

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR

5 Zhodnocení výsledků

Tato část je shrnutím provedených analýz. Nejdříve je zrekapitulován vývoj a struktura kriminality v České republice mezi lety 2000-2023. Následuje zhodnocení regresní a korelační analýzy mezi vybranými faktory a kriminalitou. Jako poslední na řadě jsou časové řady a jejich krátkodobé odhady budoucího vývoje trestných činů v ČR.

5.1 Zhodnocení vývoje a struktury kriminality

Celková kriminalita se v České republice v letech 2000-2023 prezentuje klesajícím trendem. Za posledních pět let se počet spáchaných trestných činů na území ČR pohybuje stabilně pod hranicí 200 000 skutků ročně. Nyní (v roce 2023) se pohybuje zhruba na hodnotě 180 000 spáchaných trestných činech za rok. V porovnání s kriminalitou před pětadvaceti lety se v ČR páchá o více jak polovinu deliktů ročně méně.

Z hlediska teritoriality se kriminalita v České republice značně liší. Pokud se porovnají jednotlivé kraje podle rozlohy, tak jednoznačně dominuje Praha, kde se v průměru (2000-2023) spáchá na jeden km² skoro 150 trestných činů ročně. Nepočítaje Prahu, pak se z hlediska rozlohy páchá na km² nejvíce deliktů na severu republiky - v Severočeském kraji (zhruba čtyři skutky na km² za rok) a v kraji Severomoravském (tři skutky na km² ročně). Jihomoravský kraj je pak v přepočtu na km² nejbezpečnější, spáchá se v něm za rok totiž pouze jeden trestný čin na km². Když se evidované trestné činy přepočítávají na sto obyvatel kraje, tak je nejbezpečněji v kraji Jihočeském, Západočeském, Středočeském a Jihomoravském (dva až tři skutky na 100 obyvatel ročně). Průměrně (2000-2023) šest trestných činů na sto obyvatel za rok se páchá ve Východočeském kraji, v Praze a na severu republiky – v kraji Severočeském a Severomoravském.

Zatímco většina druhů kriminalit klesá (násilná, majetková, hospodářská, zbývající kriminalita), některé druhy stoupají (mravnostní a ostatní kriminalita). V průběhu času se mění i struktura celkové kriminality, která je v roce 2023 následující: 55 % majetková kriminalita, 16 % ostatní kriminalita, 13 % zbývající kriminalita, 7 % hospodářská kriminalita, 7 % násilná kriminalita a 2 % mravnostní kriminalita.

Důležitým ukazatelem v posuzování kriminality je její objasněnost, která rovněž v čase kolísá. Od roku 2000 se kromě majetkové kriminality objasněnost trestných činů snížila, ale protože mají právě majetkové trestné činy nejvyšší podíl na celku, celková

objasňenost se nesnížila a v současné době se pohybuje na hodnotě přes 45 %. Celkově se tak objasní skoro polovina evidovaných deliktů.

5.2 Zhodnocení analýzy ukazatelů

Regresní a korelační analýza popsala vztahy mezi vybranými ukazateli a kriminalitou v České republice. U některých ukazatelů byla nalezena velmi silná provázanost, u jiných již tak silný vztah odhalen nebyl. V následující tabulce jsou ukazatele seřazeny od nejsilnějšího vlivu po vliv nejslabší. Tento vliv je zde reprezentován výší korelačního koeficientu. Z vybraných ukazatelů na výši kriminality působí nejsilněji průměrná hrubá měsíční mzda (korelační koeficient 0,95). Na velmi podobné úrovni je i ukazatel výkonnosti ekonomiky – hrubý domácí produkt. Silný vliv na kriminalitu má rovněž míra nezaměstnanosti a hustota zalidnění (korelační koeficienty přes 0,85). Překvapivě nízký korelační koeficient vyšel u čisté migrace. Provedená analýza vysledovala dokonce nezávislost mezi kriminalitou a migrací.

Tabulka 13 Porovnání vlivu ukazatelů na výši kriminality

ukazatel	korelační koeficient
průměrná mzda	0,9522
HDP	0,9474
nezaměstnanost	0,9075
hustota zalidnění	0,8506
propuštěné osoby	0,7875
čistá migrace	0,3526

Zdroj: vlastní zpracování

5.3 Zhodnocení analýzy časových řad

Analýza časových řad nastínila, jak by se měla vyvíjet kriminalita v České republice v následujících letech. Pro predikci celkové kriminality v České republice byla využita bodová extrapolací předpověď na následujících pět let (do roku 2028), která prodloužila klesající trend kriminality na území České republiky. Podle využití předpovědi by měl na území České republiky meziročně klesat počet spáchaných trestných činů o 10 360 skutků a za pět let (v roce 2028) by tak mělo být v ČR spácháno o více jak 65 000 deliktů méně než v roce 2023, a to něco málo přes 113 000 skutků. Oproti roku 2000 by měla být celková kriminalita v roce 2028 na třetinové hodnotě.

Za pomoci průměrného koeficientu poklesu byla predikována výše kriminality pro jednotlivé kraje ČR. Průměrný koeficient poklesu potvrdil, že kriminalita klesá bez výjimky ve všech krajích. Nejrychleji však kriminalita klesá v Praze a Východočeském kraji. Severomoravský kraj se prezentuje od roku 2000 nejpomalejším tempem poklesu kriminality. V roce 2028 by měl být počet spáchaných trestných činů v Severomoravském kraji přibližně stejný jako v Praze (cca 33 500 deliktů za rok).

6 Závěr

Kriminalita je fenomén, který má významný dopad na společnost jako celek. Její analýza a porozumění jsou klíčovými prvky ve snaze vytvořit efektivní strategie prevence a spravedlivého soudnictví.

Tato diplomová práce nejdříve zmapovala vývoj celkové kriminality v České republice, aby později mohla posoudit, jaký vliv mají na kriminalitu vybrané ukazatele. Od začátku nového tisíciletí dochází k postupnému poklesu kriminality. Tento trend je patrný téměř v každém roce, kdy počet spáchaných trestných činů byl nižší než v roce předcházejícím, s jen málo výjimkami. Nejnižší počet trestných činů od roku 2000 byl spáchán v roce 2021, kdy bylo zaznamenáno 153 233 případů. V posledních pěti letech se kriminalita v České republice ustálila pod hranicí 200 tisíc trestných činů ročně a momentálně se pohybuje kolem hodnoty 180 000. Tato stabilizace představuje pokles o více než polovinu oproti stavu před pětadvaceti lety.

Po analýze rozsahu kriminality byla analyzována i její struktura – nejdříve z hlediska teritoriality a pohlaví, a poté z hlediska druhu trestných činů. Jako oblasti s nejvyšší mírou kriminality v České republice byly identifikovány následující kraje: Praha, Severočeský, Severomoravský a Východočeský – kde je páčáno zhruba šest trestných činů na 100 obyvatel za rok. Co se týče kriminality z hlediska pohlaví, které se provinilo proti zákonu, je kriminalita primárně mužskou záležitostí. Podle druhu trestné činnosti je klasifikováno šest typů kriminalit: násilná, mravnostní, majetková, hospodářská, zbývající a ostatní. V České republice se postupně daří eliminovat násilné, majetkové, hospodářské i zbývající trestné činy. Avšak mravnostní a ostatní kriminalita se, na rozdíl od dalších druhů, od roku 2000 prezentuje růstovým trendem, a tak je nasnadě pozměnění trestního zákoníku, které by mohlo růstový trend ukončit. Při zkoumání kriminality je zásadní míra objasněnosti, která podle provedené analýzy v ČR oproti roku 2000 o dvě procenta stoupla.

Pomocí regresní a korelační analýzy byl zkoumán vztah mezi kriminalitou a zvolenými ukazateli. Analýza rozdělila tyto ukazatele na dvě skupiny. První, která ovlivňuje kriminalitu přímo – tedy když se zvýší daný ukazatel, pravděpodobně se zvýší i kriminalita. Druhá skupina ukazatelů pak ovlivňuje kriminalitu nepřímým vztahem – pokud se jejich hodnota zvýší, s nejvyšší pravděpodobností se kriminalita naopak sníží. Jako ukazatel, který má s kriminalitou přímou závislost, se ukázala z vybraných ukazatelů pouze míra nezaměstnanosti. Výsledky regresní a korelační analýzy ukázaly, že na kriminalitu působí

míra nezaměstnanosti velmi silně (korelační koeficient 0,907). Nepřímou závislost pak analýza odhalila mezi kriminalitou a všemi ostatními ukazateli: hustotou zalidnění, průměrnou hrubou měsíční mzdou, HDP, počtem propuštěných osob z vězení a čistou migrací. Nejsilnější závislost byla zjištěna mezi kriminalitou a průměrnou hrubou měsíční mzdou (s korelačním koeficientem 0,952). Příjem je tak pro odhady, jak se bude kriminalita dále vyvíjet, vůbec nejvhodnějším ukazatelem. Daleko za příjmem nezaostává výše HDP (korelační koeficient 0,947), která popisuje vývoj kriminality rovněž s velkou přesností. Vysoký korelační koeficient (0,851) byl vypočten také pro hustotu zalidnění, která má na výši kriminality též nemalý vliv. Očekávané zvýšení kriminality s vyšším počtem propuštěných osob z vězení bylo analýzou vyvráceno. Jediným ukazatelem, u kterého závislost prokázána nebyla, je migrace. Analýza tohoto ukazatele odhalila, že je kriminalita na migraci nezávislá a na její vývoj tak na rozdíl od ostatních ukazatelů nemá prokazatelný vliv.

Jako poslední si tato práce kladla za cíl krátkodobou predikci kriminality na území České republiky. Ta byla provedena pomocí časových řad do roku 2028. Podle použité prognózy by měl počet spáchaných trestných činů v České republice meziročně klesat o 10 360 případů, a to jak v příštím roce, tak i v průběhu následujících pěti let, kdy by mělo dojít ke snížení o více než 65 000 případů v porovnání s rokem 2023. Celková kriminalita by tak v roce 2028 měla dosáhnout pouze třetiny hodnoty z roku 2000. Průměrný koeficient poklesu potvrdil, že kriminalita klesá bez výjimky ve všech krajích. Nejrychlejší pokles kriminality je však zaznamenán v Praze a ve Východočeském kraji. Naopak Severomoravský kraj vykazuje od roku 2000 nejpomalejší tempo poklesu kriminality. V roce 2028 by měl počet spáchaných trestných činů v Severomoravském kraji dosáhnout přibližně stejné úrovně jako v Praze, což by mělo činit zhruba 33 500 deliktů ročně.

Jak bylo rozebíráno v předchozích kapitolách, kriminalita je složitý jev ovlivněný širokou škálou faktorů, včetně sociálních, ekonomických, demografických a legislativních. Provedená statistická analýza kriminality v České republice umožnila podrobněji porozumět těmto trendům a faktorům, a tím i přispět k diskusi o vhodných strategiích prevence a řešení tohoto problému. Výsledky analýzy ukázaly, že kriminalita v ČR má tendenci k postupnému poklesu, ačkoli s určitými výjimkami, kde se tento trend může lišit. Byly identifikovány faktory, které kriminalitu ovlivňují, což může sloužit jako základ pro cílená opatření a politiky zaměřené na prevenci trestné činnosti. Dále se práce zabývala prognózou budoucího vývoje kriminality v ČR, která naznačuje další pokles počtu spáchaných trestných činů v

následujících letech. Tento odhadovaný trend může být inspirací k navrhování a implementaci účinných opatření a politik, které povedou k dalšímu snižování kriminality a zlepšení bezpečnosti v naší společnosti. Celkově lze tedy konstatovat, že tato diplomová práce poskytuje důležitý přínos k porozumění a řešení problému kriminality v České republice. Avšak je také důležité zmínit omezení provedené analýzy a provádět další výzkumy, aby bylo možné lépe porozumět komplexní povaze tohoto jevu a vypracovat efektivní strategie pro jeho řešení.

7 Seznam použitých zdrojů

BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ, Z.S., 2009. *Omezování osobní svobody*. Bílý kruh bezpečí, z.s. [online]. Bílý kruh bezpečí, z.s. [cit. 2023-02-12]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/pomoc-obetem/trestne-ciny/omezovani-osobni-svobody/>

BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ, Z.S., 2009. *Ublížení na zdraví*. Bílý kruh bezpečí, z.s. [online]. Bílý kruh bezpečí, z.s. [cit. 2023-02-12]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/pomoc-obetem/trestne-ciny/ublizeni-na-zdravi/>

BLATNÁ, Dagmar, 2009. *Metody statistické analýzy*. 4. vyd. Praha: Bankovní institut. ISBN 978-80-7265-143-6.

ČERNÝ, Ondřej; PAVLÍČEK, Tomáš; BREZOVSKÁ Katarína a SEDLÁČKOVÁ, Veronika, 2009. Od ledna platí nový trestní zákoník – přinese zásadní změny. [online]. [cit. 2024-02-23]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/od-ledna-plati-novy-trestni-zakonik-prinese-zasadni-zmeny_200912310140_kbrezovska

ČSÚ. *Kriminalita v ČR a EU*. [online]. (PDF). [cit. 2024-01-25]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/202415465/08000922um.pdf/739b9e05-8ece-45dd-86c2-42521d42735f?version=1.1>

ČSÚ. *Míra registrované nezaměstnanosti v České republice podle krajů (stav k 31.12.)*. [online]. (PDF). [cit. 2024-01-25]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/143522126/32018121_0507.pdf/b0c93556-8d5e-4fb5-8682-c63696d507d2?version=1.1

ČSÚ. *Mzdy, náklady práce – časové řady*. [online]. Publikováno 2023. [cit. 2024-01-27]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/pmz_cr

ČSÚ. *Obyvatelstvo – roční časové řady*. [online]. Publikováno 2023. [cit. 2024-01-27]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo_hu

ČSÚ. *Počet a pohyb obyvatel* [tabulka]. In: Český statistický úřad [online]. [Praha]: Český statistický úřad. Vygenerováno 27.1.2024. [cit. 2024-01-27]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=statistiky#katalog=33155>

ČSÚ. *Pohyb obyvatel (absolutní údaje) – územní srovnání* [tabulka]. In: Český statistický úřad [online]. [Praha]: Český statistický úřad. Vygenerováno 27.1.2024. [cit. 2024-01-27]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystup-objekt-parametry&pvo=DEM04-0&sp=A&skupId=3851&pvoc=&katalog=33155&z=T>

ČSÚ. *Porovnání krajů – aktualizace 22.1.2024*. [online]. Publikováno 2024. [cit. 2024-01-27]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/porovnaní-kraju>

ČSÚ. *Vybrané demografické údaje v České republice*. [online]. (PDF). [cit. 2024-01-25]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/196622048/32018123_0101.pdf/2d8831d7-4493-49e5-97f3-4396c4e64709?version=1.1

ČSÚ. *Vývoj obyvatelstva v okresech a městech Středočeského kraje – 1960 až 2003*. [online]. Publikováno 2014. [cit. 2024-01-27]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/13-2103-04--metodicke_vysvetlivky

ČSÚ. *Základní charakteristiky ekonomického postavení obyvatelstva ve věku 15 a více let* [tabulka]. In: Český statistický úřad [online]. [Praha]: Český statistický úřad. Vygenerováno 27.1.2024. [cit. 2024-01-27]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZAM01-B&skupId=426&katalog=30853&pvo=ZAM01-B&str=v467&u=v413__VUZEMI__97__19#w=

ČSÚ. *Základní ukazatele národního hospodářství v České republice*. [online]. (PDF). [cit. 2024-01-25]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/196622048/32018123_0401.pdf/1347ca8a-e53a-4804-ad37-25b3a2751636?version=1.1

FISCHER, Slavomil, 2006. *Etopedie v penitenciární praxi*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně. ISBN 80-7044-772-9.

GŘIVNA, Tomáš; SCHEINOST, Miroslav; ZOUBKOVÁ, Ivana; DRÁPAL, Jakub; BOHUSLAV, Lukáš; FIRŠTOVÁ, Jana; MOULISOVÁ, Marcela a kol., 2019. *Kriminologie*. Vyd. 5. Praha: Wolters Kluwer ČR. ISBN 978-80-7598-554-5.

HEJL HROMKOVÁ, Dominika, 2019. Havlova velká amnestie: na Nový rok 1990 propustil dvě třetiny vězňů. [online]. [cit. 2024-02-23]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/vaclav-havel-pred-30-lety-vyhlasil-velkou-amnestii.A190429_122850_domaci_chnl

HERDOVÁ, Eva, 2009. Co přináší nový trestní zákoník. [online]. [cit. 2024-02-23]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/co-prinasi-novy-trestni-zakonik-55564.html>

HINDLS, Richard, Stanislava HRONOVÁ a Jan SEGER, 2004. *Statistika pro ekonomy*. 5. vydání. Praha: Professional Publishing. ISBN 80-86419-59-2.

HINDLS, Richard; HRONOVÁ, Stanislava; SEGER, Jan a FISCHER, Jakub, 2007. *Statistika pro ekonomy*. 8. Vyd. Praha: Professional Publishing. ISBN 978-80-86946-43-6.

HLOUŠEK, Jiří. Amnestie, 2020. [online]. [cit. 2024-02-23]. Dostupné z: <https://www.aktualne.cz/wiki/domaci/amnestie/r~i:wiki:3575/>

HOLCR, Květoň, 2009. *Kriminologie*. Vyd. 1. Praha: Leges. ISBN 978-80-87212-27-1.

KARABEC, Zdeněk, 2017. Sociologická encyklopedie - delikvence. [online]. [cit. 2024-02-18]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Delikvence>
Kriminalita v ČR a EU. Online. Český statistický úřad. 2021. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/202415465/08000922um.pdf/739b9e05-8ece-45dd-86c2-42521d42735f?version=1.1>. [cit. 2024-02-07].

MAREŠOVÁ, Alena; BALOUN, Vladimír; CEJP, Martin; MARTINKOVÁ, Milada a ZEMAN, Petr, 2006. *Kriminalita v roce 2005. Sborník statí pracovníků IKSP a časové řady vybraných ukazatelů kriminality* [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. [cit. 2024-02-21]. ISBN 80-7338-051-X. Dostupné z: <https://www.iksp.cz/storage/169/331.pdf>

MAREŠOVÁ, Alena; BALOUN, Vladimír; CEJP, Martin; MARTINKOVÁ, Milada a ZEMAN, Petr, 2008. *Kriminalita v roce 2006. Sborník statí pracovníků IKSP a časové řady vybraných ukazatelů kriminality* [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. [cit. 2024-02-21]. ISBN 978-80-7338-067-0. Dostupné z: <https://www.iksp.cz/storage/169/342.pdf>

MAREŠOVÁ, Alena; CEJP, Martin; HOLAS, Jakub a MARTINKOVÁ, Milada, 2009. *Kriminalita v roce 2007. Sborník statí pracovníků IKSP a časové řady vybraných ukazatelů kriminality* [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. [cit. 2024-02-21]. ISBN 978-80-7338-083-0. Dostupné z: <https://www.iksp.cz/storage/169/358.pdf>

MAREŠOVÁ, Alena; CEJP, Martin; MARTINKOVÁ, Milada a TOMÁŠEK, Jan, 2010. *Analýza kriminality v roce 2009 a v předchozím dvacetiletém období. Sborník statí pracovníků IKSP a časové řady vybraných ukazatelů kriminality* [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. [cit. 2024-02-21]. ISBN 978-80-7338-107-3. Dostupné z: <https://www.iksp.cz/storage/169/382.pdf>

NOVOTNÝ, Oto a ZAPLETAL, Josef, 2004. *Kriminologie*. Vyd. 2. Praha: ASPI Publishing. ISBN 80-7357-026-2.

PEHE, Jiří, 2020. V čem prospěla a v čem selhala Havlova velká amnestie z ledna 1990. [online]. [cit. 2024-02-23]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/v-cem-prospela-a-v-cem-selhala-havlova-velka-amnestie-z-ledna-1990-85547>

POLICIE.CZ. Policie České republiky. *Kriminalita*. [online]. Publikováno 2024. [cit. 2024-01-26]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx>

POLICIE.CZ. Policie České republiky. *Statistické přehledy kriminality*. [online]. Publikováno 2009. [cit. 2024-01-26]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/archiv-statistiky-statisticke-prehledy-kriminality.aspx>

SVATOŠ, Roman, 2012. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-389-6.

SVITÁK, Matěj, 2019. Před 30 lety vyhlásil Václav Havel nebývale rozsáhlou amnestii. Kritizoval komunistickou justici. [online]. [cit. 2024-02-23]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/pred-30-lety-vyhlasil-vaclav-havel-nebyvale-rozsahlou-amnestii-kritizoval-komunistickou-justici-54800>

TOMÁŠEK, Jan, 2010. *Úvod do kriminologie: Jak studovat zločin*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-2982-4.

TRESTNI-RIZENI.COM., © 2006-2024. Trestné činy související s řízením motorových vozidel. [online]. [cit. 2024-02-23]. Dostupné z: <http://www.trestni-rizeni.com/dokumenty/trestne-ciny-souvisejici-s-rizenim-motorovych-vozidel>

VÁLKOVÁ, Helena; KUČHTA, Josef; NETÍK, Karel; HULMÁKOVÁ, Jana a kol., 2012. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. Vyd. Praha: C. H. Beck. ISBN 978-80-7400-429-2.

VSCR.CZ. Vězeňská služba České republiky. Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2010. [online]. (PDF). [cit. 2024-01-26]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2010.pdf>

VSCR.CZ. Vězeňská služba České republiky. Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2011. [online]. (PDF). [cit. 2024-01-26]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2011.pdf>

VSCR.CZ. Vězeňská služba České republiky. Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2012. [online]. (PDF). [cit. 2024-01-26]. Dostupné z:

<https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2012.pdf>

VSCR.CZ. Vězeňská služba České republiky. Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2013. [online]. (PDF). [cit. 2024-01-26]. Dostupné z:

<https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2013.pdf>

VSCR.CZ. Vězeňská služba České republiky. Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2014. [online]. (PDF). [cit. 2024-01-26]. Dostupné z:

<https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2014.pdf>

VSCR.CZ. Vězeňská služba České republiky. Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2015. [online]. (PDF). [cit. 2024-01-26]. Dostupné z:

<https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2015.pdf>

VSCR.CZ. Vězeňská služba České republiky. Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2016. [online]. (PDF). [cit. 2024-01-26]. Dostupné z:

<https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2016.pdf>

VSCR.CZ. Vězeňská služba České republiky. Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2017. [online]. (PDF). [cit. 2024-01-26]. Dostupné z:

<https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2017.pdf>

VSCR.CZ. Vězeňská služba České republiky. Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2018. [online]. (PDF). [cit. 2024-01-26]. Dostupné z:
<https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2018.pdf>

VSCR.CZ. Vězeňská služba České republiky. Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2019. [online]. (PDF). [cit. 2024-01-26]. Dostupné z:
<https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2019.pdf>

VSCR.CZ. Vězeňská služba České republiky. Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2020. [online]. (PDF). [cit. 2024-01-26]. Dostupné z:
<https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2020.pdf>

VSCR.CZ. Vězeňská služba České republiky. Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2021. [online]. (PDF). [cit. 2024-01-26]. Dostupné z:
<https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2021.pdf>

VSCR.CZ. Vězeňská služba České republiky. Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2022. [online]. (PDF). [cit. 2024-01-26]. Dostupné z:
<https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-vezenske-sluzby-ceske-republiky-za-rok-2022.pdf>

8 Seznam tabulek a grafů

8.1 Seznam obrázků

Obrázek 1 Korelační diagram kriminalita a obecná míra nezaměstnanosti.....	61
Obrázek 2 Korelační diagram kriminalita a hustota zalidnění.....	62
Obrázek 3 Korelační diagram kriminalita a čistá migrace.....	63
Obrázek 4 Korelační diagram kriminalita a průměrná hrubá měsíční mzda.....	65
Obrázek 5 Korelační diagram kriminalita a HDP.....	66
Obrázek 6 Korelační diagram kriminalita a počet propuštěných osob z vězení.....	67

8.2 Seznam tabulek

Tabulka 1 Faktory ovlivňující index kriminality	37
Tabulka 2 Porovnání ročních průměrů u vybraných trestných činů podle pohlaví	44
Tabulka 3 Struktura kriminality v ČR - průměrně a v roce 2023	55
Tabulka 4 Vývoj míry objasněnosti jednotlivých druhů kriminalit.....	59
Tabulka 5 Regresní analýza kriminalita a nezaměstnanost	61
Tabulka 6 Regresní analýza kriminalita a hustota zalidnění.....	62
Tabulka 7 Regresní analýza kriminalita a čistá migrace.....	64
Tabulka 8 Regresní analýza kriminalita a průměrná hrubá měsíční mzda	65
Tabulka 9 Regresní analýza kriminalita a HDP	66
Tabulka 10 Regresní analýza kriminalita a počet propuštěných osob z vězení.....	68
Tabulka 11 Predikce celkové kriminality v ČR.....	69
Tabulka 12 Predikce kriminality v jednotlivých krajích ČR	70
Tabulka 13 Porovnání vlivu ukazatelů na výši kriminality	72

8.3 Seznam grafů

Graf 1 Vývoj celkové kriminality ČR (2000-2023).....	40
Graf 2 Vývoj čistého indexu kriminality 1991-2022.....	41
Graf 3 Kriminalita v krajích na 100 obyvatel (průměr 2000-2023)	42
Graf 4 Celková kriminalita v krajích na km ² (průměr 2000-2023)	43
Graf 5 Vývoj násilné kriminality	45
Graf 6 Struktura násilné kriminality v ČR v roce 2023	46
Graf 7 Vývoj mravnostní kriminality	46
Graf 8 Struktura mravnostní kriminality v ČR v roce 2023	47
Graf 9 Vývoj majetkové kriminality.....	48
Graf 10 Struktura majetkové kriminality v ČR v roce 2023.....	48
Graf 11 Vývoj hospodářské kriminality	50
Graf 12 Struktura hospodářské kriminality v ČR v roce 2023	51
Graf 13 Vývoj zbývající kriminality.....	52
Graf 14 Vývoj ostatní kriminality.....	53
Graf 15 Struktura ostatní kriminality v ČR v roce 2023.....	54
Graf 16 Struktura kriminality ČR v roce 2000	55
Graf 17 Struktura kriminality ČR v roce 2010	56
Graf 18 Struktura kriminality ČR v roce 2023	57
Graf 19 Míra objasněnosti jednotlivých druhů kriminalit (průměr 2000-2023).....	58

Přílohy

Příloha 1: Celková kriminalita a indexy kriminality pro ČR

Příloha 2: Vývoj celkové kriminality v jednotlivých krajích mezi lety 2000-2023

Příloha 3: Vývoj celkové kriminality v krajích přepočtené na 100 obyvatel daného kraje

Příloha 4: Vývoj celkové kriminality v krajích přepočtené na km² daného kraje

Příloha 5: Počet vybraných trestných činů spáchanými muži mezi lety 2011-2022

Příloha 6: Počet vybraných trestných činů spáchanými ženami mezi lety 2011-2022

Příloha 7: Vývoj struktury kriminality mezi lety 2000-2007

Příloha 8: Vývoj struktury kriminality mezi lety 2008-2015

Příloha 9: Vývoj struktury kriminality mezi lety 2016-2023

Příloha 10: Míra objasněnosti (násilné, mravnostní, majetkové kriminality)

Příloha 11: Míra objasněnosti (hospodářské, ostatní, zbývající kriminality)

Příloha 12: Přehled faktorů ovlivňujících kriminalitu (pro statistickou analýzu)

Příloha 13: Predikce celkové kriminality v jednotlivých krajích

Příloha 1: Celková kriminalita a indexy kriminality pro ČR

	celková kriminalita	hrubý index ¹⁴	čistý index ¹⁴
2000	391 469	381,31	455,08
2001	358 577	351,32	417,70
2002	372 341	364,92	432,28
2003	357 740	350,33	413,24
2004	351 629	344,04	404,47
2005	344 060	335,63	393,22
2006	336 446	327,05	381,99
2007	357 391	344,27	401,37
2008	343 799	328,44	382,53
2009	332 829	316,77	369,30
2010	313 387	297,54	347,64
2011	317 177	301,92	353,83
2012	304 528	289,58	340,03
2013	325 366	309,51	364,15
2014	288 660	273,92	322,99
2015	247 628	234,63	277,30
2016	218 162	206,23	244,26
2017	202 303	190,67	226,31
2018	192 405	180,67	214,82
2019	199 221	186,29	221,76
2020	165 525	154,67	184,28
2021	153 233	145,70	173,67
2022	181 991	168,08	200,50

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR a ČSÚ

¹⁴ v %

Příloha 2: Vývoj kriminality v jednotlivých krajích mezi lety 2000-2023

	ČR	Praha	Středočeský	Jihočeský	Západočeský	Severočeský	Východočeský	Jihomoravský	Severomoravský
2000	391 469	106 974	45 463	20 037	27 944	46 360	28 600	55 159	60 932
2001	358 577	99 966	41 125	18 198	25 753	42 266	26 715	49 299	55 255
2002	372 341	102 873	42 149	17 467	27 230	45 907	28 083	53 030	55 602
2003	357 740	99 119	38 567	17 198	26 845	44 731	26 618	50 431	54 231
2004	351 629	97 343	37 776	17 769	27 309	45 901	26 487	47 824	51 220
2005	344 060	95 731	37 208	17 966	25 343	45 934	25 366	45 791	50 721
2006	336 446	89 618	37 188	17 377	23 478	45 897	24 360	47 007	51 521
2007	357 391	87 319	37 188	17 071	26 004	48 657	27 920	51 001	55 463
2008	343 799	83 125	42 601	17 137	24 183	46 680	26 051	48 187	55 835
2009	332 829	84 133	41 171	14 283	23 130	44 362	20 661	39 079	66 010
2010	313 387	74 028	38 217	15 298	21 782	43 202	19 998	37 990	62 872
2011	317 177	74 122	37 654	14 820	21 862	43 961	20 164	38 546	66 048
2012	304 528	72 345	35 612	14 005	20 404	40 430	19 779	38 076	63 877
2013	325 366	82 005	37 350	15 020	21 911	43 811	19 879	38 572	66 818
2014	288 660	71 828	31 118	14 683	18 717	38 431	18 561	35 216	60 106
2015	247 628	64 095	25 442	12 595	16 249	32 215	15 387	30 708	50 937
2016	218 162	56 432	22 124	10 816	14 663	27 563	13 221	27 585	45 526
2017	202 303	50 726	20 424	9 662	14 811	26 203	13 038	25 545	41 894
2018	192 405	47 601	19 210	8 861	14 957	25 625	12 281	24 874	38 996
2019	199 221	49 863	20 428	9 229	16 059	25 671	12 768	25 295	39 908
2020	165 525	38 059	18 091	7 947	13 418	22 162	10 572	21 820	33 456
2021	153 233	35 136	17 625	7 484	11 978	20 919	9 688	19 918	30 485
2022	181 991	40 704	19 775	8 916	15 146	24 764	11 889	23 819	36 978
2023	181 417	41 070	20 594	8 917	14 603	23 766	11 802	23 575	37 090

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR

Příloha 3: Vývoj kriminality v krajích přepočtené na 100 obyvatel daného kraje

	ČR	Praha	Středočeský	Jihočeský	Západočeský	Severočeský	Východočeský	Jihomoravský	Severomoravský
2000	3,81	9,06	4,08	3,20	3,27	8,41	9,40	4,39	7,37
2001	3,51	8,62	3,66	2,91	3,02	7,69	8,80	3,95	6,74
2002	3,65	8,85	3,73	2,79	3,19	8,36	9,23	4,25	6,78
2003	3,50	8,50	3,40	2,75	3,14	8,13	8,75	4,04	6,61
2004	3,44	8,32	3,30	2,84	3,20	8,35	8,70	3,83	6,23
2005	3,36	8,10	3,21	2,86	2,96	8,33	8,34	3,66	6,16
2006	3,27	7,54	3,16	2,76	2,73	8,28	8,00	3,75	6,26
2007	3,44	7,20	3,09	2,70	2,99	8,67	9,08	4,03	6,67
2008	3,28	6,74	3,46	2,69	2,75	8,19	8,45	3,78	6,68
2009	3,17	6,74	3,30	2,24	2,63	7,76	6,72	3,06	7,89
2010	2,98	5,89	3,02	2,40	2,48	7,55	6,50	2,98	7,52
2011	3,02	5,97	2,94	2,33	2,50	7,69	6,65	3,04	7,98
2012	2,90	5,80	2,76	2,20	2,33	7,06	6,56	3,01	7,73
2013	3,10	6,60	2,87	2,36	2,51	7,64	6,62	3,05	8,10
2014	2,74	5,70	2,37	2,30	2,14	6,68	6,20	2,79	7,29
2015	2,35	5,06	1,92	1,97	1,86	5,59	5,17	2,43	6,19
2016	2,06	4,41	1,65	1,69	1,68	4,76	4,46	2,19	5,54
2017	1,91	3,92	1,51	1,51	1,69	4,51	4,41	2,02	5,10
2018	1,81	3,64	1,40	1,38	1,70	4,38	4,16	1,97	4,75
2019	1,86	3,77	1,47	1,43	1,82	4,35	4,33	2,00	4,86
2020	1,55	2,85	1,29	1,23	1,52	3,75	3,60	1,73	4,09
2021	1,46	2,75	1,27	1,17	1,39	3,61	3,42	1,61	3,82
2022	1,68	3,00	1,37	1,37	1,68	4,09	4,05	1,89	4,55

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR a ČSU

Příloha 4: Vývoj kriminality v krajích přepočtené na km² daného kraje

	ČR	Praha	Středočeský	Jihočeský	Západočeský	Severočeský	Východočeský	Jihomoravský	Severomoravský
2000	4,96	215,59	3,81	1,99	2,55	5,45	3,08	3,94	4,15
2001	4,55	201,46	3,45	1,81	2,35	4,97	2,88	3,53	3,77
2002	4,72	207,32	3,53	1,74	2,48	5,40	3,03	3,79	3,79
2003	4,54	199,76	3,23	1,71	2,45	5,26	2,87	3,61	3,70
2004	4,46	196,18	3,17	1,77	2,49	5,40	2,85	3,42	3,49
2005	4,36	192,93	3,12	1,79	2,31	5,40	2,73	3,27	3,46
2006	4,27	180,61	3,12	1,73	2,14	5,40	2,63	3,36	3,51
2007	4,53	175,98	3,12	1,70	2,37	5,72	3,01	3,65	3,78
2008	4,36	167,52	3,57	1,70	2,21	5,49	2,81	3,45	3,81
2009	4,22	169,55	3,45	1,42	2,11	5,22	2,23	2,79	4,50
2010	3,97	149,19	3,20	1,52	1,99	5,08	2,16	2,72	4,29
2011	4,02	149,38	3,16	1,47	1,99	5,17	2,17	2,76	4,50
2012	3,86	145,80	2,99	1,39	1,86	4,76	2,13	2,72	4,36
2013	4,13	165,27	3,13	1,49	2,00	5,15	2,14	2,76	4,56
2014	3,66	144,76	2,61	1,46	1,71	4,52	2,00	2,52	4,10
2015	3,14	129,17	2,13	1,25	1,48	3,79	1,66	2,20	3,47
2016	2,77	113,73	1,85	1,08	1,34	3,24	1,42	1,97	3,10
2017	2,56	102,23	1,71	0,96	1,35	3,08	1,41	1,83	2,86
2018	2,44	95,93	1,61	0,88	1,36	3,01	1,32	1,78	2,66
2019	2,53	100,49	1,71	0,92	1,47	3,02	1,38	1,81	2,72
2020	2,10	76,70	1,52	0,79	1,22	2,61	1,14	1,56	2,28
2021	1,94	70,81	1,48	0,74	1,09	2,46	1,04	1,42	2,08
2022	2,31	82,03	1,66	0,89	1,38	2,91	1,28	1,70	2,52
2023	2,30	82,77	1,73	0,89	1,33	2,80	1,27	1,69	2,53

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR a ČSU

Příloha 5: Počet trestných činů spáchanými muži mezi lety 2011-2022

MUŽI	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	průměr
vražda	1151	1021	1062	1048	765	1066	1021	988	928	902	876	916	979
podplácení	15	17	15	14	12	19	17	22	18	18	15	24	17
výtržnictví	1187	1224	913	1044	1261	1528	1580	1561	1564	1460	1516	1633	1373
týrání zvířat	1	1	2	3	5	6	10	11	8	8	10	5	6
ublížení na zdraví	661	680	493	575	656	783	817	821	820	734	740	765	712
těžké ublížení na zdraví	539	369	570	592	643	737	767	748	721	669	700	749	650
loupež	2819	2797	2560	2500	2669	2534	2530	2278	2025	1886	1822	1951	2364
znásilnění	501	491	463	469	496	538	540	539	546	520	530	645	523
pohlavní zneužití	215	200	168	160	167	182	175	158	181	170	167	184	177
krádež	7926	8055	5941	7162	8043	8137	7897	7483	7211	6657	6458	6721	7308
neoprávněné držení plateb. karty	1570	1499	1241	1364	1512	1673	1736	1678	1712	1636	1614	1757	1583

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Vězeňské služby ČR

Příloha 6: Počet trestných činů spáchanými ženami mezi lety 2011-2022

ŽENY	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	průměr
vražda	96	89	96	106	107	118	113	117	107	114	107	118	107
podplácení	0	0	1	2	2	1	1	0	3	3	1	3	1
výtržnictví	29	17	11	17	22	27	39	39	35	41	48	57	32
týrání zvířat	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	2	2	0
ublížení na zdraví	8	1	8	7	9	9	17	17	16	12	19	27	13
těžké ublížení na zdraví	27	28	32	30	31	33	17	36	29	36	43	45	32
loupež	103	102	81	87	96	100	98	89	83	77	67	83	89
znásilnění	3	4	7	7	7	4	3	2	2	3	6	8	5
pohlavní zneužití	6	6	6	7	6	5	4	3	2	1	2	1	4
krádež	604	619	346	482	608	670	651	660	703	645	599	654	603
neoprávněné držení platební karty	140	138	98	118	168	189	186	177	176	169	165	175	158

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Vězeňské služby ČR

Příloha 7: Vývoj struktury kriminality mezi lety 2000-2007

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Násilná kriminalita	21 996	21 709	23 555	22 358	23 579	21 684	19 171	19 551
Vraždy	279	234	234	232	227	186	231	196
Loupeže	4 644	4 321	5 434	5 443	5 931	5 368	4 613	4 668
Úmyslné ublížení na zdraví	7 194	7 065	7 321	6 853	7 180	6 439	5 765	6 175
Mravnostní kriminalita	1 856	1 955	2 046	1 898	1 909	1 849	1 615	1 689
Znásilnění	500	562	653	646	687	596	530	637
Majetková kriminalita	284 295	255 897	256 308	253 372	243 808	229 279	221 707	228 266
Krádeže vloupáním	74 231	63 167	72 040	68 901	64 695	57 956	53 503	54 925
Krádeže prosté	178 964	164 638	164 631	166 654	162 139	154 124	151 136	154 207
Ostatní kriminalita	19 842	19 386	22 364	23 183	23 894	24 692	20 878	18 795
OBEČNÁ KRIMINALITA	327 989	298 947	304 273	300 811	293 190	277 504	263 371	268 301
Hospodářská kriminalita	37 632	35 262	40 213	31 451	33 464	43 882	39 473	37 981
Zbývající kriminalita	23 031	22 005	25 328	23 455	24 039	22 585	33 541	51 061
Dopravní nehody silniční	6 100	6 175	7 549	6 400	6 242	5 726	6 446	9 987
Týrání zvířat	61	50	66	54	57	36	28	39
CELKOVÁ KRIMINALITA	391 469	358 577	372 341	357 740	351 629	344 060	336 446	357 391

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR

Příloha 8: Vývoj struktury kriminality mezi lety 2008-2015

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Násilná kriminalita	17 875	16 887	18 073	19 409	18 358	18 689	16 949	15 669
Vraždy	202	181	173	173	188	182	160	155
Loupeže	4 515	4 515	3 874	3 761	3 283	2 961	2 500	1 995
Úmyslné ublížení na zdraví	5 397	4 756	4 786	5 264	5 240	5 378	5 199	5 229
Mravnostní kriminalita	1 680	1 730	1 811	2 086	1 981	2 109	2 205	2 256
Znásilnění	529	480	586	675	669	589	669	598
Majetková kriminalita	219 347	212 168	203 717	203 675	194 970	209 351	173 611	139 092
Krádeže vloupáním	53 381	54 848	58 758	59 672	55 554	62 384	49 304	34 476
Krádeže prosté	147 292	138 369	126 311	124 274	119 367	125 573	103 708	84 793
Ostatní kriminalita	18 861	19 190	25 437	27 787	27 140	30 316	29 729	27 340
OBEČNÁ KRIMINALITA	257 763	249 975	249 038	252 957	242 449	260 465	222 494	184 357
Hospodářská kriminalita	32 474	29 774	28 371	28 216	27 633	30 376	30 731	30 616
Zbývající kriminalita	53 524	53 056	35 960	35 984	34 434	34 522	35 431	32 646
Dopravní nehody silniční	10 561	8 732	6 637	6 625	6 734	6 251	6 432	6 563
Týrání zvířat	39	36	63	73	82	78	90	119
CELKOVÁ KRIMINALITA	343 799	332 829	313 387	317 177	304 528	325 366	288 660	247 628

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR

Příloha 9: Vývoj struktury kriminality mezi lety 2016-2023

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Násilná kriminalita	14 233	13 672	13 553	13 606	12 247	11 958	13 180	13 115
Vraždy	136	146	116	143	130	105	150	159
Loupeže	1 630	1 564	1 376	1 427	1 240	1 221	1 413	1 433
Úmyslné ublížení na zdraví	5 050	4 767	4 967	4 684	3 892	3 701	4 171	4 263
Mravnostní kriminalita	2 241	2 363	2 655	2 733	2 605	3 049	3 290	3 201
Znásilnění	649	598	651	683	639	773	880	917
Majetková kriminalita	118 082	108 497	98 670	102 136	82 116	77 562	100 183	100 300
Krádeže vloupáním	28 220	24 127	21 151	22 161	20 661	30 748	33 750	30 986
Krádeže prosté	71 224	66 101	59 438	59 850	45 638	26 589	34 404	35 075
Ostatní kriminalita	26 058	25 635	26 703	27 354	25 013	24 780	32 029	28 357
OBEČNÁ KRIMINALITA	160 614	150 167	141 581	145 829	121 981	117 349	144 527	144 973
Hospodářská kriminalita	28 306	26 294	24 837	24 589	18 528	12 510	13 637	12 765
Zbývající kriminalita	29 233	25 829	25 974	28 682	24 946	23 312	23 736	23 585
Dopravní nehody silniční	6 412	6 070	6 470	6 391	6 169	5 803	6 155	6 020
Týrání zvířat	120	126	157	163	163	164	133	180
CELKOVÁ KRIMINALITA	218 162	202 303	192 405	199 221	165 525	153 233	181 991	181 417

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR

Příloha 10: Míra objasněnosti (násilné, mravnostní, majetkové kriminality)

kriminalita	násilná	objasněno	tj. %	mravnostní	objasněno	tj. %	majetková	objasněno
2000	21 996	17 595	80,0%	1 856	1 678	90,4%	284 295	73 925
2001	21 709	17 723	81,6%	1 955	1 780	91,0%	255 897	72 830
2002	23 555	17 456	74,1%	2 046	1 716	83,9%	256 308	56 815
2003	22 358	16 396	73,3%	1 898	1 591	83,8%	253 372	51 528
2004	23 579	17 364	73,6%	1 909	1 574	82,5%	243 808	47 938
2005	21 684	16 046	74,0%	1 849	1 560	84,4%	229 279	45 590
2006	19 171	14 028	73,2%	1 615	1 331	82,4%	221 707	42 098
2007	19 551	13 047	66,7%	1 689	1 274	75,4%	228 266	40 424
2008	17 875	11 239	62,9%	1 680	1 202	71,5%	219 347	37 792
2009	16 887	10 951	64,8%	1 730	1 239	71,6%	212 168	38 285
2010	18 073	12 170	67,3%	1 811	1 354	74,8%	203 717	37 665
2011	19 409	13 148	67,7%	2 086	1 465	70,2%	203 675	39 348
2012	18 358	12 672	69,0%	1 981	1 473	74,4%	194 970	40 299
2013	18 689	12 908	69,1%	2 109	1 493	70,8%	209 351	43 765
2014	16 949	11 912	70,3%	2 205	1 552	70,4%	173 611	40 994
2015	15 669	11 050	70,5%	2 256	1 638	72,6%	139 092	32 461
2016	14 233	10 150	71,3%	2 241	1 552	69,3%	118 082	29 018
2017	13 672	9 783	71,6%	2 363	1 607	68,0%	108 497	27 765
2018	13 553	9 506	70,1%	2 655	1 766	66,5%	98 670	25 759
2019	13 606	9 364	68,8%	2 733	1 853	67,8%	102 136	27 063
2020	12 247	8 162	66,6%	2 605	1 529	58,7%	82 116	22 574
2021	11 958	7 630	63,8%	3 049	1 803	59,1%	77 562	20 942
2022	13 180	8 178	62,0%	3 290	1 959	59,5%	100 183	26 679
2023	13 115	8 265	63,0%	3 201	1 891	59,1%	100 300	28 312

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR

Příloha 11: Míra objasněnosti (hospodářské, ostatní, zbývající kriminality)

kriminalita	hospodářská	objasněno	tj. %	ostatní	objasněno	tj. %	zbývající	objasněno	tj. %
2000	37 632	35 894	95,4%	19 842	18 712	94,3%	23 031	21 626	93,9%
2001	35 262	33 187	94,1%	19 386	18 135	93,5%	22 005	20 810	94,6%
2002	40 213	31 303	77,8%	22 364	19 368	86,6%	25 328	22 387	88,4%
2003	31 451	22 803	72,5%	23 183	20 073	86,6%	23 455	21 193	90,4%
2004	33 464	23 995	71,7%	23 894	20 691	86,6%	24 039	21 952	91,3%
2005	43 882	29 519	67,3%	24 692	21 622	87,6%	22 585	20 858	92,4%
2006	39 473	27 142	68,8%	20 878	17 595	84,3%	33 541	31 444	93,7%
2007	37 981	22 393	59,0%	18 795	14 223	75,7%	51 061	47 452	92,9%
2008	32 474	15 921	49,0%	18 861	12 835	68,1%	53 524	48 889	91,3%
2009	29 774	13 906	46,7%	19 190	13 908	72,5%	53 056	49 296	92,9%
2010	28 371	13 382	47,2%	25 437	20 440	80,4%	35 960	32 657	90,8%
2011	28 216	13 365	47,4%	27 787	22 334	80,4%	35 984	32 560	90,5%
2012	27 633	13 247	47,9%	27 140	21 569	79,5%	34 434	30 899	89,7%
2013	30 376	15 857	52,2%	30 316	24 336	80,3%	34 522	30 820	89,3%
2014	30 731	16 941	55,1%	29 729	23 260	78,2%	35 431	31 577	89,1%
2015	30 616	16 862	55,1%	27 340	20 987	76,8%	32 646	29 136	89,2%
2016	28 306	15 605	55,1%	26 058	19 586	75,2%	29 233	25 763	88,1%
2017	26 294	14 238	54,1%	25 635	19 060	74,4%	25 829	22 435	86,9%
2018	24 837	13 298	53,5%	26 703	20 184	75,6%	25 974	22 273	85,8%
2019	24 589	11 898	48,4%	27 354	20 389	74,5%	28 682	22 626	78,9%
2020	18 528	8 062	43,5%	25 013	18 457	73,8%	24 946	18 995	76,1%
2021	12 510	5 868	46,9%	24 780	18 242	73,6%	23 312	18 002	77,2%
2022	13 637	5 978	43,8%	27 874	20 435	73,3%	23 736	18 242	76,9%
2023	12 765	5 681	44,5%	28 357	20 500	72,3%	23 585	18 341	77,8%

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR

Příloha 12: Přehled faktorů ovlivňujících kriminalitu (pro statistickou analýzu)

	index kriminality ¹⁵	nezaměstnanost ¹⁵	hustota zal. ¹⁶	čistá migrace	hrubá mzda v Kč	HDP v mil. Kč	propuštěno ¹⁷
2000	381,31	8,8	130,17	6 539	13 219	2 386 289	21 538
2001	351,32	8,1	129,41	-8 551	14 378	2 579 126	19 320
2002	364,92	7,3	129,37	12 290	15 524	2 690 982	16 213
2003	350,33	7,8	129,47	25 789	16 430	2 823 452	17 277
2004	344,04	8,3	129,59	18 635	17 466	3 079 207	18 343
2005	335,63	7,9	129,97	36 229	18 344	3 285 601	18 937
2006	327,05	7,1	130,43	34 720	19 546	3 530 881	18 578
2007	344,27	5,3	131,62	83 945	20 957	3 859 533	18 901
2008	328,44	4,4	132,72	71 790	22 592	4 042 860	20 502
2009	316,77	6,7	133,22	28 344	23 344	3 954 320	21 734
2010	297,54	7,3	133,54	15 648	23 864	3 992 870	21 892
2011	301,92	6,7	133,20	16 889	24 455	4 062 323	15 313
2012	289,58	7,0	133,33	10 293	25 067	4 088 912	14 736
2013	309,51	7,0	133,29	-1 297	25 035	4 142 811	11 748
2014	273,92	6,1	133,61	21 661	25 768	4 345 766	8 257
2015	234,63	5,0	133,81	15 977	26 591	4 625 378	9 317
2016	206,23	4,0	134,13	20 064	27 764	4 796 873	10 263
2017	190,67	2,9	134,52	28 273	29 638	5 110 743	11 495
2018	180,67	2,2	135,03	38 629	32 051	5 410 761	10 928
2019	186,29	2,0	135,59	44 270	34 578	5 791 498	11 491
2020	154,67	2,6	135,69	26 927	36 176	5 709 131	11 082
2021	145,70	2,8	133,34	49 969	38 277	6 108 717	10 190
2022	168,08	2,2	137,28	329 742	40 317	6 785 852	10 153

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR, ČSÚ a Vězeňské služby ČR

¹⁵ v %

¹⁶ v obyv./km²

¹⁷ osob z vězení

Příloha 13: Predikce celkové kriminality v jednotlivých krajích

	ø koef. poklesu	PREDIKCE				
		rok 2024	rok 2025	rok 2026	rok 2027	rok 2028
Praha	0,9609	39 464	37 921	36 438	35 013	33 644
Středočeský	0,9675	19 926	19 279	18 653	18 048	17 462
Jihočeský	0,9668	8 621	8 335	8 059	7 791	7 533
Západočeský	0,9733	14 213	13 834	13 465	13 106	12 756
Severočeský	0,9725	23 113	22 479	21 862	21 261	20 678
Východočeský	0,9638	11 375	10 963	10 566	10 183	9 815
Jihomoravský	0,9652	22 755	21 963	21 199	20 461	19 749
Severomoravský	0,9795	36 331	35 587	34 858	34 145	33 446

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Policie ČR